

IX. Jahresbericht

des

k. k. zweiten Staatsgymnasiums

in Czernowitz, 18876

veröffentlicht

am Schlusse des Schuljahres 1905/1906

von

Kornel Kozak,
k. k. Gymnasialdirektor.

— — — — —

INHALT:

1. Grammatisch-stilistische Übungen für die achte Gymnasialklasse, nach Tacitus (Ruth.)
Von Prof. Julian Kobyłański.
2. Schulnachrichten. Vom Direktor.

Czernowitz, 1906.

Im Selbstverlage der Anstalt. — R. Eckhardt'sche k. k. Universitäts-Buchdruckerei (J. Mucha).

IQY ERW

Spr. 38.

Граматично-стилістичні

В ПРАВИ

ДЛЯ

ОСЬМОЇ КЛАСИ ПІСЛЯ ТАЦІТА;
extemporalia.

Зладив

проф. Юліян Кобилянський.

Чернівці. 1906.

Ц. к. університетська друкарня Р. Еккхарта (О. Муха).

I. Короткий начерк римської історії перед Тацитом.¹⁾ Цід кінець другої пунійської війни не було властиво²⁾ римської історії, а коли пізнійше справді³⁾ виступили⁴⁾ деякі історики, то пішли они вслід за тодішніми⁵⁾ літописцями. Сі літописці, взагалі (мужі) мірного⁶⁾ талану, оповідали по грецьки лини чергово⁷⁾ поодинокі події без ніяких прикрас, а крім того⁸⁾ мутили ще римську історію усілякими казками. — Перший⁹⁾ між всіма, що послугував ся латинською мовою, був Катон старший. Він написав діло, під заголовком¹⁰⁾ *Origines*, котре обіймало історію від найстарших віків аж до его часів. Хоча се діло показувало критичне знамено,¹¹⁾ то прецінь не знайшло оно читачів¹²⁾ задля своєї негладкої¹³⁾ мови, а на місце старших літописців прийшли молодші. Однак і тепер показала ся інша хиба у дієписців, ось бо они (qui quidem) не описували загальних подій держави, а зійшли на описи власного житя.¹⁴⁾ А се мало в тому свою причину, що римська історія в старих часах відносила ся здебільшого до поодиноких родин і державників тай (тому що) боярські родини згадкою про заслуги своїх предків хотіли віхвалити себе самих в очах¹⁵⁾ пароду.

II. При таких обставинах нема що дивувати ся, що мужі як Емілій Скавр, Лутаций Катуллюс, Суля, Ліципій Лукуль, М. Варро, Помпіоний Атик ба павіть і Цезар змагали до того,¹⁾ щоб історичні події відносити не так до цілої нації як радше до їхньої особи,²⁾ хоч з того не виходить,³⁾ будьто-б ніхто з них не старав⁴⁾ ся по змозі писати по правді. Не зайве⁵⁾ тут згадати про те, що Цезар був мужом не аби якої освіти,⁶⁾ він був визначним державником⁷⁾ і полководцем, як і письменником, а володів римською мовою як слід.⁸⁾ Сноміж его письменних творів треба згадати его *commentarii de bello Gallico*, VII книжок; кожда з них обіймає⁹⁾ події одного року війни. Сногади про сю війну склав він по єї укінченю. А по его смерти додав его легат А. Гірцій ще й осьму книгу. Крім того¹⁰⁾ написав Цезар *de bello civili* три книжці; із сих (rel.) обіймають дві перші книги 49. рік, се-б-то завойоване¹¹⁾ Італії і війну еспанську, здобуте¹²⁾ Марсилії і нещасливий похід Куріона до Африки,

(се-б-то) події аж до так званої Александрийської війни; в третій книжці описує він події 48. року; і сей твір мабуть¹³⁾ доповнив Гірцій у купі з двома іншими товаришами (з) війни.¹⁴⁾ Діла Цезара держаться по середині між голим нагромадженем¹⁵⁾ даний¹⁶⁾ і вміло¹⁷⁾ вигладженим історичним твором. Але хотій він визначається легким та живим¹⁸⁾ оповіданем, то зміст його творів є глибоко обдуманий, бо хоч він відкриває не нарушася щирої правди, то все ж таки з'умів він так екусно представити на свій хосен свої діла, довершенні в Галлії, Германії і Британії, а як треба було й замовчати їх, що все они освітлені сяєвом¹⁹⁾ чесноти таї відбито з нелукавими²⁰⁾ мотивами.²¹⁾ Тим хотів він для себе з'єднати народ і відверти клевети своїх противників; головно-ж хотів він описом домової війни зінхати²²⁾ всії страшні єї наслідки на своїх суперників.

III. Цілком інакше реч мається в Салустія,¹⁾ його ровесника. Сей був перший між Римлянами, що написав свій твір зі штукою. За своїми зразками²⁾ глядів він у Греків. Між сими падив³⁾ його найбільше поважний Тукідид до наслідування. А хотій ему не удавалося сясягнути свій взорець що до прозорої критичности⁴⁾ і безсторонності,⁵⁾ то наслідував він його бодай що до вірності і правди. Головна його сила лежить в нарисах характерів,⁶⁾ а в тій точці⁷⁾ не мав він між Римлянами нікого, за котрим міг би був пійти. Як Тукідид так і Салустій прикладав всіго старання, щоб свої твори вигладити.⁸⁾ По примірі Тукідіда змагав і він до того, щоб не розписувати ся широко,⁹⁾ а при тім, правда, попадав іноді в неясність.¹⁰⁾ В своїй мові віддаляв ся він подекуди від звичайного говору¹¹⁾ і витворив із того способу писання, якого уживав старший Катон, що раз то більше бесіду, прикрашено барвою давнини.¹²⁾ Тим то він і показав,¹³⁾ що серце його не конче почуває з тим, що витворює його розум.¹⁴⁾

IV. Не заїве спімнути на сім місци і про Корнелія Непоса, що показує нам самі благородні черти мужів усіляких часів, які мали-б римський молодіжки съвітити за взір.¹⁾ не кажучи вже про Тита Лівія, що не писав так як Салустій для образованої, а при тім морально підупавшої²⁾ верстви суспільства, або як Непос, котрого життя були зладжені лише для ліпшої частини Римлян, але Лівій зладив твір, призначений³⁾ для римського народу взагалі; бо коли він підняв ся свого величного діла, то мав він двояку мету. Перш усего хотів він оновісти сучасникам про карність і обичайність давніої давнини і пред-

ставити їм зразки⁴⁾ всіх громадянських і родинних чеснот; він сам мріяв⁵⁾ про старі часи і тим більше непавидів він сучасну непогамованість⁶⁾ в державі, а розпусту в приватнім житю. Но тім змагав він до того, щоб найважнійші події від основи міста аж до своїх часів представити так виразисто і гарно,⁷⁾ щоби они кождому читачеви припали до винодоби. Обі ці задачі, які він собі поставив, розвязав він як слід.⁸⁾ При даних обставинах⁹⁾ не міг він щось лішнього осягнути, а тому несправедливо вимагають від него подрібної критики¹⁰⁾ такого Тукидіда, або точного військового знання,¹¹⁾ кажім, Полібія. Головна его прикмета, то промовистий спосіб вислову. Вже старинні хвалили на цім живий і пригадний¹²⁾ спосіб оповісти, і снагу,¹³⁾ зворунати серця своїх читачів. Тому то знаходить він аж по наші часи у славних істориків своїх справедливих приклонників.¹⁴⁾

Про жите і письма Тацита.

I. До найславніших істориків цісарської доби належить II. Корнелій Тацит. Він походив, що наймовірніше, з лицарського роду і прийшов на світ р. 54. по Хр., але місце уродин¹⁾ нам не відоме. Зза молоду по звичаю тих молодих боярів, що задумували іти в державну службу, приставав²⁾ він з визначними бесідниками, між якими згадує він сам М. Апра і Юл. Секунда. Нопри³⁾ них мав⁴⁾ він, здає ся, і Квінтіліана за учителя, бо про се згадує нераз і єго щирій приятель⁵⁾ і шкільний товариш⁶⁾ молодший Пліній. Року 77. н. Хр. подружив ся він з донькою Юлія Агріколи, котрий тоді як *consul suffectus* через кілька років з великою славою проводив римським війском в Британії. Коли було законом позволено,⁷⁾ се-б-то по скінченю 25. року, вступив Тацит в державну службу,⁸⁾ став ще за царювання Веспасіана квестором і добив ся⁹⁾ по ступеням урядів до конзуляту, який займав р. 97. за цісаря Нерви. Не розминемо¹⁰⁾ ся чей з правдою, коли вискажемо здогад,¹¹⁾ що він свою розвідку,¹²⁾ се-б-то розговір про бесідників, написав ще за цісаря Тита. В тій малій розвідці розбирає¹³⁾ він причини, ізза яких его доба не мала слави бесідництва, між тим як минулі століття були заміні тільки визначними бесідницькими таланами:¹⁴⁾ Суворе пануванє Доміціяна тяжило важко¹⁵⁾ на Агріколі, котрого цісар параз¹⁶⁾ відкликав з провінції Британії. Хоч Агрікола не чув ся в ігчім винуватим, не встиг він таки уйти зависті самодержавця. І так повернув завойовник¹⁷⁾ Британії до столиці, де жив аж до

ставити їм зразки⁴⁾ всіх громадянських і родинних чеснот; він сам мріяв⁵⁾ про старі часи і тим більше непавидів він сучасну непогамованість⁶⁾ в державі, а розпусту в приватнім житю. Но тім змагав він до того, щоб найважнійші події від основи міста аж до своїх часів представити так виразисто і гарно,⁷⁾ щоби они кождому читачеви припали до винодоби. Обі ці задачі, які він собі поставив, розвязав він як слід.⁸⁾ При даних обставинах⁹⁾ не міг він щось лішнього осягнути, а тому несправедливо вимагають від него подрібної критики¹⁰⁾ такого Тукидіда, або точного військового знання,¹¹⁾ кажім, Полібія. Головна его прикмета, то промовистий спосіб вислову. Вже старинні хвалили на цьому живий і пригадний¹²⁾ спосіб оповісти, і снагу,¹³⁾ зворунати серця своїх читачів. Тому то знаходить він аж по наші часи у славних істориків своїх справедливих приклонників.¹⁴⁾

Про жите і письма Тацита.

I. До найславніших істориків цісарської доби належить П. Корнелій Тацит. Він походив, що наймовірніше, з лицарського роду і прийшов на світ р. 54. по Хр., але місце уродин¹⁾ нам не відоме. Зза молоду по звичаю тих молодих боярів, що задумували іти в державну службу, приставав²⁾ він з визначними бесідниками, між якими згадує він сам М. Апра і Юл. Секунда. Нопри³⁾ них мав⁴⁾ він, здає ся, і Квінтіліана за учителя, бо про се згадує нераз і єго щирій приятель⁵⁾ і шкільний товариш⁶⁾ молодший Пліній. Року 77. н. Хр. подружив ся він з донькою Юлія Агріколи, котрий тоді як *consul suffectus* через кілька років з великою славою проводив римським війском в Британії. Коли було законом позволено,⁷⁾ се-б-то по скінченю 25. року, вступив Тацит в державну службу,⁸⁾ став ще за царювання Веспасіана квестором і добив ся⁹⁾ по ступеням урядів до конзуляту, який займав р. 97. за цісаря Нерви. Не розминемо¹⁰⁾ ся чей з правдою, коли вискажемо здогад,¹¹⁾ що він свою розвідку,¹²⁾ се-б-то розговір про бесідників, написав ще за цісаря Тита. В тій малій розвідці розбирає¹³⁾ він причини, ізза яких его доба не мала слави бесідництва, між тим як минулі століття були заміні тільки визначними бесідницькими таланами:¹⁴⁾ Суворе пануванє Доміціяна тяжило важко¹⁵⁾ на Агріколі, котрого цісар параз¹⁶⁾ відкликав з провінції Британії. Хоч Агрікола не чув ся в ігчім винуватим, не встиг він таки уйти зависті самодержавця. І так повернув завойовник¹⁷⁾ Британії до столиці, де жив аж до

чином лучить ся одно діло як пайтєшіше з другим.³⁾ Нині дійшли до нас з annalів перші шість і послідні шість книг — і ці не⁴⁾ цілі, а з Historiae перші чотири і децо з п'ятої книги. Annales обіймають⁵⁾ в першій часті здебільшого⁶⁾ всі дії царя Тиберія, винявши⁷⁾ упадок⁸⁾ Сеяна, в другій часті події років 47 до 66; сї-ж містять в собі лиш рік 69. і початок 68. року: Як отже в annales п'ятої не згадано про царствованнے Каїт'улі, тож і в Historiae запропастило ся все те, що відноситься до Тита й Доміціяна. А переглянемо ми в душі всіх пронавні місяця, що відносилися до Клавдія і Веспазіяна, то не буде нам дивне, чому то новітніші історики так жалують за сею⁹⁾ стратою, тим більше, що ніякий інший історик не переважив¹⁰⁾ Тацита що до знання письменних памятників, тай ніякий інший не дорівняв єму в змаганю¹¹⁾ до правди. Однак і про се питане децо поговоримо.

IV. На однім місці оповідає славний грецький дієписець Діо Кассій, що за часів цісарів, як се водить ся в кождім самодержавію,¹⁾ годі було про важнійші історичні події довідатись чистої правди. Давніми часами довідував ся народ про все від державної ради,²⁾ се-бто від сенату, а державні грамоти³⁾ були не так недоступні⁴⁾ як за часів царів. Тепер же все діється потайно, а те що вийде на яву,⁵⁾ то тому не імають віри, бо нема ніякої змоги⁶⁾ провірити правду. Кождий підозриває,⁷⁾ що державники роблять те, чим би лиш приподобати ся самодержавцеви,⁸⁾ а як би хто пришадково й довідав ся правди, то боїться єї виявити, щоб его не страчено⁹⁾ або що найменше¹⁰⁾ не вислано на заточене. Тим більше мусимо подивити Тацита, що він стремів до того, аби в annales по змозі, хоч і подекуди лише натяком,¹¹⁾ не минати ся з правою. А треба знати, що розмай єго життя припаде¹²⁾ в часи Доміціяна, коли то трівога¹³⁾ і обурені¹⁴⁾ огірчало¹⁵⁾ всі серця, коли то, кажу, і облесники і донощики боялися о своє житє і майно. Тому й описи¹⁶⁾ Тацита поважні, ба навіть сумовиті¹⁷⁾ а єго мова подекуди темна й двозначна,¹⁸⁾ неначе нарочно на те уложенна, щоб скривати свої гадки, обставина,¹⁹⁾ до якої під самодержавниками кождий мусить призвичаїти ся. Усюди стежить він за причинами подій, а знаходить їх почасті в відносинах суспільства почасті у вдачі одиниць.²⁰⁾ А вже в нарисах характерів²¹⁾ оказує він свою майстерність.²²⁾ Він похваляє²³⁾ устрій держави, яким кермують благородні серцем мужі, однак на тепер²⁴⁾ треба по єго думці терпеливо зносити і цісарське плановане та не колотити більше

миру домашнimi війнами. При тім всім заховує він супокiй душі i береже ся від пристрасної стороннiчостi.²⁵⁾ Одним словом,²⁶⁾ Тацит є таким письменником, якого другого Рим нiколи не видав.²⁷⁾

Tac. Germ. 1—27. I. Про старанних Германiв. Не зайде буде,¹⁾ в коротiцi начертати²⁾ образець про обставини (status) в стариннiй Германiї, якi преставив³⁾ нам Тацит в книжочцi пiд заголовком Germania. Германi не мешкали в мiстах, а з сего (relat.) вносили⁴⁾ декотрi, що тi хибувало всего того, чого в мiстi є подостатком,⁵⁾ тай що они жили в пайбiльшiй бiднотi i некультурностi;⁶⁾ почаси сей здогад оправданий.⁷⁾ У них вiправdї не було чi штук пi наук i взагалi не знали⁸⁾ i те, що палежить до висшої освiти, однак в ремеслах,⁹⁾ якi були потрiбнi для будденої прожитку,¹⁰⁾ були они досить вiправнi. А тому що не були кочовиками,¹²⁾ лиш мали сталi мешкання, то розумiли ся¹³⁾ дещо й на будiвництвi i мали всi тi знадобi,¹⁴⁾ без яких годi будувати. Они займали ся й хлiборобством, i тому годi принустити, щоб не мали i приладiв до оранки тай що вiправнi були в деяких ремеслах, котрими ся займали. Наймiлiйшим їх напитком було пивo,¹⁵⁾ а радше ячmінний квас, який они певно не в малiй скiлькостi готовили.¹⁶⁾ До зготувленя пива потреба кiтлiв,¹⁷⁾ а до сковky¹⁸⁾ его, бочок;¹⁹⁾ виходить, що мусiли бути такi люди, що того рода посуди умiли робити. Вкiнци одiвали ся они в полотняники,²⁰⁾ якi уживали германськi невiстi, когрi чей²¹⁾ не були необзакомленi²²⁾ з управою конопель,²³⁾ з пряжею,²⁴⁾ тканем i шitem. З сего всего виходить, що було-б ошибочно, коли б хто уважав Германiв за (справжнiх) варварiв. За часiв Тацита були чотири верстви²⁵⁾ людности: Дворяни,²⁶⁾ на волi уродженi,²⁷⁾ слободяни²⁸⁾ або па волю пущенi,²⁹⁾ i раби. Звiдки взяли ся³⁰⁾ дворяни, нам не вiдомо; лише одно звiсне, що дворянiв не обирають, але що тi дiсталася ся ця гiднiсть спадциною³¹⁾ тай що саме число дворянiв не було велике.

II. Мабуть не треба¹⁾ згадувати, що дворянство визначало ся великою областю²⁾ (землi) i великою повагою. Крiм того був в тих державах, якими володiли королi, окремий стан дворянiв, знатнiйший³⁾ як инишi, позаяк iз них вибирano королiв; таким чином не мало цiле дворянство приступу⁴⁾ до королiвкої гiдностi. Друге⁵⁾ мiсце по дворянах (зай)мали на волi уродженi. Они були власниками землi,⁶⁾ яка пiд кождим зглядом⁷⁾ була вiльна, то б-to була винятка⁸⁾ iз пашинини⁹⁾ i яких небудь данин.

Лиги вільні люди, до яких зачислювало її дворянів, були з'обов'язані¹⁰⁾ до військової служби її брали участь на вічах. Слободяни мало що ріжнили ся від рабів. Тому що не мали власної землі, були они без усіх сих прав, якими користувалися поміщики,¹¹⁾ се б-то вільні, а задлятого не брали участі ані в вічах ані в судах. Раби були по частини бранцями по частини такими вільними, що (в грі) в кісточки¹²⁾ запронастили її свою вільність; розуміється само собою, що раби так само як і слободяни були позбавлені всяких політических прав.¹³⁾

III. За часів Тацита панували над поодинокими державами королі або її князі. Королівська гідність повстала мабуть в дуже давніх часах і була лише у деяких народів, головно-ж у тих, що мешкали в північній частині Германії. Про їх властивісті не маємо точніших даних.¹⁾ Тацит каже лише, що їх властивість не була необмежена.²⁾ Звичайно правили державами князі, а то її по декілька разом, що їх обирали із гурту дворян. Тацит не каже, чи то їх обирали на вічах чи то іншим способом діставалася їм властивість, але се певно, що они творили найвищу думу державну, котра підходила³⁾ під римський сенат. Про меньше важні справи радили її рішали они самі, але важніші речі, про які також у народа був рішуючий голос,⁴⁾ розбирали⁵⁾ загал. Князі мали також по (per.) одиноких повітах суди судити,⁶⁾ при тім мав кожний князь дружину зі соткою мужів з дорадним голосом.⁷⁾ Державні справи обговорювали і рішали ся⁸⁾, на вічах, де кожний вільний мужчина мав право говорити; на віча сходили ся⁹⁾ в назначенні дні звичайно з новом або з повникою. Такий уладнаний устрій держави служить нам доказом,¹⁰⁾ що Германії не були прямо¹¹⁾ дикарами, хотій її були далекі від просвіти Греців таї не мали таких законів і правознавців,¹²⁾ як Римляни. А що величає Тацит у Германів, се була їх вірність, порочність¹³⁾ і чистота¹⁴⁾ супружного життя,¹⁵⁾ чесноти, які¹⁶⁾ він виніженім¹⁷⁾ і цілком зледащілим¹⁸⁾ сучасникам ставляє за примір, гідний наслідування.¹⁹⁾

Торжества¹⁾ під час римського триумфу. Найбільша військова честь, якої можна було доступити в римській державі, се був триумф або врочиєтій в'їзд,²⁾ котрим вступав через місто на Капітолій полководець разом з побідоносним військом. Триумф відбував ся звичайно за дозволом⁴⁾ сенату, та було її так, що її сам народ устроював триумф такому полководцеві, котрий в справжній⁵⁾ війні поборов заграницький народ, побив в одній битві що найменше 5000 ворогів або своєю побідою розширив⁶⁾ гра-

ниції римської держави. За часів необмеженої влади сенату ніколи не лукало ся, щоби дехто триумфував проти волі сенату або без приказу народа. Однак відколи вся сила⁷⁾ перейшла на (руки) одного державника, то сей сам, або признавав прохаючому⁸⁾ право триумфу або й відказав. Тоді то по раз перше починали відбувати ся триумфи в наслідок домашніх воєн, пізнійше відбували їх і не воювавши з ніким. Триумфальний в'їзд починав ся від марсового поля і йшов⁹⁾ улицю триумфальною,¹⁰⁾ через цирк Фламіній до триумфальної брами, а звідси через найкрасіші частини міста на Капітолій. Всі улиці були посыпані цвітами, а на жертовниках палили ся дорогоцінні нахощі. Шохід розпочинала¹¹⁾ музика і сьпіваки,¹²⁾ котрі сьпівали вроčисті пісні. За ними гнали воли, призначенні па жертву, з позолоченими¹³⁾ рогами, з вінцями і ріжнобарвними стяжками на головах. Дальше везли на возах здобичу, забрану¹⁴⁾ у ворогів: статуї, дорогу посуду, образи, зброю, золото, срібло і спиж, а осібно золоті корони і дари, які присилали полководцеві союznі або уподатковані¹⁵⁾ народи в дарунку. Далі несено деревяні табличі, на котрих були списані назви завойованих народів, намальовані¹⁶⁾ види здобутих міст. За ними йшли взяті в певолю ворожі князі та воєводи разом зі своїми жінками, дітьми і своїками, а в слід за ними ступали ліктори з топірцями і вязанками, обвитими¹⁷⁾ лавром, а за ними величезний здвиг народу всякого звання.¹⁸⁾ Серед того здвигу йшли осібними гуртками танечники, сьпіваки, кадильники¹⁹⁾ і інші. За сими їхав полководець, вдягнений в багряну одіж, в тозі, тканій в барвисти узори,²⁰⁾ і в туниці, вишитій в пальмові листки;²¹⁾ на голові его був лавровий вінець, в правій руці мав лаврову гильку²²⁾ а в лівій булаву зі слонової кости з²³⁾ золотим вірлом на шиї. Полководець стояв на позолоченім возі, тягненім²⁴⁾ чвіркою білих коній а іноді й слонями. Звичайно сиділи з ним на горі також его діти. Та щоби через ту превелику честь він не надто вбивав ся в гордість,²⁵⁾ то за ним стояв невільник з близкую²⁶⁾ від дорогоого каміня короною в руках²⁷⁾ і від часу до часу нашпітував²⁸⁾ ему до уха: „Памятай, що ти чоловік“. Легати і воєнні трибуни полководця їхали звичайно обік него верхом,²⁹⁾ а крім того провожали его свояки і всі близькі знайомі, всі в білих одеждах. Від часів Авг'уста конзуї і сенатори ішли пішки³⁰⁾ за возом полководця, в давнійших часах ішли вони перед возом. Шохід закінчували лави побідоносного війска кінніцт і піхоти, супроводжені незліченими юрбами римської людности. Всі вояки були увінчені

лавровими вінцями і воєнними відзнаками,³¹⁾ які подіставали в нагороду за свою хоробрість. Для прославленя побіди полководця і его вояків співали пісні, при котрих часто повторялися оклики: „Io Triumph!“ Ті слова за співаками повторяли голосно всі вояки і весь народ. Переїшовши оттак усе місто і павертаючи на капітолійську гору, з'чиняв ся похід на хвилю. Полководець давав наказ лікторам узяти всіх полонених, запровадити їх до тюрми і тут їх повбивати. Иподі бувало таке, що тут же на місці народ кидав ся на якогось надто вже пена-висного ворожого воєводу і вбивав его відразу. Потім похід рушав далі; але війшовши на Капітолій полководець доти стояв на своєму возі, доки его не сповіщено, що сповнено³³⁾ его прикази, та (що) бранців страчено. Рідко бувало так, що декому з них даровано житє. Одержавши сю звістку, полководець сходив з воза, входив до храму Юпітра і голосно промовляв молитву, дякуючи Богу за одержану побіду, відтак вбивав перед жертвівником вола, а опісля складав свою золоту корону на лоно³⁴⁾ Юпітра. Пожертвувавши давав полководець для своїх приятелів і пайзнатнішіх горожан на Капітолю величний банкет,³⁵⁾ по котрім народ з музикою³⁶⁾ та смолоскипами відпроваджував³⁷⁾ его до дому. Ціле торжество не могло иноді відбути ся одного дня, так що триумф, особливо за царів, вимагав³⁸⁾ нераз кілька днів. Всеж таки перевисівав триумф, який відбував Цезар, все тріумфи, про які бодай ми знаємо із писем старинних письменників. Коли він поконав Галлію, та побідив противників в Азії і Африці, то прочитувано не більше як 300 побідженіх народів, яких 800 приступом здобутих міст, а золота і срібла, статуй і посудин несено перед³⁹⁾ побідником таку велику силу, що оцінювано все ті дорогоцінності на 65.000 талантів, се-б-то на наші гроші яких 250 міліонів короп. Все те загарбано⁴⁰⁾ в битвах — не зачисляючи до того всего дарунків, які понасилали чужосторонні володарі. Із тих скарбів заплачено не лиш рядовим⁴¹⁾ воякам їхню належну⁴²⁾ платню, але ще її обдарено кожного з них дорогоцінностями. Кождий чоловік з простолюду дістав від Цезара по десять мір⁴³⁾ збіжа і по 400 денарів, а на 22.000 столах гощено народ сутим⁴⁴⁾ обідом. Крім того відбували ся усілякі ігри та перегони, борби на воді в штучно приладжених ставах так, що народ, видовищами⁴⁵⁾ заманений, почав згодом забувати на страчену свободу.

Про характер Регуля. В третій книжці про обовязки вихвалиє Ціцерон М. Атилія Регуля, мужа колишньої чесноти

ї слави тай наводить також думки тих, що і невдобрали єго повороту до Карthagіни, мов би то він менче дбав про свій хосен, як (се) годило-б ся. Вичисляючи їй інші доводи такого погляду, розумують¹⁾ они ось як. Тому що кожному чоловікови вже з природи приписано²⁾ зважати на свій хосен, повинен був Регуль подати ся³⁾ проханням своїх приятелів тим радше, що не був приневолений додержувати Пунтіям слова, бо ж присягав ноневолт і не був іззатого пічим з'обовязаний. Чи ж мав він побоювати ся гніву Юпітра, коли по думці поетів і учених боги нікому не хотять павмисне шкодити; а вразі-б і хотіли, то не могли-б они Регулеви більше нашкодити, як він сам собі нашкодив. Опроче треба із двоякого лиха вибирати менше. Вкінци не повинен він по їх думці підоймати ся⁴⁾ посольства, коли рішив ся відраджувати виміну поєлів. Сі закиди збиває Ціцерон ось так: Регуль поступив собі цілком правильно, по перше, що він вважав власне добро за щось пизнє чим добро загалу, потім що негодило ся для чесного мужа ломати слова, наїби її боги гнівали ся, відтак і сам Юпітер не міг був єму завдати⁵⁾ більших мук, які він пострадав в Карthagіні: в противнім разі була-б ганьба за зломане слово о много гірша. Вкінци як би її був відскав ся⁶⁾ посольства, чи ж-би міг він запобіchi тому, щоб его не видано ворогови як бранця. Виходить з того, що він дійсно удостоїв ся⁷⁾ тієї слави, яку він собі здобув у потомстві.

Tac. Annal. I. 1—14. Цісар Тиберій. По смерти Друза приймив Август Тиберія за сина,¹⁾ хотяй сам волів мати наступником престолу²⁾ сина Друзового, Германіка, котрому передав верховодство над ренськими легіонами. Тиберія бачив він нерадо своїм наслідником, однак не міг на свої старі літа³⁾ оперти ся затіям⁴⁾ Лівії, жінчини знаної зі всяких злочинів. Хоч парід не був тим вдоволений, по давна свобода минула⁵⁾ і всі покоряли ся⁶⁾ новому володареви.⁷⁾ Як Август так і Тиберій не любив⁸⁾ війни і не дбав⁹⁾ про що інше, як лиш про захист¹⁰⁾ величезної держави; як Август так і він, поводив ся бодай на позір помірковано, та не хитав¹²⁾ предківских постанов; він прикладав найбільше старання до завідування¹³⁾ провінцій через те, що настановляв¹⁴⁾ не лиш що пайзідлійших мужів намістниками той поліщав¹⁵⁾ їх довший час в їх уряді, але також і тим, що строгими розпорядками заказав¹⁶⁾ всякого рода здирства і карав безнощадно тих, що в тім згляді провинили ся.¹⁷⁾ Та дарма!¹⁸⁾ Як дуже ріжлив ся¹⁹⁾ Тиберій від Августа. Він, що зріс в роздорах²⁰⁾ цісарської родини, окружений зависниками²¹⁾ її воро-

гами, приучив ся змалку всяких способів лукавства. До того прилучило ся ще, що він зависів²²⁾ цілком від своєї матери, що то горда на високе становиско сина, не страхала ся ніяких злочинів, щоб лиш синови забезпечити²³⁾ єго гідність. Вітчим не долюблював єго²⁴⁾ так, що вислав єго пеначе на заточене²⁵⁾ до Номі. А тому, що ще були кревні, котрих діти могли також стати цісарями, рівно й інші відносини немало причинили ся до того,²⁶⁾ що зарід (нахил) до підозрінь і лукавства у него наче б розбуяв ся.²⁷⁾ І ніхто не мігби з єго мовчазного лиця вичитати,²⁸⁾ що скривало пурто єго душі.²⁹⁾ Про єго дій, як володаря держави, читати мемо в анналах Тацита, що з'образив єго як найвірнійше; тут-же не зайво буде спімнути, що зверхна єго поява як па самодержавця була дуже велична;³⁰⁾ він ступав гордо,³¹⁾ а великими своїми очима наче зазирає кожному у серце.³²⁾ Єго ногруде найгарнійше із всіх цісарських ногрудей, які в загалі дійшли до нас і в інчім не зраджує³³⁾ тої кровожадної пристрасти, противно, черти єго лиця вказують на гідність, суворість і рішучість.³⁴⁾ Дехто скаже, що він був тому такий строгий, бо бояв ся кожного заможнійшого Римлянина і бачив в нім ворога своєї власти. В пізнійшім віці (похилившіся віком)³⁵⁾ віддавав ся він пристрастям, похуднів,³⁶⁾ згорбатів³⁷⁾ та полисів,³⁸⁾ так що багато людей думало, пеначе то аж в старости вийшла єго вдача па верх, дарма що обліплював спонаніле своє лице плястрами³⁹⁾ і ховав ся по заулках⁴⁰⁾ перед чужими і кревними.

Annal. I. сс. 3—6. Кінчина Агріппи Постума. Невдовзі опісля як став Тиберій царювати,¹⁾ убито в Пліназії Агріппу Постума, Августового внука. Єго сам дід вислав був па ссылку,²⁾ не тому що він поповнив був якийсь злочин, лише тому, що він поводив ся так унерто,³⁾ що була небезпечність, щоби своєю непомірностію⁴⁾ не заколотив спокою⁵⁾ держави. А прецінь Август не⁶⁾ гпївав ся так на молодця, щоб аж рішити ся⁷⁾ на єго убійство,⁸⁾ павиаки,⁹⁾ коли нам вільно дати віру історикам, то він кілька місяців перед смертию поїхав був особисто¹⁰⁾ до Пліназії, щоб єго відвідати, тай коли увидів, що молодець касє ся¹¹⁾ колишньої своєї суворости,¹²⁾ простив¹³⁾ єму єго простуки. І хто знає, чи він не засів би на престолі,¹⁴⁾ наколиб не була єму перенікодила¹⁵⁾ нечайна смерть Августа, щоби збирати¹⁶⁾ овочі з відзисканої¹⁷⁾ цісарскої ласки. А тому, що він не довго потім був страчений рукою негодяя¹⁸⁾ сотника, не дивниця, що Тиберій і єго мати Лівія уходили за учасників злочину, бо-ж прецінь їм¹⁹⁾ обом

залежало найбільше на тім, щоби згладити зі сьвіта²⁰⁾ підзорливого і нестериного²¹⁾ молодця. А хотай і Тиберий, дізнавши ся про його смерть, удавав ніби то він сумний і глибкий, все таки виходить з того, що він хотів по змозі затаїти (pass.) сей злочин перед громадянством, та що ніхто інший, лише син з мамою боялися найбільше людского поговору.

Annal. I. cc. 16—30. Непохитність¹⁾ Друза в небезпеці. Коли уважно²⁾ прочитаемо, як Друз, син Тиберія приборкав³⁾ розрух легіонів в Панонії, то призnamо безпечно, що він як па молодця показав ся⁴⁾ дуже бодрим і розважним. Якож? чи ж то не⁵⁾ стійність, коли він лиш з невеличкою дружиною удав ся до станиць бунтарських жовнірів, де діяли ся річи, із за яких наочні⁶⁾ сьвідки побоювалися (conī.) о життє Цезара; чи ж се не є доказом мужності, коли він, ніяк не лякаючи ся страшного виду⁷⁾ розбурханої товни, заховав таку повагу, яка леда якого лиходія⁸⁾ приреволила спустити очі на землю.⁹⁾ А коли він наказав мовчанку,¹⁰⁾ з яким душевнем супокосем прочитав він батьківский лист, в котрім сей обіцяв, що буде дбати¹¹⁾ про добро легіонів. А коли вже питаемо ся, яким то чином¹²⁾ дійшов¹³⁾ він до такого супокою і стійності, то треба розміркувати,¹⁴⁾ що він як царевич привик до розказу; крім того не був він сьвідомий ніякої вини, а тим самим мав перевагу¹⁵⁾ над жовнірами, які не лишили що спроневірили ся своєму обовязкови,¹⁶⁾ ба навіть замарали¹⁷⁾ свої руки кровію сотників. Отже показав сей молодець своїм сьвітлим приміром, що муж справедливий і вірний своїй засаді¹⁸⁾ переможе всякі небезпечності, які би они й не були.

iibid. cc. 31—49. Як утихомирив Германік розрухи легіонів в Германії. Не меншу душевну рівновагу від Друза в наражуванню (сі) на небезпеки¹⁾ оказав і Германік. Коли він повернув з Галлії, де збирал данини,²⁾ над Реном, дали єму знати про бунт легіонів в Германії. Із вісімох легіонів, що стояли³⁾ на границях Германії, чотири дізнавши ся (abl. abs.) про смерть Августа, хопили за оружje тай сотників почали поубивали почали поувикидали в ріку. А вже дійшло було до того,⁴⁾ що они задля грабіжі хотіли напасті на Галлію, коли нараз Германік прибув до табору та в своїй неустрасимості⁵⁾ усмирив промовою зворушених⁶⁾ жовнірів. Згадавши про їхню колишню карність⁷⁾ і про доказані під проводом Тиберія подвиги, заявив він, що то є знаком невірности спустити того, котрий, як прецінь кождий знає, дбає про добро воїків, розуміє ся⁸⁾ коли они не будуть до інчого силоміць змагати.⁹⁾ Хотя жовніри сими словами

далисъ троики зворушити (*paululum commoveri*), то все же не перестали від Германіка домагати ся,¹⁰⁾ щоби пегайно злекинув важкі обставини¹¹⁾ військової служби, ба були й такі, що не соромилися заявiti, що они єму, наколиб хотів, передадуть корону.¹²⁾

Хотий Германік своєю мужностию і неспіхтностию присмишив¹³⁾ трохи заворушених жовнірів, таки не міг він перепинити,¹⁴⁾ щоби не счишив ся паново бунт. А тому що жовніри загнали ся до такого безглуздя,¹⁵⁾ що осьмілили ся на послів римского пароду посложити руку,¹⁶⁾ то знайшли ся такі, що радили Германікові уdatи ся до горішнього війска, у якого було тільки захисту, кільки треба булоб до приборкання розруху. Хотий таке на его думку не годило ся з его гідностию,¹⁷⁾ то все ж таки здавалось єму, що не робить він добре (*recte*), коли не дає утікати¹⁸⁾ жінці і синкові, що їх мав з собою в таборі. Остаточно не опер ся Германік безнастаним прохалням приятів, не тому, мов би він не переміг себе опустити табор (*non quo apitum posset inducere, ut ipse e castris discederet*) але єму було жаль жінки і хлопчика, котрі очевидно без найменшої своєї вини¹⁹⁾ були призначені насильно загинути.²⁰⁾ Длятого казав він Агріппіну іоневільно вивести з табору. Щобачивши її, жовніри — що за диво²¹⁾ — збентежили ся, зрозуміли, що ізза їхньої вини стало ся (те), що она, переслідувана затіями тих самих, на котрих вірність сама здала ся,²²⁾ утікає до чужого пароду!

Коли Германік запримітив, що жовніри жалують свого не-послуху, промовив, як кажуть, до них отсими словами: *Жовніри! зайніло²³⁾ таке, чого піколи не дочекати,*²⁴⁾ було моїм найбільшим бажанем. Ви, па котрих глядить цілій Рим з найбільшим подивом, Ви, па котрих опирає ся²⁵⁾ добро держави, Ви, кажу, поклали насильно руку на вашого полководця, котрий як раз прикладав найбільшого старання, щоби Вам догоditи. А тепер чує ся він, що па вашу вірність міг здати все, па превеликий жаль себе спопуканим, вирвати свою подругу а тим самим і упуку убоготвореного²⁶⁾ Авг'уста із Вашої скаженості і бішенності.²⁷⁾ Тую, що прийшла в табор, щоби зі много разом зносити прикорости дикого краю і суворого підсояня, ви викидаєте тепер до чужих пародів, тую котру Ви повинні оборонювати вашими руками від всяких небезпек. Однак і те не здає ся мені таке негідне, як обставина, якої можуть допустити ся лиш люті і злочинні люди, що ось Ви сночі знущали ся²⁸⁾ й над послами

римского народу, високо достойними мужами, які не тільки в Римі але також і у ворога удостоїли²⁹⁾ ся найбільшої пошани, а тим поведенем оказались ся ворогами не лиши вітчини але й богів. Ах! чому ж я пе³⁰⁾ загинув від Ваших мечів, заким дожив я такого, я, що волю не жити, як коротати таке сповірянне жите.³¹⁾ Цілком інакше поводили ся славнозвісні непоборні жовніри Цезара. А коли я їх згадую, то приходить мені на думку одна пригода, котра, бажав бим собі, коби лиши глибоко затямила ся вам. Бо коли раз Цезар по битві під Фарзальом почув, що легіони, які він на той час, коли-б мав поладнати відносини в Єгипетт, полишив в Італії, відмовили єму послуху,³²⁾ то він привів їх до обовязку вічним іншими як лиши тим, що він не промовив до них як звичайно, побратимці,³³⁾ тільки квірити; виходить, що сі вислужені (*veterani*) жовніри піколи не забули ся так далеко, щоб позбути ся всякого людеского почтування. А мій пебіщик дідо³⁴⁾ Авг'уст притушив³⁵⁾ самим поглядом і зором (*vultu et aspectu*) бунт легіонів. Коли-ж они оба дізнали (*experiri*) такого послуху і покірливости своїх легіонів, якоже повинні-б ви соромити ся вашого непослушу і бути. Тому то не вагайте ся (*nolite dubitare*) вступити на сей шлях, яким одиночкою зможете задержати (*obtinere*) свою колишню гідність і відискати ласку моого батька, котрий невно простить вам, як тільки замітить Ваше каянє за провину. А коли не заведу ся в надії, то й я радо вам прошу, чим небудь ви супроти мене прогрішились ся. І дійсно легіони повинували ся³⁶⁾ доказам Германіка, так що не лиши (що) затерли³⁷⁾ свою змазу тим, що в двох слідуючих роках побивали Германів, але й були би сей край цілком завоювали, наколиб якимсь нещаством буря не була знищила майже цілу флоту Римлян, як оновідає Тацит в II. kn. ann. XXII. уступці.

Annal. II. cc. 26. 41—43, 53—55, 69—83 ; III. 1—7. I. Коли знищено флоти і іншими немалими стратами захиталя ся на якийсь час римска новага в одній часті Германії, було по думці Тиберия на часі, відкликати Германіка; може бути, що він хотів на єго місци вислати туди рідного сина, або може (що він) побоюявся ся, щоби Германік не став для него чебезпеченним суперником, наколиб єго становиско увінчалось¹⁾ і на далі новими подвигами. Безперечно не міг Тиберий рівняти ся з Германіком, бо крім того, що сей був людиною з добрым серцем, щирим та благородним, мав він ще славу не аби якого²⁾ бесідника і славного поета. Емкий і діяльний лицар є заразом і

людянім добродієм,³⁾ що не відказує своєї помочі аві бідному громадянинови аві не закаменілій⁴⁾ на пригоди важкої військової служби. Єго подивляють і почитають жоввіри; коли він закутаний в воєнний ілац іде почию уличками табору, то чує він в паметах свою хвалу; одні вихваляють его гарну стать, другі его повагу і достойність, інші єго мужність, а ще інші єго приступність,⁵⁾ і єго благородну душу. Тим то й не диво, що людність столиці витала єго не аби як,⁶⁾ коли то він в триумфальнім поході вступив в місто, а поперед єго триумфальної колесниці ишли Тузнельда, жінка гордого Арміїя, з маленьким своїм синком при боку, пещасливим Тумеліком.

ІІ. Не довго перебував Германік, божок¹⁾ римского люду, в столиці, бо по приказу цісаря від'їхав він р. 17. з начальством²⁾ над всіма провінціями, що були по тім боці середземного моря, на іспанському³⁾ всхід, буцім би то він сам один міг привести до послуху єї країни свою второніштю.⁴⁾ Вправді дуже почесне прикоручене, лишице одно здає ся дивним, для чого цісар відкликав звідти спорідненого з Германіком Метеля Сілліяна, а на єго місце настановив⁵⁾ Гнея Пізона, чоловіка напрасного й нахабного,⁶⁾ якого сукір⁷⁾ і завзятість⁸⁾ ще більше були змогли ся⁹⁾ єго богацтвом і високим родом єго супруги Плініїни, приятельки і заушиці¹⁰⁾ ославленої Лівії Августі. Неначе дослідник,¹¹⁾ що з єїкавою душою ступає на памятне місце, так входить Германік в Атени, колишню окрасу Греції, в супроводі лиши одиїского ліктора; він відвідує Іліон, стару колиску¹²⁾ римского народу і приносить богам жертви на всіх тих місцих, куди заходить, а для жителів оказується щедрим добродієм; бідним і пещасливим роздає милостині,¹³⁾ а все те тим щедріші, бо рік тому назад одної ночі повалив і понищив землетрус¹⁴⁾ що найдостатніші міста, (а) між тими Сардес і Магнезію. Хоч Пізон і Плініципа, де лиши можуть, стараються ся підкорнати повагу єго і єго супруги Агрипіни, і понівечити¹⁵⁾ всі єго паміри і розпорядки, все ж таки удає ся єму, славному цісарському памістникови, за¹⁶⁾ один рік так поладнати всі замотані справи в Арменії, Партиї і Кападокії, що они вийшли не лиш на славу римскому народови але й на хосен тамошнім жителям.

ІІІ. Скоро Германік поладнав¹⁾ всі справи поручені єму єго вуйком, приманила єго єїкавість²⁾ і жажда науки до казочного³⁾ краю Єгипту. Він їде горі рікою аж до Теб, подивляє Мемнона звучну статую і небосяжні піраміди, твори ревнуючих королів. Съянценики в Тебах пояснюють⁴⁾ єму чудні паписи і

заповняють його душу подивом величи колишнього съвта. Як колись Сципіон старший прохожав ся в Сицилї в грецькій киреї і сандалах,⁵⁾ так уживає Германік грецького строю і живе по грецькому звичаю, відчиняє житницї,⁶⁾ коли нараз став недорід, і показує, як дуже ему на серцї гаразд і добро своїх півладніх.⁷⁾ Але як раз ся добродушність не була щісареви по путру;⁸⁾ ба що більше, він жалує ся перед сенатом на те, що Германік проти розпорядків Авг'уста поїхав до Єгипту. Скорі йно Германік зачув про настрій⁹⁾ щісаря і раболіпного сенату, повернув (зараз) негаючи ся до Сириї.

Небавком описля настала між Германіком і Шізоном сунепречка¹⁰⁾ а звідси запекле¹¹⁾ вороговане. Шізо не щадив ні слів ні діл, щоби лише Германіка дражнити й обиджати. А всі ці обиди зносив полководець тяжше, ніж-се хто з его дружини міг припускати.¹²⁾ Чим хто благороднійший, тим більше відчуває¹³⁾ в своїм серци неприличність і паруугу. А коли ще уявимо собі, кілько то воєнних трудів зазнав¹⁴⁾ Германік, всі ті далекі подорожі, переміну підсопя, то не маємо чого дивувати ся, чому він саме тепер попав в тяжку недугу. Не занеречить чайже піхто, що причиною его передвасного скону небув піхто іншіший, як Шізон. Тому то просить Германік своїх приятелів, щоб они пімстили ся за его смерть. А свою жену захлинає¹⁶⁾ він на¹⁷⁾ дітей своїх, щоби залишила гордовитість душі, щоб клонила ся¹⁸⁾ перед ударами недолі, а повернувшись до столиці, щоби не дразнила лютости могутніх володарів. По тім сконав він на превеликий жаль жителів провінцій і доокресних¹⁹⁾ піародів, що то нераз зазнали его доброти, нераз подивляли его ласкавість, справедливість і безсторонність.

IV. Сум, який огорнув всіх горожан Риму на вістку¹⁾ про его смерть, був в своїм роді одинокий.²⁾ Позачинювано доми, на площах не явлив ся ніхто, в судах не судили. Кріз сльози і з голосінням³⁾ загуторів⁴⁾ народ в ичній типині перед палатою Тиберия: „Зверни нам Германіка“. Плачучи витають Агриппу, котра з поспільніцю в руках⁵⁾ і своїми двома діттями, з Калігулю і Юлією, висідає в Остії на беріг. Під час похоронів, в яких Тиберий і Лівія не беруть участі, зачула ся з далеки⁶⁾ скорбна пісня: „Унала⁷⁾ держава, минула ся⁸⁾ усяка надія“. Агриппіна стає прикрасою столиці, она, одинокий пакорінок⁹⁾ Авг'уста, одинокий зразок давнини! Вкіпці дав ся щісар спонукати, розпорядком положити конець надмірній жалобі. Було явно, що рана, якою зранено горожанство, була невилічима та що

непавість до Тиберія не згасне. — Оттака була кінчина благородного Германіка, найбільшого богатиря, якого видав занепадаючий Рим.

Ann. IV. cc. 1—9, 37—42, 57—59. І. Тиберій під впливом Сеяна. Елій Сеян, був сином Сег Страбопа, того начальника преторіянів, що перший присягнув Тибериеві вірність. Він належав до тих напрасних¹⁾ і згубних людей, що наділені надзвичайними дарами природи, без огляду на будь яку чесноту, з усіх сил старають ся лиш вдоволити²⁾ своїй честилюбивості. Він добив ся³⁾ також легше до висших становисок, бо не належав⁴⁾ до високої аристократії, якої цісар так дуже бояв ся. Р. 26. по Хр. знайшла ся⁵⁾ для него дуже добра нагода примілити ся⁶⁾ Тибериеві. Сей обідав раз в якісь пічері в Кампанії (gen.), коли параз завалила ся стеля. Всі розбігли ся збентежені, лиш Сеян лішася і кидася перед свого володаря, щоби захистити его власним тілом. Коли вже Друза усунено,⁷⁾ а родину і другів Германіка запронащено,⁸⁾ дінняв⁹⁾ Сеян найвищого ступня свого впливу. Тиберій разом з сенатом неначе ревниували між собою, щоби обсипати его відзначенями. Вкінці гуртували ся до него більше як до цісаря сенатори, лицарі і плебейці без ріжниці.¹⁰⁾ Ся надмірна сила і честь таки вкінці остогидла й Тибериеві і він зменишив¹¹⁾ згодом свій згляд для него, однак в такий спосіб, що не перестав¹²⁾ в нім будити все нові і нові надії.

ІІ. Але її хитрий Сеян озирав ся на те,¹⁾ чого вимагала хвилля, і коли старенька²⁾ Антонія, мати покійного Германіка, не була довідала ся від якогось Сатрія Секунда про тайну і єї цареви не була зрадила, то інавби був Тиберій в жовтні 31. р. п. Хр. жертвою заговору. Якраз іменує³⁾ він пішком⁴⁾ Левія Серторія Макра, капітана преторіянів, начальником прибічної сторожі намістъ Сеяна і каже єму, чого він хоче.⁵⁾ Сей прибув 17. жовтня ночию до Риму, умовляє ся⁶⁾ з конзулем Меміон Регульом і провідником⁷⁾ вартівників Греціном Лако, мужами досьвідченої вірності, почім конзуль зараз раненько скликуює сенат до храму Аполіна, недалеко Назіанум. В ранці здибав⁸⁾ на дорозі Макро Сеяна, а сей, здивований нечайним скликанем сенату, збирає ся також із своєю звичайною⁹⁾ дружиною до съвтиші; поздоровивши его шеннув єму Макро на ухо,¹⁰⁾ що він приносить грамоту від цісаря, якою він іменує ся товаришем з трибуунською повновластію. Повний надії відпускає¹¹⁾ Сеян при вході (до) храму своїх прибічників і вступає

з гордим виразом лиця¹²⁾ на збори. Між тим коли Лако зі своїми стійками стереже брами съвитинѣ, обявляє¹³⁾ Макро преториянам, що він іменуваний начальником, таї дас кожному мужови іменем цісаря значний¹⁴⁾ дарунок в грошах. Тимчасом читають в сенаті царське письмо, де спершу Сеяна хвалить ся, потім з легка робить ся єму докори, потім надає ся єму розказ, щоб его кинено до вязницї. Ще того самого дня скликує¹⁵⁾ конзуль сенат до съвитинї Згоди; Сеяна присуджують на смерть, і відтипають (єму) голову. Розлючена товна повбивала її незвинні діти Сеяна а жінка его, збожеволівші¹⁶⁾ таким нечайним нещастем, зрадила цісареви, що Сеян затройїв¹⁷⁾ его сина Друза. Такий був неславний конець одного із найгірших лиходіїв, якими звичайно послугують ся самодержавники.

Смерть Тиберія. Про смерть Тиберія оновідає нам Светоній ось що. Р. 37. вибирал ся¹⁾ цісар ще раз до Риму. Вже зближив ся²⁾ він аж до 7-го мильового каменя, але потім павернув до Цірцеї, де як раз відбували ся в амфітеатрі ігри. Щоби показати, який то він ще крішкій,³⁾ кинув він ратицем за диком. Але зараз по тім від'їхав до Мізенум, де в паслідок напружения так занедужав, що не міг далі подорожувати. Хоч як слабий,⁴⁾ все таки й тепер сею самою штукою удаваня,⁵⁾ в якій виравляв ся ціле своє житє, умів так затаювати запенад своїх сил, що окруженнє сего не запримічало, аж Харікль его лікар, цілуючи єму руку, доторкнув ся его живчика.⁶⁾ Він зараз зрадив⁷⁾ Калігулі і Макрови, що цісар пожиє ще яких два дні; сї як стій розіслали гонців по намістниках і війсках, щоби все приготувати для Катігулі, в разі вступлення⁸⁾ на престол. Чотири або п'ять днів опісля, (а) було⁹⁾ се в березіллю, перестав цісар дихати;¹⁰⁾ все товцило ся до Калігулі з бажаннями, коли параз рознесла ся чутка, що цісар ожив і очуявся.¹¹⁾ Тутки мав Макро кинути ся на знесиленого цісаря і удусити его подушками.¹²⁾ Хоч Макро оказал ся невдачний, а учинок его був як¹³⁾ на жовніра, пегідний, як на урядника підлій, а як на чоловіка нечесний ба злочинний, то таки зрадів¹⁴⁾ весь народ, що позбув ся 78 літнього самодержавця цісаря, а радиє ката лицеміра,¹⁵⁾ який гнобив за помочию своїх помічників¹⁶⁾ Рим і римську державу 23 роки і нічого більше так не бояв ся, як вільного слова і вільного народу.

Annal. II. 9—11. Суперечка¹⁾ Армінія і Флява над рікою Везерою. Коли Германік в своїм поході на Херусків прибув до ріки Везери, казав зараз поставити міст. Між тим як Римляни

его докінчують, виїхав нараз Арміній на кони з посеред Херусків, станув²⁾ на березі і кликнув сильним голосом, щоби його брат Фляв, коли би принадково був в війску Римлян, негайно з ним розговорив ся. Скоро йпо сей приступив, почав Арміній его прохати, щоби довше³⁾ не йшов за прапорами Римлян тай сам не опускав свого народу, з яким може лиш той воювати, що позбув ся⁴⁾ свякого сорому. Далеко ліпше, каже він далі,⁵⁾ не дати ся підкупити ніякими обіцянками Римлян і повинувати ся проханням матери, що кличе сина до вітчини; тутки він, повернувшись самохіть, мігби відзискати страчену прихильність країнів. Єму відновів Фляв: що він не лише не буде невірним для Римлян, задля яких він часто-густо проливав кров, але просить також і его (Армінія) усильно,⁶⁾ щоб як найскоріше примирив ся⁷⁾ з Римлянами, щоб спасти себе самого. А коли він від того відмагав ся, то зайде небезпечностъ, що й він і его родина може зазнати⁸⁾ чогось дуже прикрого. Почувши ті слова, нестерів Арміній, щоби не пасварити¹⁰⁾ на брата та не перестав ему докоряті, аж доки сей до краю розлючений, не зажадав зброй. І вже були готові оба братя на себе ударити,¹¹⁾ коли Флява, Римляни а Армінія Херуски по(в)здергали силоміць.

Annal. II. cc. 44—46, 62, 88. Конець Армінія і Марбода. Того самого року, коли цілій римський народ засумував ся глибоким сумом¹⁾ ізза смерти Германіка, закінчив також і его пайза-взятійший противник Арміній, скончаний²⁾ предвчаеною смертию споміж своїх країнів. В Германії наступив зараз по відході Германіка зворот обставин і здійснило ся те, що передсказував Тиберій, що Германи будуть іти одні на других війною. І справді, коли читаємо уважно другу частину annales, то набираємо сего перекопаня, що за часів Тиберія була-б паразила ся римська держава на пайбільшу небезпеку, наколи-б держали ся разом наймогутніші дві народності, Херуски і Свеби. Арміній, князь і полководець Херусків, був по загладі римських легіонів р. 9. в Тевтобурских дебрах³⁾ все ще непобіджений і змагав лиш до того, щоб стати королем над загалом Херусків, тай щоб сумежників або завоювати або що пайменьше, приседнати⁴⁾ їх собі за союзників. Сей пам'р невно удавби ся був Армінієви, як би Марбод, король Маркоманів, не глядів був зависним оком на свого суперника. Задумуючи розширити своє наповане, закидав⁵⁾ Армінієви, що він надто славожадно добиває ся могутності; ба, Марбод почав павіть сумнівати ся що до ворожнечі Армінія супроти Римлян тому, що его жінка Туснельда і її син Тумелік

все ще знаходилися як бранці в римських руках. Такими ж іншими клеветами⁶⁾ спонукав він багато племен віднасти⁷⁾ від Армії та перейти на свою сторону. Навіть Ін'гомера, стрийка Армінієвого, перемовив⁸⁾ він па свій бік. Навпаки-ж очорював Арміній Марбода як мужа, що не розуміє ся⁹⁾ на битвах, а потайно змагає¹⁰⁾ до союзу з Римлянами. В кінці прийшло над Салею, де потуги були розставлені на римський лад, до завітуючої¹¹⁾ битви. Хох борено ся з обох боків як найзавзятійше, то не прийшло до рішучої борби, бо Марбод, уступаючи на сугорб, себе сам вважав побідженним. Кождий знає, як запонадливо Римляни використували всякі незгоди неприятелів. Коли-ж отже сила обох народів була надточена,¹²⁾ мусів Марбод, опущений своїми, удали ся під покров¹³⁾ Римлян. Як неславно, як погордився своїми земляками, помер Марбод в чужім kraю. Р. 19. прогнаний Катуальдом зі своєї держави, стратив він під ногами,¹⁴⁾ як кажуть, всяку основу, та проживав з ласки Римлян в Равенні, де загинув осамочений¹⁵⁾ й призабутий, па чужині. Цілком іншу славу здобув собі Арміній. Нарід Херусків не забув про нього, а Тацит оновідає в *annal.* II. 88. що ще за часів Траяна осінювали його земляки в своїх піснях. І теперішні німецькі поети славлять його як борця за волю свого народу проти гнобителів Римлян, а нарід здигнув єму прегарну статую. Тому і ви молодці, не цурайте ся¹⁶⁾ своєї народності як Фляв або Марбод, не служіть чужим богам, як то кажуть, але плекайте необроблену пиву свого хоч бідного але рідного народу, а тоді здійснить ся заповіт нашого найбільшого поета, що усміхне¹⁷⁾ залакана мати, се-б-то рідна наша країна.

Доба Авг'устейска, т. зв. золотий вік римської літератури. Як за часів Ціцерона осягнула¹⁾ римська проза²⁾ свою вершину, так в авг'устейській добі дійшла поезія до найгарнішого розвитку.³⁾ Коли перед тим все змагання писателів були звернені виключно⁴⁾ на публичні справи, то тепер, коли Авг'уст став самовладником, мали визначині умом мужі найліпшу змогу, виявляти свій талант. Найбільш достойники того часу, як Азіній Попліо, Мунактій Плінік, Валерій Мессаля, Ціліній Меценас і сам Авг'уст плекали⁵⁾ як найстараннійше літературні змагання і ширили їх в дальші (і дальші) круги.⁶⁾ Тому стало звичкою (*mos erat ut*) що, коли поети книжку яку з поезіями написану прочитували в гуртку прихильників, її в містечку прилескували їм.⁷⁾ До того прийшла її ця обставина, що тоді в першіє завів ся⁸⁾ невний рід книгарства,⁹⁾ який видавав книжки, та що були

уряджені три книгозбірні для загального уживання, в яких не лиши новітній твори письменників виставлювано на показ,¹⁰⁾ але павіть як (i) тепер, і їх образи й погрудя.¹¹⁾ А тому що письменники могли мріти¹²⁾ про свою невмиручість, якої доступнити можна гарним письменством, то настало між ними велике ревновання (*certamen*), так що більшість з них посвятила ся цілком письменництву. Однак щоб вийти з цього суперництва¹³⁾ побідоносно, мусіли они заглубити ся в літературу Греків, тай треба їм було римську бесіду, паслідувочі грецьку, більше і більше усовершати.¹⁴⁾ Головно-ж в першій половині августейської доби осягнула римська поезія безсмертну славу, оскілько виобразували ся епос і лірика, сатира і науцина поезія;¹⁵⁾ їх подвижниками¹⁶⁾ були Вергелій, Гораций, Проперц і Тибуль (i) інші. Они виправді стоить що до свіжості і природності по за грецькими взірцями, але своєю складністю, своїми уладнаннями¹⁷⁾ мірами і новизнозвуччими¹⁸⁾ формами слів перевищують они всі римські поезії пізніїших віків. А коли розважимо, якої виробленої і вигладженої мови уживають они місто нескладної і негладкої¹⁹⁾ мови такого Еннія, Невія, Пакувія, то нема нам чого сумнівати ся, віддати²⁰⁾ пальму першеньства поетам як раз Августейської доби; були, правда, і тоді приклонники дряхлої²¹⁾ старини, як се і тепер у нас водить ся, але такі поети не читають ся і немають ніякої будущності;²²⁾ поезія мусить бута животворна,²³⁾ взята з природи і (з) жити, мусить говорити²⁴⁾ до серця і до душі, а що найважливіше, мусить бути свою мовою і змістом приступна, інакше пропаде в вічнім забутю.

Г. Цілній Меценат. Не зайвим нам сімнутти того мужа, що не абияк¹⁾ заслужив ся комо того, щоб римська поезія розвивала²⁾ ся як слід та полішила (по собі) гарні свої плоди аж по наші часи. Сей муж був Г. Цілній Меценат. Він виводив³⁾ свій рід від тих старинних Люкумопів, що раз колись в Аррециум на Етруриї сиділи⁴⁾ на королівськім престолі; здає ся, що Меценат був трохи гордій на своє походжене, однак сю его слабу сторону⁵⁾ годі ему допрікати,⁶⁾ бо то була вже така мода⁷⁾ тодішньої доби. Він був чоловіком дуже заможним і мав чималій вплив на державні справи. Свій політичний⁸⁾ дароказав він пераз, а головно (тоді), коли він під час дalmatинської, акційскої і кантабрійської війни заряджував⁹⁾ столицею італією на вдоволене загалу. Коли Август обезпечив¹⁰⁾ собі наповнене, відтягнув ся Меценат цілком від політики, але его повага і вплив був завжди важкий при всіляких справах на імператорському дворі. Ніколи

не побивав ся він сам за гідностями і почестями, бо єго змагання були звернені¹¹⁾ саме на науку, штуку і поезию. Він був представником¹²⁾ тодішнього пиншого й виставного¹³⁾ життя і був горячим приклонником естетичного смаку. Єго-ж поезії не мають виравді ніякої літературної стійкості,¹⁴⁾ бо він не розумів етичної¹⁵⁾ завдачі поезії; але безсмертну заслугу поклав він для літературної піви через те, що пособляв і піднімав талани, які під єго покровом¹⁶⁾ могли цілком віддати ся своїй письменницькій творчості.¹⁷⁾ До сих таланів зачислюють звичайно Вергілія, Горация, Проперция, а іспри цих і Варія, Марка Мелісса, котрих твори на превеликий жаль покотом віків¹⁸⁾ залишилися.

І. Вергілій Марон. І. Н. Вергілій Марон родив ся 15. жовтня 70. р. перед Хр. в Андес, присілку¹⁾ міста Мантуй. Єго родичі були мабуть²⁾ селянами, але (були) люди розумні, чесні а при тім заможні. Для того старав ся батько, дати малому Маронові як пайлінне³⁾ виховане. В 16. році життя надіє Марону по звичаю Римлян мужеску тогу і вирядив ся⁴⁾ до Медіолану, щоб докінчити свої науки. Звідтам вибрав ся до Неаполю, щоб користувати ся науковою славного на тодішні часи граматика Партенія; в Римі слухав він математичних і філософічних⁵⁾ викладів епікурейця Сірона, приятеля Ціцерона. Покінчивши науки відтигнув ся Вергілій задля свого утлого⁶⁾ здоровля від кри-
кликового⁷⁾ forum на свій хуторець,⁸⁾ щоб цілком посвятити ся хліборобству⁹⁾ і поезії. Та не довго розкошуавав¹⁰⁾ Вергілій в сунокою. По битві під Філіппі пороздавав Октавіан між своїх вислужених земства;¹¹⁾ але захлапні жовтири не вдоволяли ся цим дарунком і загарбали іще (ї) інші поля; хоч Вергілій захищав якийсь час єго приятель Азій Попллон, що був тоді за легата в горішній Італії, але пізійше таки прогнали поета з єго газдівства;¹²⁾ він їздив два рази до Риму, де єго Попллон представив Мецепатові, а сей, пізнавши єго не абиякій талан, Августові. Єму, а також і іншим горожанам з Мантуй, повіддавано газдівства; при тім все було пайважніше¹³⁾ те, що Октавіан, втихомиривши державу, втягнув єго в свій тісніший кружок;¹⁴⁾ відтепер міг він без журно трудити ся до ехочу¹⁵⁾ на літературнім полі.¹⁶⁾ Крім деяких менших поезій, які тут описано, написав Вергілій ще молодцем Bucolica, се-б-то 10 чабанських пісень, так званих Eclogae. По приміру грецького поета з Сицилії Теокрита описує він красу¹⁷⁾ природи того острова і простоту¹⁸⁾ чабанського життя-бути, але при тім

виливає він штучно хвалу своїх покровителів¹⁹⁾ і приятелів таїй іншіні сучасні відносини. Они припадають між роки 43. до 37. нер. Хр., коли то він тільки патерів ся через висше згаданий розділ земель між ветеранів.

ІІ. Р. 30. н. Хр. закінчив Вергілій по семелітній праці твір під заголовком¹⁾ Georgica. Сей твір присвятив він Меценатови і описує в чотирох книгах чотири частини господарства, (се-б-то) управу землі, садівництво, годівлю скоту і бжильництво.²⁾ Мова в Георгіках вже більше вигладжена, ніжнійша, чим в еклогах. В загалі придержує ся³⁾ він Гезиода, але де потрібно, припороює ся⁴⁾ до Італії, а принаїдно додає він деякі старинні казки римські, вихвалює подекуди Октавіяна і Мецената та старає ся показати, що хліборобство єдине средство, щоб привернути⁵⁾ Римлян до колишньої чесноти і давних звичаїв. Видавши Georgica працьовав він однайціть років пад головним своїм твором, то-б-то⁶⁾ над Енеїдою, що обіймає 12 книжок. В цім героїчім епосі наслідує Вергілій Гомера, осівуючи подвиги Енея. В перших 6 книжках представляє він блуканини Енея, в послідніх⁷⁾ 6 его борби в Італії. Всюди оказує ся він щирим римським патріотом, бо звеличив тутки не тільки весь римський народ і его стародавні чесноти, але й старав ся також звеличити як раз Октавіяна і юлійский рід, який він прямо виводить⁸⁾ від самого Енея. Поет не встиг викінчити та вигладити сего твору як слід, бо его заскочила⁹⁾ па превелику смуту его приятелів предвчасна смерть, саме тоді, коли він р. 19. вибрав ся¹⁰⁾ в дорогу до Греції, щоб в останнє¹¹⁾ ирикасти руку до свого діла. В Атенах стріниув ся¹²⁾ він з Авг'устом, котрий ему порадив вернутися до Італії, бо видів, що поет нездужає.¹³⁾ В Брундізії розірощав ся Вергілій зі съвітом.

ІІІ. Хотяй Авг'уст частійше напирав на Вергілія, щоб ему прочитував деякі частини Енеїди, то сей спершу не хотів того робити, але вкінці дав памовити ся¹⁾ і прочитав ему ІІ., IV. і VI. книжку; а коли він прочитав копець VI. книжки, де говорить ся про смерть Марцеля, то мала Октавія, сестра Авг'уста, так ревно прослезити ся,²⁾ що сам цісар казав ему перестати читати.³⁾ Октавія казала ему за се місце, де говорить ся про Марцеля, заплатити по 10.000 сестерців, так що за єї 25 стихів дістав він яких 30.000 корон. Своїми спадкоємцями настановив Вергілій своїх приятелів, поетів. Варія і Тукку, і наказав їм спалити Енеїду. Однаке Авг'уст не допустив⁴⁾ до того, лиши позволив їм деякі незначні хиби поправити; але й они не доповнили

сих стихів, які і доси читаємо не повні. — Вергілій був людиною смирною, любою та щирою, повний вдяки⁵⁾ для своїх приятелів і добродійв, чесного характеру, однак не доріс⁶⁾ він до важких пригод буденьщини. Таким являє ся він і в своїх поезіях. Природа, рідний край, пепорочна⁷⁾ любов і все що зворушує серце, робить він предметом своєї творчості. Але він забирає ся і до іншого змісту, який він, як справжній штукар, обробляв зі всею старанністю. Головна его прикмета, то гарна форма его стихів. Мова у него взірцева,⁸⁾ а будова вершів і складні⁹⁾ стоїть на висоті всіх вимог штуки. Тому то її нема чого дивувати ся, длячого Римляни вважали его ідеалом¹⁰⁾ римської епохі, та що его твори читали та учили ся по школах не лише за часів римського паповання але читають ся і по наші часи; ба що більше, в середніх віках доступив він такої слави і пошани, що поезії его уходили немов за жерело мудрості, а він сам за якогось віцуня — чудотворця.¹¹⁾ Не диво, що такі визначні мужі, як Данте, Вельдеке, Шілер (і) інші займалися Вергілем, а з наших письменників ніхто інший як Котляревський перелицовував¹²⁾ в народнім дусі і в народній живій мові Енеїду та дав почин¹³⁾ до відродження нової доби нашого письменства.

І. Про жите і писання Горация. І. Квінт Гораций Фляк, найзвітніший римський поет, родив ся 8. грудня 65. р. до Хр. в Венузії, в гарно положенні анулійській околиці. Его батько був слобожанином,¹⁾ і мав недалеко міста хуторець. Там на селі виростав живий хлопець під оком батька, коли сей трудив ся²⁾ в городі і на полях; синок тішив ся вівцями і худобою, коли її вечером заганяли до стасн.³⁾ В неприсутності батька буяв він⁴⁾ по лавром і міртами увінчаних долах, по горах і полонинах⁵⁾ і раював в тінистій дуброві і буковині. З того мож бачити, як корисно будила ся хлопяча уява⁶⁾ і длячого він в пізнійшім віці так тужить за тими іщасливо прожитими хвилинами (ерод. 2). Хотяй батько попри хобяйство займав ще уряд збирача⁷⁾ податків, проте пересилив ся до Риму, щоб дати синові вище образовання. Тутки ходив Гораций до школи „битливого“⁸⁾ граматика Орбілія, де читали Гомера Іліаду і Одисею в переводі Лівія Андроніка. Щоб закінчити свої науки, поїхав він по тодішньому звичаю до Атен і віддав ся наукам фільозофії. Він слухав викладів академіка Теомнеса, першатетника Кратина і епікурейця Фільодема. Згодом зайшла в его науках перерва.⁹⁾ Коли Цезара убито, прибув Юпій Брут до Атен, а за его стягом пішло чимало римских студентів,¹⁰⁾ між ними і Гораций. Ставши у війску

Брута військовим трибуною, відбув він мабуть і виправу до Македонії і до побережя малої Азії. По битві під Філіппі (42. р. н. Хр.), в якій 23 літній Гораций брав участь, спас він житє утекою, повернув (41. р. н. Хр.) до Італії таї користуючи з загальної амнестії,¹¹⁾ повернув до Риму. Імовірно умер під час сих подій єго батько, а між тим сконфіскували¹²⁾ триумвіри єго посілість. Все таки удало ся безприютному¹³⁾ молодому сироті дістати у квестора досить поважану посаду писара; але хоча він не стидав ся єго заробітку і був рад, що став незалежним, то сам збір товаришів по званню не подобав ся єму. Поконавши свою природну соромливість виступив він тепер пораз першій зі своїми поезиями явно. Огірчений¹⁴⁾ єго стан душевний, в якім він тоді находив ся, спонукали єго мабуть до того, щоб написати деякі еподі її катарі.

ІІ. В наслідок перших своїх літературних зразків¹⁾ познакомив ся Гораций з Вергелем, що тоді вже вславив ся був своїми буколічними поезиями; також заприязнів ся він з трагіком і епіком Варієм Руфом. Сі оба старші віком поети припоручили 39. р. н. Хр. Горация Меценатови; Г. Цільний Меценас, впливовий державник²⁾ і осередок³⁾ тодішнього літературного центрумку,⁴⁾ зацущив ся з Горацием в коротку бесіду, а занитій поет о своє походжене і стан, відповідав вправді скромно, по щиро її отверто. Але аж 9 місяців по тім знакомстві казав Меценас єму знова прийти її приняв єго до свого гурту. Таким робом діняв Гораций найвищого степені свого щастя. Він удастоїв ся⁵⁾ тої чести, що міг свого онікуна па подорожах і гулянках⁶⁾ супровожати, разом з ним до театру ходити, сидіти зним при столі, ба навіть і приймати єго в своїй хаті. Хотяй Гораций був занятій своїм званем,⁷⁾ то він так з'умів своїми розумним тактом задержати свою незалежність,⁸⁾ що єму все вистарчало па прожиток і він не потребував стояти о пічию ласку.⁹⁾ А коли ще зважимо, що він при своїй податливій¹⁰⁾ і благенській вдачі подобав ся цілому гурткови приятелів, то чайже нема чого дивуватись, що він Меценатови приляг до серця,¹¹⁾ тим більше що сей рівно як він гидив ся всякими низькими похотями та стремів лиши до свого, що гарне і благородне. Як дуже Меценат уподобав собі¹²⁾ Горация, головно задля благородних черт¹³⁾ єго вдачі, можемо із сего вносити, що він подарав єму в крайні Сабінів хутір разом із цілим урядженем¹⁴⁾ та забезпечив таким чином проживок поета. Гораций відвідыв ся свому приклонникови тим, що присвятив єму мало що не всії свої твори.

III. Меценас поручив Горация також Авг'устови; тепер зазнав поет також і у цісаря великої ласки.¹⁾ Як Светоній оновідає, предкладав²⁾ Авг'уст Горациеві місце прирученого секретаря,³⁾ котре він з огляду на своє здоровле, та щоб не позбавити ся своєї особистої незалежності, не приняв. Авг'устови принали його писаня так дуже до душі⁴⁾ що павіть негодував⁵⁾ на те, чому поет не згадує його нігде в своїх сатирах. За те припоручив він єму написати *carmen saeculare* та освітівати подвиги своїх пасербів⁶⁾ Тіберія і Друза. Тутки треба зазначити,⁷⁾ що Гораций, щоб берегти свою незалежність, дуже уважав на те, щоб не показати ся невдячним за всі добродійства, а з другого боку, щоб не закидували єму пизку облесливість.⁸⁾ Він написав виправді згаданий *carmen*, викінчив в посвяті⁹⁾ для Авг'уста і четверту книгу одів, але і в сих не вихвалив на стільки Авг'уста, як сей міг би був надіяти ся, а все тому, щоби лише не уходити за облесника. Колиб хто закинув,¹⁰⁾ що він таки вихвалив Авг'уста, ба й по декуди і рівняв з самим Юпітром, себ-то, що він був облесником, яких чимало знаходить ся на дворах князів самодержавників, то ми відповімо на те ось як: Під час домашніх воєн був Гораций, як і інші молоді люди, приклонником свободної республіки і брав, як згадано, участь в битві під Філіппі, однак пізніше змінив він свій погляд і у добряв¹¹⁾ наповане Авг'уста. Коли поспитаємо ся, яким чином пастушила у Горация така внутрішня зміна,¹²⁾ то запайдемо в тому сю причипу, що Гораций прийшов до переконання, що той ідеал¹³⁾ республіки, який єствував¹⁴⁾ за часів пунійських воєн, шукає ся даремно, бо ті чесноти, на яких основувала ся могутність держави, то-б-то, справедливість, безкорисність, бодрість і любов до вітчини вже минули ся, так що тепер держава, наче корабель метаний людекими пристрастями, не дасть ся снасти, накиб не правилася она після суцільної думки одного правителя. Тій важкій задачі доріс якрас Октавіян. Скоро тільки він поконав Антонія і втихомирив державу, хвилювану¹⁵⁾ впівнутрішнім розбратом, то не залишав молодий володар п'ячогісінько, щоб лише призвичайти напово громадянство до чесного миру, та щоб загоювати завдані загалови рани. Тому то дбав він нечастію о загальний гаражд і старав ся приспорити¹⁶⁾ ті змаганя, якими, на єгу думку, мож буде привернути добробут¹⁷⁾ горожан (значить), хліборобство її купецтво.

IV. Крім того пізнав Авг'уст, як Римляни зледаціли¹⁾ в наслідок цих нещасних воєн і тому старав ся хосенними зако-

нами і розпорядками піднести²⁾) підунишу обичайність громадян. Він тримав вправді державу пеначе воєнну здобичу в (своїх) руках, але при тім (всім) умів так обережно гамувати похоти самодержавія, що подобав радни на **перворядного³⁾** між рівними піж на якого там короля або золодаря. Але й сеї обставини годі нам поминути, що сей князь також ще (її) пасливими війнами відповив колишню гідність і повагу римского імені. Своїми подвигами приєднав⁴⁾ він собі **більшість** громадян; хотій сусільство ненавиділо самодержавія, все-таки вважали Октавіана майже всі за однокого мужа, що годен був⁵⁾ захисту державу не лише счасти від пронести, але й скріпити в єї основинах. Тому не можемо і Горациеви закинути, що він, хоча утрата громадянської свободи єму не була байдужна, приворовлювався до обставин, о скілько на се призволяли єго честь та особисті відносини. В кінці не треба і на те забути, що він як поет і через те новажав Авг'уста, бо сей як найбільше причинив ся до того,⁶⁾ щоби штуки і науки, які під час міжусобиць лежали, казавшим, облогом,⁷⁾ відновити, та що головно за єго почином не оден визначний таланом муж вибив ся в гору⁸⁾ па славу римского народу і на хвалу свого імені. Оттакі то були причини, длячого Гораций прилучив ся до Авг'уста, а що він не був низьким підлесником можемо ще й з того вносити, що він ніколи не картав противників Октавіана, ба навіть славив таких завзятих⁹⁾ республиканців як Катона і інших. Як широ привязаний він був до Авг'уста, видко також і з того, що кілька тижнів¹⁰⁾ по смерті Мецената, настановив¹¹⁾ єго своїм спадкоємцем, се-б-то 27. листопада, 8. р. по Хр. коли мав розірвати ся зі сьвітом.

V. До писань Горация зали чають отсі твори: 1. сатири в двох книжках, 2. листи в двох книжках; оба єї роди звуть ся також *sermones* задля їхньої мови, що ріжнить ся від прозаїчного вислову¹⁾ лиши своїм гексаметром. 3. Оди або *carmiña* (104 в IV. книгах) включно²⁾ *carmen saeculare*, 4. еподи або досчиїви, названі поетом також ямби. Назва сатира походить від *satura*, першіно поетична всячина³⁾ введена в літературу Льюциліом, служила Горациеви на те, щоби съмючись сказати і правду в очі. Він картає в них блуди і хиби тодішнього сусільства, головнож постів, але не є він так ідкий і напасливий⁴⁾ як Люцилій. Особи, з'яких він пасьмінкує ся,⁵⁾ є дійсні або вигдумані,⁶⁾ іноді не щадить її Мецената пії себе самого. Нохожі на сатири що до змісту єго листи, *epistulae* але що до зверхності

форми далеко більше вигладжені і мова у них на скрізь взірцева;⁷⁾ звертаючись до визначних мужів, обговорює він що найважійні сторони штуки⁸⁾ і письменства; там знаходимо чимало думок, які відносять ся і до практичного життя;⁹⁾ їх суть лежить ось в яких правилах. Тому що жите коротке (а) смерть всім невна, то треба ужити як слід житя, особливо-ж коли не знаємо, що при змінчивості¹⁰⁾ обставин і нестійності¹¹⁾ щастя принесе нам будучість. Але ужиток теперішності не полягає на богацтві та на кониченю¹²⁾ скарбів, які лиш через помірне їх уживане похвалюні, а й (не полягає) на сяєві і славі, яких люди так пристрасно добивають ся, але житейське блаженство¹³⁾ лежить в чесноті і мудrosti, до котрих треба нам з усіх сил стреміти. Гаразд тому, кого Бог не щедрою рукою обдарив сим, що виста(р)чає.¹⁴⁾ Найславнішша її найдовша epistula посвячена Нізонам; задля її змісту, де поет обговорює правила поетики, головно-ж драматичної штуки, та тому що він звертає ся проти деяких хибних напрямків тодішніх поетів і критиків, названо сеї твір *de arte poetica liber*.

VII. Як в еподах, котрі Гораций писав за приміром Архільоха з Парос (700 пер. Хр.) так і в одах пішов він в слід за Греками та старав ся що до форми впровадити¹⁾ сольську лірику Греків в римську літературу; відті починає ся її нова доба римської лірики. І так складав він по приміру Алкай з Лесбос (600 пер. Хр.), Сапхи з Лесбос, ровесниці Алкай і Анакреона з Геос (540 пер. Хр.) такі пісні, що при своєму ріжнороднім, до римських обставин припорошенім²⁾ змісті, мають виключно³⁾ грецьку форму. Зміст, як сказано, дуже ріжнородний. Він славить щастя, що він зветься ліричним поетом, та съніває про свою будущу і неминучу славу. В інших піснях зазначує⁴⁾ поет, як то сута⁵⁾ гарної природи нагадує чоловікові єго власну скоромину⁶⁾. В нещастю пай чоловік задержує душевну рівновагу, а в щастю пай не сходить з середутої дороги помірності. Приятелям все треба бути щирим та вірним; не раз то згадує він свого друга Мецената, а свому побратимові по званю⁷⁾ Вергілієви, що виставляє ся на небезпечність морської подорожі, бажає щасливого повороту. Но при такі піспі немало є її таких, де по приміру Анакреона основує веселу забаву при вині в гурті добрих приятелів. Однак не вихвалює розкішного і рознус(т)ного⁸⁾ житя, лише все її веде напоминає до мірности, бо лиш ся веде до тривкого здоровля тілесного і душевного. Іменно-ж почує він молодіж, щоб привикала до загартовання⁹⁾ та вправила ся в

староримських чеснотах, бо таким робом буде її сама щаслива і ощастить¹⁰⁾ вітчину. Є її такі пісні, в котрих молить богів о мир для держави, а в інших славить благодатну¹¹⁾ діяльність Авг'уста і подвиги його синів Друза і Тиберія. А переживаючи залюби па селі, хвалить сільське, від гамору — крику¹²⁾ супокійне жите; там на своїй пиві, обробленій вісім'ма парубками, над журкотливим¹³⁾ ручасм, чусє ся він щасливий, в кругі своїх сусідів або заіронічих па винце з міста високих достойників; бож-к столиця, патови, брики,¹⁴⁾ стеклі иси,¹⁵⁾ влізливі галапанники¹⁶⁾ не дають ему на стільки супокою, щоб цілком віддати ся Музам і поезії.

VII. Прямуючи дорогою, якою ступав його попередник Катуль, указав Т. Гораций римским поетам, як досягнути безсмертної слави. Іго поезії мали на будущі покоління чималий вплив.¹⁾ Своєю вигладженою мовою і складною формою заслужив ся він неменше як Ціцерон около розвитку²⁾ латинської бесіди. Подивляємо в пім скусність³⁾ в уживаню вершів і їх мір. А що знав світ і людій, не був він і суворим⁴⁾ приклонником стоїків нї розшутним спікурейцем;⁵⁾ лиш золота середина була житевим його правилом.⁶⁾ Із за таких його практичних фільософичних основин⁷⁾ наслідували його вже за життя, але ніхто з Римлян його не перевиснів, так що Квінтиліан, ретор в першім століттю по Хр., про него каже, що між ліриками лиш один Гораций гідний читання. Правда, що вдача римского пароду не чула⁸⁾ потреби займатись лірикою, але тим більше треба Горация подивляти, що він так подобав ся своїм землякам, що оди його і сатири разом із творами Вергілія читали ся павіть у школах. Чимало визначних поетів наслідувало його також в середніх віках; і тепер почитують його що найблагороднії талани всіх народів, позаяк його поезия є тривким⁹⁾ памятником ублагородженого¹⁰⁾ грецькими прикметами римлянства: Тому міг сей римський віщун про себе гордо сказати: Non omnis moriar, multaque pars mei vitabit Libitinam Od. III. 3.

Змістъ першої сатири Горация. Сатири Горация, як вже згадано, подобають на ті миски всякими овочами пановнепі, якими прикрашали ся¹⁾ обіди Римлян, па вид приємні, па вкус смачні, звідкіль они її назвали ся. А коли точніше²⁾ розбирємо сей рід писання, то знайдемо, що они нічо іншого як розговори з пододаваними па переміну³⁾ оновіданнями, в котрих відбиває ся піначе в зеркалі жите сучасників, що його поет картас і так з'ображує, щоби без (всякої) суворости читачів веселити

а рівночасно напутити від безголовя.⁴⁾ Вже в першій сатирі картає ся (отта) буденна хиба,⁵⁾ па яку хорувала тодінна доба: пінастима захланистю⁶⁾ таких людей, що лини па те зважають, щоби побільшити свій масток, з якого дуже малу частину годії обернути па свій хосеп.⁷⁾ Неначе в педугу попавши мучать ся ним інший свій вік і п'хто (з них), бачить ся, не вдоволений свою долею. Йовиїр славить купця щасливим, що в мирі богатить ся, а кунець заявляє, що воїцка судьба лучша, оттак собі розумуючи: Щож? починає ся битва і в митю наступає скора смерть або слава та побіда. Адвокат,⁷⁾ котрого сільський клієнт досвіту будить з просоня,⁸⁾ хватить спокійне стільке жите, а селянин завидує долі міщанина. А коли-б в кінці ехотів ласкати Юпітер вволити їм їхню волю та здійснити їх бажання, то они па те не пристали-б. Більша часть скунарів, каже далі поет, оправдують⁹⁾ тим свое обогачене, буцім-би то інакше они па старість не мали з чого жити безжурно та супокійно, мов (та) мурашка, що літком пильно збирає запаси, які її па зиму потрібні. Адже, каже поет, є велика ріжниця м'ж людиною онцадною, що гаразд з'уживає свою пайку, а безглуздем тих (людей), що не зважились би п'ї сотика виняти із скринки.¹⁰⁾ Неважек не лінне чернати воду з потока, коли кириця з чистінною водою гасить сирагу. Все зайве остає ся так чи сяк па розтрату радіючим снадкоємцям. А коли хто думає, що він стілько значить, скільки посідає, то дуже помилує ся, бо скунаря, що бережить скриню, п'хто не терпить, він радиє похожий па Танталя, що стоїть в воді і мимо звисаючої над ним родючої гильки присуджений па вічний голод і сирагу. Ізоб жити в гаразді, па те не треба богато, а хто себі те придбав, пай (собі) не бажає більше. Хто позбув ся журби о зиск¹¹⁾ або страху перед стратою, та децо з майна і другим бідніщим подарує, той знайде, постарівши ся¹²⁾ (людину), що буде его обходити, коли противно, па смерть осоружного скунара будуть всі чигати і лин дожидати, аби він чим скорше забрав ся із сего сьвіта. Тому то треба нам ступати серединою дороги, бо в кождім разі пайбезпечніший той, що не побиває ся¹³⁾ падто за маєтками і скарбами, а лин (той), що живе для чесноти, мудrosti (ї) слави.

З а м и т к и.

I. 1) Rerum Romanarum status, qualis ante Tacitum fuerit, paucis exponitur, 2) ipse, 3) коли·справахъ siquidem, 4) existere, 5) illius temporis, 6) medioeris, 7) deinceps, 8) iidemque, 9) atque, 10) qui inscribitur, 11) iudicium, 12) не читало ся, 13) simplex, 14) ad suas vitas exponendas devenire, 15) apud.

II. 1) intendere, cupere з inf., 2) ad semet ipsos, 3) unde non efficitur ut . . ., 4) operam dare ut . . ., 5) haud supervacaneum esse videtur, 6) homo politioris humanitatis non expers, 7) vir civilis, 8) sermonis Latini magnam scientiam habere, 9) complecti, 10) idem, 11) як завоюав, 12) як здобув, 13) verisimile est з acc. e. inf., 14) commilito, militiae comes, 15) accumulatus, 16) res, 17) artificiose, 18) vegetus, 19) spelndor, 20) verax, 21) causa, 22) conferre in. alqm.

III. 1) Longe alia est ratio Sallustii, 2) exemplar, 3) allectare, 4) acre indicium, 5) aequitas, 6) describere hominum mores, 7) res, 8) perpolire, 9) brevitiati studere, 10) був неясний, 11) abhorrere a more dicendi, 12) vetustatis colore imbutus, 13) ostentare, 14) ipse non multum sentio, quid mens cogitet.

IV. 1) imitandus, 2) corruptus, 3) opus, quod . . . legi volebat, 4) exemplum, 5) sibi fingere, 6) intemperantia, 7) perspicue et ornate proponere, 8) egregie, 9) hac rerum condicione, 10) subtile iudicium, 11) accurata rei militaris scientia, 12) vividus, iucundus, 13) facultas, 14) cultor, admirator.

Тацит. I. 1) де він родив ся, 2) se applicare ad alqm, 3) praeter, 4) uti, 5) amicissimus, 6) condiscipulus, 7) lege permissum est, 8) ad rem p. accedere, 9) per omnes gradus honorum provehi ad . . ., 10) discedere a veritate, 11) conjectura colligere, 12) libellum, 13) exponere, 14) ingenium oratorium, 15) maxime premere, pass., 16) inopinato, 17) domitor, 18) vitam degere ab omnibus publicis negotiis remotam, 19) id quoque sequi consilii, ut . . ., 20) ad imitandum proponere, 21) optime mereri de.

II. 1) interpretatio, 2) haurire, 3) contendere, 4) ipse, 5) ad alqm ire et visere, 6) sine dubio, 7) conicere, 8) dilatare, 9) congregari cum alqo, 10) videri,

11) recuperare et obtinere, 12) desistere ab consilio, 13) recipere, 14) popularis,
15) adumbrare, 16) victus et cultus, 17) incultus, 18) morum integritas, 19) semen,
20) futurus, 21) cognitione dignus, 22) alei quasi speculum quoddam opponere,
23) pravitas.

III. 1) opuseulum, 2) divus, 3) deinceps excipitur ex, 4) ne-quidem,
5) contineri rē, 6) plane; maximam partem, 7) partic. excipere, 8) exitium,
9) deplorare, 10) potiorem esse, 11) studium.

IV. 1) ut in quavis civitate est, quae unius potestate regitur, 2) con-
silium publicum, 3) publicae litterae, 4) reconditus, 5) in vulnus emanare;
6) aleis rei diiudicandi copia non est, 7) suspicari, 8) tyrannus, 9) interimere,
10) minimum, 11) leviter, 12) розмай... припадає: florere, 13) metus, 14) indi-
gnatio, 15) exacerbare, 16) narratio, 17) maestus, 18) ambiguus, 19) ad quam
rem., 20) singuli homines, 21) describere mores hominum, 22) summa ars,
23) mihi aliquid probatur, 24) nunc quidem, 25) studium partium, 26) ut in
pauca conferam; ne longum fiat; ut paucis absolvam, 27) proferre.

Germania I. 1) haud supervacaneum fore puto, 2) adumbrare, 3) quasi
ante oculos proponere, 4) colligere, 5) copia alcis rei est in urbe, 6) barbaries,
7) iustus, 8) rudem esse in re, 9) opus, 10) victus, 11) in rē versatus; alcis
rei peritus abo gnarus, 12) vagum errare, 13) aliqua ex parte notitiam
aedificandi habere, 14) instrumentum, 15) cerevisia, 16) cognoscere, 17) aenum,
18) adservare, 19) dolium, 20) linteus amictus, 21) sane, 22) imperitus alcis
rei, 23) lini satio, 24) lanifictum, 25) textrinum, 26) через suere, 27) genus,
28) nobiles, 29) ingenui, 30) liberi, 31) manu missi, 32) exsistere, 33) hereditate
mili alqd obvenit.

II. 1) vix est quod 3 coni, 2) fundus pl., 3) praestans, 4) aditus, 5) prox-
imus locus, 6) possessor, 7) quovis nomine, 8) exemptum esse, 9) servitium,
10) obligare alqm alei rei, 11) possessor, 12) alea, 13) ius in civitate.

III. 1) certum indicium abo pro certo scire, 2) infinitus, 3) similem
esse alei rei, 4) penes populum arbitrium est, 5) pertractare, 6) iudicia habere,
7) pro concilio, 8) agere et constituere, 9) coire, 10) alqd alei documento est,
11) plane, 12) iuris peritus vir, 13) castitas, 14) integritas, 15) coniugium,
16) які чесноти . , 17) effeminatus, 18) depravatus, 19) imitandum alqd proponere.

Торжество під час римського триомфу. 1) sollemnia, 2) pompa, 3) agere,
4) через decernere, 5) iustus, verus, 6) propagare, proferre, 7) summa rerum,
8) petere, 9) duci, 10) via triumphalis, 11) aperire, initium facere, 12) cautor,
13) inaugurate, 14) capere ab alqo, 15) vectigalis, 16) depingere, 17) redimire,
velare, 18) ordo, 19) suffitor, 20) pictus, 21) palmatus, 22) laurus, 23) esse,
conspici, cerni, 24) ducere, 25) inflare, 26) gemmis fulgere, micare, 27) через
tenere, 28) insusurrare, 29) equo (equis) vehi, 30) pedes itis, 31) insigne,
32) indentidem conclamare, 33) peragere, perficere, 34) gremium, sinus,
35) epulum, 36) cautus, 37) deducere, 38) requirere, 39) praeferre, 40) capere,

⁴¹⁾ miles gregarius, ⁴²⁾ residuus, ⁴³⁾ modius, ⁴⁴⁾ laetus, splendidus, ⁴⁵⁾ spectaculum.

Про характер Регуля. ¹⁾ ratiocinari, ²⁾ praescribere, ³⁾ cedere, ⁴⁾ suscipere, ⁵⁾ afficere, ⁶⁾ recusare, ⁷⁾ dignum esse.

Цікар Тиберій. ¹⁾ arrogare alqm filium, ²⁾ imperium, ³⁾ коли вже постарів ся cum iam aetate provectus esset, ⁴⁾ fallaciarum machinationes, ⁵⁾ amitti, ⁶⁾ dicto audientem esse alei, ⁷⁾ dominus, ⁸⁾ alienus ab re, ⁹⁾ consulere alei rei, nihil aliud agere nisi ut..., animum attendere ad alqd, ¹⁰⁾ tutari, ¹¹⁾ eandem moderationem adhibere quam, moderate se gerere, ¹²⁾ labefactare, ¹³⁾ gerund, ¹⁴⁾ praeficere provinciis, ¹⁵⁾ alei imperium prorogare, magistratum continuare, ¹⁶⁾ cuiusvis generis exactiones prohibere, ¹⁷⁾ si qui quid ea in re peccaverant (commiserant, in se admiserant, dereliquerant), ¹⁸⁾ at (verumtamen, quamquam), ¹⁹⁾ discrepare, distare (quantum) ab, dissimilem esse alicuius, ²⁰⁾ discidium, discordia, ²¹⁾ invidus 3, ²²⁾ ex alcis arbitrio pendere, ²³⁾ firmare, ²⁴⁾ tolerare, ²⁵⁾ tamquam amandare, relegare, ²⁶⁾ his maxime aliisque causis factum est ut, ²⁷⁾ semina aleis ingenio et suspicionis et simulationis vi quadam erumpunt, ²⁸⁾ colligere ex, ²⁹⁾ alqd clausum in pectore habere, ³⁰⁾ summa corporis maiestate esse, ³¹⁾ cervice rigida incedere, ³²⁾ penitus introspicere mentem, ³³⁾ nihil habere (exprimere) saevitiae, ³⁴⁾ fortis et acer animus, ³⁵⁾ ingravescere part., ³⁶⁾ corpus amittere, ³⁷⁾ incurvari, ³⁸⁾ calvum fieri, ³⁹⁾ emplastrum, ⁴⁰⁾ in abditis locis (latebris) se occultare alei.

Кінчина Агріпп. ¹⁾ regnare coepisse, ²⁾ eicere, ³⁾ se ferocem praebere, ⁴⁾ intemperantia, ⁵⁾ tranquillus 3, ⁶⁾ neque tamen, ⁷⁾ consilium capere, ⁸⁾ interficere, ⁹⁾ immo vero, ¹⁰⁾ ispe, ¹¹⁾ paenitere, ¹²⁾ saevitia, ¹³⁾ veniam peccatorum alei dare, ¹⁴⁾ regnum adipisci, ¹⁵⁾ prohibere, ¹⁶⁾ fructum percipere, ¹⁷⁾ recuperare, ¹⁸⁾ nequissimus, ¹⁹⁾ quippe qui з coni, ²⁰⁾ de medio tollere, ²¹⁾ invitus.

Непохитність Друза в небезпеці. ¹⁾ зав. пит. з se praestare, ²⁾ attente, ³⁾ comprimere, ⁴⁾ se praebere, ⁵⁾ nonne, ⁶⁾ videre, ⁷⁾ conspectus, ⁸⁾ nequissimus quisque, ⁹⁾ oculos in terram deicere, ¹⁰⁾ silentium fieri iubeo, ¹¹⁾ curae esse alei, ¹²⁾ quomodo factum est, ut, ¹⁴⁾ se praebere, ¹⁵⁾ considerare, ¹⁶⁾ superiorem esse alei, ¹⁷⁾ in officio non manere, ¹⁸⁾ maculare, ¹⁹⁾ tenax propositi.

Ік утихомирив Германіс розрухи в Германиї. ¹⁾ pericula subire, ²⁾ vectigalia exigere, ³⁾ collocari plqpf., ⁴⁾ res in eo est, ut, ⁵⁾ expers timore, ⁶⁾ concitare, ⁷⁾ oboedientia, disciplina, ⁸⁾ dummodo ne з coni, ⁹⁾ alqd assequi conari, ¹⁰⁾ postulare, ¹¹⁾ onus, ¹²⁾ regnum deferre, ¹³⁾ sedare, ¹⁴⁾ impedire, ¹⁵⁾ ad tantam dementiam procedere, ut..., ¹⁶⁾ vim inferre alei, ¹⁷⁾ alienum esse ab dignitate, ¹⁸⁾ fugā alqm prohibere, ¹⁹⁾ nullā sua culpa, ²⁰⁾ per vim periturus videor, ²¹⁾ mirum quantum, ²²⁾ se ipse committere

alcis fidei, ²³⁾ accidit, quod, ²⁴⁾ videre, ²⁵⁾ niti in alqo, ²⁶⁾ divus, ²⁷⁾ furor ac saevitia, ²⁸⁾ alqm contumelia afficere, ²⁹⁾ apud alqm summa reverentia uti, ³⁰⁾ utinam з plqmpf, ³¹⁾ vitam agere contumeliam notatam, ³²⁾ imperium alcis abnuere, ³³⁾ commilito, onis, ³⁴⁾ avus, ³⁵⁾ seditionem comprimere, ³⁶⁾ oboediare, ³⁷⁾ reparare.

Annal. I. 41—43, 53—55, etc. ¹⁾ є по моїй думці на часі тіби iam tempus adesse videtur; увінчати ся подвигами gloriam sibi parare, ²⁾ hand spernendns, ³⁾ generi humano amicus, ⁴⁾ durus; закутаний в воєнн. плащ occulto habitu, ⁵⁾ comitas, liberalitas, ⁶⁾ insolito modo.

II. ¹⁾ populo R. carissimus, ²⁾ permissis alcis provinciis (Tac. II. 43), ³⁾ implacabilis, ⁴⁾ prudentia, ⁵⁾ in alcis locum sufficere, ⁶⁾ vehemens et intemperans, ⁷⁾ confidentia, obstinatio, ⁸⁾ contumacia, ⁹⁾ augeri, ¹⁰⁾ ministra, satelles, ¹¹⁾ investigator (antiquitatis); ославлений famosus; ступати на п. місце vestigia in alqā historia ponere, ¹²⁾ relat. реч. з originem ducere, оказувати ся щ. добр. benigne beneficia conferre in alqm, ¹³⁾ stipes porrigitere, ¹⁴⁾ terrae motus; підкоунувати frangere, imminuere, ¹⁵⁾ infringere, ¹⁶⁾ eodem anno; intra annum.

III. ¹⁾ componere, ordinare, ²⁾ studium et sciseitandi cupiditas, ³⁾ terra miraculorum plena, ⁴⁾ explicare; доповнити душу подивом etc. praeteriterum saeculorum admiratione alcis animum imbuere, ⁵⁾ solea, ⁶⁾ horreum, ⁷⁾ parentes (від?) ⁸⁾ displicere, ⁹⁾ animus; раболіпний animo servili imbutus, ¹⁰⁾ altercatio, iurgium, ¹¹⁾ acerbissimum odium, summae simultates, ¹²⁾ arbitrari, ¹³⁾ laedi importunitate et offensione, ¹⁴⁾ вазнати perpeti, ¹⁵⁾ переміна підсоная caeli varietates, ¹⁶⁾ obtestari, ¹⁷⁾ реч., ¹⁸⁾ Tac. ann. 2. 72; saevienti fortunae animum submittere, ¹⁹⁾ qui circa sunt.

IV. ¹⁾ abl. abs., ²⁾ через: ледви чи де зпайдеш більшого..., ³⁾ particip. до lamentari, ⁴⁾ conclamare, ⁵⁾ in manibus gestans urnam feralem, ⁶⁾ exaudiri, ⁷⁾ interire, ⁸⁾ extingui, ⁹⁾ progenies; незвичимий insanabilis.

Annal. IV. Тиберій під впливом Сеяна. I. (= як дуже впливав С. на Т. = quantopere S. apud T. potens fuerit). ¹⁾ напрасний violentus, ²⁾ satisfacere, indulgere alcis; без огляду: neglegere, abl. abs., ³⁾ ad ampliores gradus provehi, ⁴⁾ hominem summae nobilitatis esse, ⁵⁾ forte quadam alcis obitigit (obvenit) ut . . ., ⁶⁾ in alcis familiaritatem se insinuare (immergere); стеля tectum, camera, ⁷⁾ extinguere, interimere, ⁸⁾ in altissimum (summum) fastigium (sc. potentiae) evehi (pervenire); обсипати відзначеними, honoriibus alqm cumulare. ¹⁰⁾ nullo discrimine, ¹¹⁾ de voluntate erga eum alqd sensim ita remittere, ut . . ., ¹²⁾ alqm ad novas spes excitare (erigere) non desino.

II. ¹⁾ quod tempus monet (postulat), providere, ²⁾ anus matrona, ³⁾ praeficere alqm praetorio, ⁴⁾ secreto, ⁵⁾ alqd fieri volo, ⁶⁾ colloqui cum alqo, ⁷⁾ praefectus vigilibus; скликувати р. сен: in posterum mane senatum convocare, ⁸⁾ nancisci in publico, ⁹⁾ cum stipatoribus, ut solebat, ¹⁰⁾ sub-

missa voce alqm certiore facere, ¹¹⁾ dimittere, ¹²⁾ superbia elatus, ¹³⁾ aperire, ¹⁴⁾ aliquantum nummorum (nummūm), ¹⁵⁾ cogere, ¹⁶⁾ dolore quasi vecordia exagitatus, ¹⁷⁾ veneno intercipere, (interimere).

Смерть Тиберия. 1) reverti coniug. periphr.; ꙗе раз: tempus? ²⁾ approxinquare urbi usque ad VII. milliarium, ³⁾ corpore validus; даљ подорожувати ire pergere, ⁴⁾ senectute ac morbo confectus, ⁵⁾ artificium dissimulationis, ⁶⁾ Tac. Ann. VI. 60 per speciem officii manum osculatus; доторкнуты ся ж. pulsum venarum attingere, ⁷⁾ prodere, aperire, ⁸⁾ imperio potiri, усл. реч., ⁹⁾ is mensis erat Martius, ¹⁰⁾ spiritus interclusus (suppressus) erat, ¹¹⁾ respirare et se colligere (ad se redire), ¹²⁾ pulvinis opprimere, ¹³⁾ реч. з сим, ¹⁴⁾ laetitia exsultare, ¹⁵⁾ liberari ab saevissimo simulatore, ¹⁶⁾ satelles.

Annal. II. 9—11. 1) altercatio, ²⁾ in ripa consistere, ³⁾ sequi pergere, ⁴⁾ omnem pudorem deponere, ⁵⁾ опускає ся, за те в: orat. obl., ⁶⁾ orare atque obsecrare, ⁷⁾ in gratiam cum alqo redire, ⁸⁾ gravissima quaeque pati, ⁹⁾ temperare sibi non potuit, ¹⁰⁾ quin fratri malediceret, ¹¹⁾ iamque in eo erat, ut inter se . . . aggrederentur . . . cum (inversum).

Annal. II. cc. 44—46, 62, 88. Конець Армії і Марбода. 1) maximo macrore adfligi (profligari), ²⁾ morte absumi; краин (homo) popularis, eiusdem (suae) gentis, ³⁾ saltus, us, ⁴⁾ conciliare. sibi; ⁵⁾ criminis dare, елавожадно добивати ся мог: tyrannidem coneupiscere, ⁶⁾ calumnia, falsum crimen, ⁷⁾ desiccere ab alqo . . . ad alqm, ⁸⁾ alqm ad se perducere, ⁹⁾ imperitus з gen., ¹⁰⁾ appetere, ¹¹⁾ acerrimus, ¹²⁾ attenuare; pl., ¹³⁾ configere ad alqm; praesidium petere ab alqo, ¹⁴⁾ auctoritate ac vi privatus, ¹⁵⁾ destitutus et perpetua oblivione obrutus, ¹⁶⁾ abalienari a re; renuntiare alci rei; abdicere alqd, ¹⁷⁾ renidere.

, юба (aetas) Августейска; quam . . . laete litterae . . . vignerint, floruerint. ¹⁾ maxime excoli ac perpoliri, ²⁾ oratio soluta, ³⁾ oratio vineta laetissime efflorescit, ⁴⁾ attentus ad agenda (exercenda) publica sola negotia, ⁵⁾ colere, ⁶⁾ latius transfundere, ⁷⁾ convocati amici clamore et vocibus tamquam praemii loco alci obstrepunt, ⁸⁾ і ⁹⁾ mereaturam quandam librariam quaestus causa facere cooperunt; видавати книжки libros in vulgus edere, для загаї. уживання ad communem usum instituer, ¹⁰⁾ in publicum proponere, ¹¹⁾ effigies, ¹²⁾ summam concipere spem, ¹³⁾ certamen; заслуб. ся litteris se abdere, ¹⁴⁾ excolere, ¹⁵⁾ carmina ad lyram composita -- carmina ut ita dicam, didactica, ¹⁶⁾ qui primi excoluerant illam (sc. artem poëticam) Vergilius sqq., ¹⁷⁾ ordinata quaedam syllabarum dimetiendarum ratio, ¹⁸⁾ plenior syllabarum ultimarum sonitus, ¹⁹⁾ cum sermone molli cultoque durum horridumque priscae poësis (sermonem) commutare або cum numeris lenibus asperos commutare, ²⁰⁾ dare alci palmam, ²¹⁾ putridus, ²²⁾ aetatis spatium, ²³⁾ vegetus.

Меценат. ¹⁾ magno opere, ²⁾ oriri ac crescere, ³⁾ deducere, ⁴⁾ regnum obtinere, ⁵⁾ vitium, ⁶⁾ exprobrare alci alqd, ⁷⁾ recensior consuetudo illius aetatis, ⁸⁾ magna civili prudentia insignem esse, ⁹⁾ praeesse alci, ¹⁰⁾ imperium munire ac stabilire; політика res civilis, ¹¹⁾ intentum esse alci rei, ¹²⁾ на нім мож найбільше пізнати як..., ¹³⁾ vitae magnificientia... et... exculta elegantia, ¹⁴⁾ diuturnitas, ¹⁵⁾ minus gustare sensu studia artis поетиче, quae quidem ad formandos mores pertinent, ¹⁶⁾ in alcis tutela, ¹⁷⁾ поетика effectio, ¹⁸⁾ volventibus annis.

I. Веріллій. ¹⁾ qui est vīcus, ²⁾ videri, ³⁾ через рече: intentissima cūrā educare, ⁴⁾ proficisci, ⁵⁾ mathematica, ḍorum, philosophica, ḍorum, ⁶⁾ infirma valetudo, ⁷⁾ strepitus fori, ⁸⁾ praedium, fundus, ⁹⁾ agricultura, ¹⁰⁾ frui, ¹¹⁾ agri, orum, ¹²⁾ res rustica, ¹³⁾ id summi momenti est, ¹⁴⁾ in familiaritatem adducere, ¹⁵⁾ i ¹⁶⁾ toto animo (penitus) se dare studiis litterarum, ¹⁷⁾ amoena-
ritas, ¹⁸⁾ simplex; pastōrum vita, ¹⁹⁾ fautor; вілітати inserere, intexere.

II. ¹⁾ inscribi, ²⁾ res rustica — res pecuaria — apiāria, ³⁾ вигладженій politus, urbanus; sequi, ⁴⁾ accomodare ad, ⁵⁾ revocare ad, ⁶⁾ id est, isque, ⁷⁾ priores-alteri, ⁸⁾ originem repetere, вигладити līmare, ⁹⁾ opprimere, ¹⁰⁾ proficisci, coni. periphr. act, ¹¹⁾ extrēmam manum impōnere, ¹²⁾ convenire alqm, ¹³⁾ aegrōtare.

III. ¹⁾ папирати на ратерев ab; дати памовити ся adduci ad (ut), ²⁾ flere coepisse, ³⁾ silentium imperare, ⁴⁾ non pati; смірний mansuetus, ⁵⁾ gratissimo animo erga alqm, ⁶⁾ parem esse alci, ⁷⁾ castus, ⁸⁾ praestan-tissimus, ⁹⁾ structura versuum et verborum collocatio, ¹⁰⁾ specimen, exemplar, ¹¹⁾ tamquam fatidicus quidam et homo mirificus, ¹²⁾ ad suam rationem immutare ad nostratium indolem populariumque cotidianum sermonem, ¹³⁾ auctorem esse,

Гораций. I. ¹⁾ libertus; недал. м. хуторець suburbanus agellus, ²⁾ labore se fatigare, синок filiolus, ³⁾ in stabula compelli, ⁴⁾ vagari, ⁵⁾ pascuum; дуброво-буковина quercētum-faginea silva, ⁶⁾ puerilis ingenii vires excitantur, ⁷⁾ vectigalium coactor, ⁸⁾ plagōsus, ⁹⁾ intermittere, ¹⁰⁾ litterarum studiosi signa alcis sequuntur, ¹¹⁾ omnium impunitate (veniā) uti, ¹²⁾ adimere, proscribere, publicare, ¹³⁾ patria et patre orbatus, збір тов. по званню ordo collegarum; прир. соромливість natura pudorique; виступити... роє-mata in luce edere, ¹⁴⁾ exacerbatus animus, quo tum ipsum vexabatur.

II. ¹⁾ exemplum, ²⁾ vir cīvilis, ³⁾ conciliator, ⁴⁾ studia, orum; запу-
скати ся в. к б. paulisper colloqui, ⁵⁾ alci is honor tribuitur, ut, ⁶⁾ partic., ⁷⁾ distentum, occupatum esse, ⁸⁾ ingenue prudenterque libertatem retinere, ⁹⁾ nemini obnoxium esse, ¹⁰⁾ qua quidem erat indulgentia et facilitate, ¹¹⁾ adamare, ¹²⁾ caritate complecti; alqm in deliciis habere, ¹³⁾ ingenua indoles, ¹⁴⁾ instrumentum ac supellex.

III. ¹⁾ alqm in gratiam recipere, ²⁾ i ³⁾ epistolarum officium offerre,
⁴⁾ alei probari, ⁵⁾ stomachari, ⁶⁾ privignus, ⁷⁾ afferre, ⁸⁾ obiurgare alqm de
adulatione, ⁹⁾ dedicare, ¹⁰⁾ obicere, ¹¹⁾ probare, ¹²⁾ animi commutatio,
¹³⁾ specimen, ¹⁴⁾ був; суп'яльна д. ad unius arbitrium, ¹⁵⁾ exagitatus,
¹⁶⁾ adaugere, ¹⁷⁾ copiae.

IV. ¹⁾ devenire, ²⁾ tollere, ³⁾ princeps, ⁴⁾ conciliare, ⁵⁾ posse, ⁶⁾ facere
ut, ⁷⁾ cessare, ⁸⁾ emergere, ⁹⁾ acerrimus rei p. propugnator, ¹⁰⁾ hebdomas
adis, ¹¹⁾ heredem instituere.

V. ¹⁾ oratio soluta, ²⁾ addere abl. abs., ³⁾ varius, ⁴⁾ acerbus et pe-
tulans, ⁵⁾ perstringere, irridere, ⁶⁾ cogitatus, ⁷⁾ praestantissimus, elegan-
tissimus.

VI. ¹⁾ inducere, ²⁾ aptare ad, ³⁾ non aliis nisi, ⁴⁾ docere, ⁵⁾ vanitas,
⁶⁾ brevitas, ⁷⁾ eiudem collegii socius, ⁸⁾ libidinosus, ⁹⁾ patientia, ¹⁰⁾ beare
alqm, ¹¹⁾ saluber, ¹²⁾ strepitus, ¹³⁾ sonans torrens, ¹⁴⁾ confertissima multi-
tudo, ¹⁵⁾ rabiosus, ¹⁶⁾ parasita.

VII. ¹⁾ multum valere in, ²⁾ conformare, ³⁾ artificiose uti rē, ⁴⁾ severus
sectator, ⁵⁾ libidinosus, ⁶⁾ sententia, ⁷⁾ ad usum vitae pertinens, ph. prae-
caustum, ⁸⁾ desidero, ⁹⁾ diuturnus, ¹⁰⁾ excolere.

Зміст. ¹⁾ lances frugibus refertae ornant cenas pss., ²⁾ subtilius,
³⁾ varie insero, відбиваються в зерк. repercutere pss., ⁴⁾ ab insania avocare,
⁵⁾ vitium pervellitur, perstringitur, ⁶⁾ immodica habendi cupidio, ⁷⁾ in suum
usum convertere; iuris consultus, ⁸⁾ somno excitari, ⁹⁾ prae se ferre; my-
pamica formīca, ¹⁰⁾ ne assem quidem de area demere, ¹¹⁾ quaestus. ¹²⁾ senex,
¹³⁾ nimis petere opes.

Schulnachrichten.

I. Stand des Lehrkörpers und Fächerverteilung am Schlusse des Schuljahres 1905/1906.

a) Direktor:

1. Kornel Koza k, Besitzer der Kriegsmedaille, Obmann des Unterstützungsvereines der Anstalt, Kustos der histor.-geogr. und der Münzensammlung, lehrte Geschichte und Geographie in VIII., wöchentlich 3 Stunden.

b) Professoren und wirkliche Lehrer:

2. Josef Bittner, k. k. Professor der VII. Rangsklasse, Geschäftsführer des Unterstützungsvereines der Anstalt, Verwalter der Lehrerbibliothek, der bibliotheca pauperum und der Programmsammlung, Klassenvorstand in VIII., lehrte Griechisch in V. A, VI. A und VIII. (je 5 St.), zusammen wöchentlich 15 Stunden.

3. Peter Christof, k. k. Professor der VIII. Rangsklasse, Verwalter der Schülerbibliothek (deutsche Abteilung), Klassenvorstand in II. A, lehrte Latein in II. A (8) und Deutsch in II. A (4), VI. A (3), VI. B (3) und VII. B (3), zusammen wöchentlich 21 Stunden, außerdem Kalligraphie in I. A und II. A (je eine Stunde wöch.).

4. Leon Hoffmann, k. k. wirklicher Gymnasiallehrer, lehrte Geschichte und Geographie in III. A, III. B, V. A, V. B, VII. A und Deutsch in III. A (je 3 St.), zusammen wöchl. 18 Stunden.

5. Nikolaus Isopenko, k. k. Professor, Kustos der physikalischen und mathematischen Lehrmittelsammlung, Klassenvorstand in V. B, lehrte Mathematik in III. C (3), V. A (4), V. B (4), VII. A (3), VII. B (3) und Physik in IV. B (3) und VIII. (3), zusammen wöchentlich 23 Stunden.

6. Anton Klem, k. k. Professor, Verwalter der Schülerbibliothek (ruthenische Abteilung), Klassenvorstand in I. B, lehrte Latein in B (8), Deutsch in I. B (5) und Ruthenisch in I. B (3), V. (3) und VIII. (3), zusammen wöchentl. 22 Stunden, außerdem Ruthenisch als relativ-obligaten Gegenstand im II. aufsteigenden Kurse für Nicht-ruthenen (3 St. wöch.).

7. Wladimir Kmicikiewicz, k. k. Professor der VIII. Rangsklasse, Klassenvorstand in III. B, lehrte Latein in III. B (6) und VII. B (5) und Ruthenisch in III. B (3) und III. C (3), zusammen wöch. 17 Stunden, außerdem Ruthenisch in III. A (2 St. wöch.).

8. Julian Kobylanski, k. k. Professor der VIII. Rangsklasse, Klassenvorstand in III. C, lehrte Latein in III. C (6), V. B (6) und VIII. (5, mit ruth. Unterrichtssprache) und philosophische Propädeutik in VIII (2), zusammen wöch. 19 Stunden.

9. Dr. Miron Korduba, k. k. Professor, Klassenvorstand in VI. B, lehrte Geographie und Geschichte in I. B (3), II. B (4), VI. A (4), VI. B (4) und VII. B (3), zusammen wöch. 18 Stunden, außerdem Ruthenisch in I. A und II. A (je 2 St. wöch.).

10. Peter Kumanowski, k. k. Professor, Mitglied der k. k. Prüfungskommission für allgem. Volks- und Bürgerschulen, Klassenvorstand in IV. B, lehrte Latein in IV. B (6), Deutsch in II. B (5) und Ruthenisch in IV. B (3), VI. (3) und VII. (3), zusammen wöch. 20 Stunden, außerdem Ruthenisch in IV. A (2 St. wöch.) und im I. und III. aufsteigenden Kurse für Nichtruthenen (je 3 St. wöch.).

11. Alois Lebouton, k. k. wirklicher Gymnasiallehrer, Klassenvorstand in VI. A, lehrte Latein in VI. A (6), Griechisch in VI. B (5) und Deutsch in III. B (4) und III. C (4), zusammen wöch. 19 Stunden.

12. Athanasius Lewinski, k. k. Professor, gr.-kath. Weltpriester und Konsistorialrat, Mitglied des k. k. Bezirksschulrates, lehrte gr.-kath. Religion in I.—VIII. und in der Vorbereitungsklasse (je 2 St.) und war Exhortator in 2 Abteilungen (je 2 St.), zusammen wöch. 22 St.

13. Friedrich Loebl, k. k. Professor der VII. Rangsklasse, Kustos der archäologischen Sammlung, Klassenvorstand in V. A, lehrte Latein in V. A (6) und VIII. (5, mit deutscher Unterrichtssprache) und Griechisch in VII. B (4), zusammen wöch. 15 St.

14. Emil Malachowski, k. k. Professor der VIII. Rangsklasse, Besitzer der Kriegsmedaille, Klassenvorstand in III. A, lehrte Latein in III. A (6) und Griechisch in III. A (5), III. C (5) und VII. A (4), zusammen wöch. 20 St., außerdem Kalligraphie in I. B und II. B (je 1 Stunde wöchentlich).

15. Dr. Adolf Michniewicz, k. k. Professor, zufolge h. Min.-Erlasses vom 9. Juli 1905, Zl. 25321 (L.-Sch. R.-Erl. vom 25. Juli 1905, Zl. 5864) der Filiale des I. Staatsgymnasiums zur Dienstleistung zugewiesen.

16. Franz Olszewski, k. k. wirklicher Gymnasiallehrer, Klassenvorstand in VII. B, lehrte Mathematik in IV. A (3), VI. A (3), VI. B (3) und VIII. (2) und Physik in IV. A (3), VII. A (3) und VII. B. (3), zusammen wöch. 20 Stunden.

17. Eugen Ritter v. Semaka, k. k. Professor, gr.-or. Weltpriester, lehrte gr.-or. Religion mit ruthenischer Unterrichtssprache in I.—VIII. und in der Vorbereitungsklasse (je 2 St.) und war Exhortator in 2 Abteilungen (je 2 St.), zusammen wöch. 22 Stunden.

18. Dr. Moses Sigall, k. k. Professor der VIII. Rangsklasse, Direktions-Sekretär, Klassenvorstand in VII. A, lehrte Latein in VII. A (5), Deutsch in V. A (3), V. B (3), VII. A (3), VIII. (3) und philosophische Propädeutik in VII. A (2) und VII. B (2), zusammen wöch. 21 Stunden.

19. Siegmund Szymonowicz, k. k. wirklicher Religionslehrer, röm.-kath. Weltpriester, lehrte röm.-kath. Religion in I.—VIII. (je 2 St.) und war Exhortator, zusammen wöchentlich 18 Stunden.

20. Johann Tiron, k. k. Professor der VIII. Rangsklasse, Klassenvorstand in II. B, lehrte Latein in II. B (8) und VI. B (6), Griechisch in IV. B (4) und Ruthenisch in II. B (3), zusammen wöch. 21 Stunden.

c) Supplenten:

21. Adolf Czerny, Kustos der naturgeschichtlichen Lehrmittelsammlung, approb. für N. m. ph., lehrte Mathematik in II. A (3), III. A (3) und Naturgeschichte in I. A, II. A, III. A, III. C, V. A, V. B, VI. A und VI. B (je 2 St.), zusammen wöch. 22 Stunden.

22. Pantelimon Klym, Klassenvorstand in I. A, lehrte Latein in I. A (8), Deutsch in I. A (4) und Griechisch in III. B (5), zusammen wöch. 17 Stunden.

23. Joil K o h a n lehrte Geographie und Geschichte in I. A (3), II. A (4), III. C (3), IV. A (4) und IV. B (4), zusammen wöch. 18 Stunden.

24. Josef Proskurnicki lehrte Mathematik in I. A (3), I. B (3), II. B (3), III. B (3) und IV. B (3) und Naturgeschichte in I. B(2), II. B(2) und III. B(2), zusammen wöchentlich 21 Stunden.

25. Paul S i r e t e a n, Klassenvorstand in IV. A, approb. für L. G. d., lehrte Latein in IV. A (6), Griechisch in IV. A (4) und V. B (5) und Deutsch in IV. A und IV. B (je 3 Stunden), zusammen wöch. 21 Stunden.

d) Religionslehrer:

26. Josef F r o n i u s, evang. Pfarrer und Senior, Ritter des Franz Josef-Ordens, Mitglied des k. k. Landesschulrates und der k. k. Prüfungskommission für allg. Volks- und Bürgerschulen, lehrte evang. Religion die evang. Schüler dieser Anstalt zugleich mit denen des I. Staatsgymnasiums in 3 Abt. (je 2 St.), zus. wöch. 6 St. (Gruppenunterricht).

27. Dr. Josef Rosenfeld, Landesrabbiner, Mitglied des k. k. Stadtschulrates und der k. k. Prüfungskommission für allg. Volks- und Bürgerschulen, lehrte mosaische Religion in I.—VIII. (je 1 St.), zus. wöch. 8 St.

e) Nebenlehrer:

28. Johann W i l h e l m, k. k. Turnlehrer, Custos der Turn- und Jugendspielgeräte, erteilte Turnunterricht in allen Klassen (je 2 St.), zus. wöch. 32 St.

f) Lehrer an der Vorbereitungsklasse:

29. Georg Kawulia, k. k. Übungsschullehrer, lehrte Deutsch (11 St.), Ruthenisch (7 St.), Rechnen (4 St.), Realien (2 St.) und Schönschreiben (2 St.) in der Vorbereitungsklasse, zus. wöch. 26 St.

g) Nebenlehrer:

30. Josef Bittner (s. o. Nr. 2) lehrte Stenographie in 2 Abt., zus. wöch. 4 St.

31. Johann Horner, Professor an der Schule des Vereines zur Förderung der Tonkunst in der Bukowina, approbiert für Gesang an Mittelschulen, lehrte allgemeinen Gesang in deutscher Sprache in 3 Abt., zus. wöch. 3 St.

32. Anton Klem (s. o. Nr. 6) lehrte ruthenische Sprache als relativ obligaten Gegenstand im II. aufsteigenden Kurse für Nichtruthenen, wöch. 3 St.

33. Wladimir Kmickiewicz (s. o. Nr. 7) lehrte ruthenische Sprache als relativ obligaten Gegenstand in III. A, wöch. 2 St.

34. Julian Kobylanski (s. o. Nr. 8) lehrte polnische Sprache in 2 Abt., zus. wöch. 4 Stunden.

35. Anton Koller, Professor an der Schule des Vereines zur Förderung der Tonkunst in der Bukowina, lehrte röm.-kath. Kirchengesang in 1 Abt., wöch. 1 St.

36. Dr. Miron Korduba (s. o. Nr. 9) lehrte ruthenische Sprache als relativ obligaten Gegenstand in I. A (2) und II. A (2), zus. wöch. 4 St.

37. Peter Kumaniowski (s. o. Nr. 10) lehrte ruthenische Sprache als relativ obligaten Gegenstand in IV. A (2) und im I. und III. aufsteigenden Kurse für Nichtruthenen (je 3 St.), zus. wöch. 8 Stunden.

38. Franz Olszewski (s. o. Nr. 16) lehrte französische Sprache in 2 Abt., zus. wöch. 4 Stunden.

39. Alexander Sadagórszki, Rechnungsassistent bei der k. k. Güterdirektion in Czernowitz, lehrte gr.-or. und gr.-kath. Kirchengesang (je 1 St.) und ruthenischen allgemeinen Gesang (1 St.), zus. wöch. 3 Stunden.

40. Karl Schwan, supplierender Lehrer am städtischen Mädchenlyzeum, lehrte Freihandzeichnen in 2 Abt., zus. wöch. 4 Stunden.

Diener der Anstalt.

Eduard Kissling, k. k. Schuldienner (def. mit L.-Sch.-R.-Erl. vom 3. November 1897, Zl. 5185); Jakob Bauer, k. k. 2. Schuldienner (def. mit L.-Sch.-R.-Erl. vom 21. Dezember 1905, Zl. 11286); Demeter Choma, Peter Proziuk und Ferdinand Rybczuk, Aushilfsdiener.

II. Lehrplan.

a) Obligate Lehrfächer.

Der Unterricht in den obligaten Lehrfächern wurde nach dem durch h. Ministerial-Erlaß vom 23. Februar 1900, Zl. 5141, neu herausgegebenen Lehrplane erteilt.

E v a n g e l i s c h e R e l i g i o n s l e h r e: Der Unterricht in der evangelischen Religion wurde den Schülern der Anstalt gemeinsam mit den Schülern des k. k. I. Staatsgymnasiums, der gr.-or. Oberrealschule und der k. k. Lehrerbildungsanstalt in 3 Abteilungen mit zusammen 6 Stunden wöchentlich erteilt.

I. Abt. (2 St.): Luthers kleiner Katechismus, erklärt von Ernesti, I. und II. Hauptstück; biblische Geschichte des alten und neuen Testamentes.

II. Abt. (2 St.): Der christliche Glaube und das christliche Leben (nach Heinrich Palmer).

III. Abt. (2 St.): Christliche Glaubens- und Sittenlehre (nach Heinrich Palmer).

M o s a i s c h e R e l i g i o n s l e h r e: I. Kl. (1 St.): Geschichte Israels bis zum Tode Moses (nach Wolf, Gesch. Israels, 1. Heft); Hebräisch: Ausgewählte Gebete.

II. Kl. (1 St.): Die Geschichte der Richter und der Könige bis zur Teilung des Reiches (nach Wolf, 2. Heft); Hebr.: Ausgewählte Kapitel aus dem I. Buche Moses.

III. Kl. (1 St.): Die beiden Teilreiche, das babylonische Exil und die nachbiblische Geschichte der Juden bis zur Zeit Alexanders (nach Wolf, 3. Heft); Hebr. Lektüre: Auswahl aus dem II. Buche Moses.

IV. Kl. (1 St.): Übersicht der Geschichte der Juden bis Moses Mendelssohn (nach Wolf, 4. Heft); Hebr.: V. Buch Mos. (ausgew. Kap.).

V. Kl. (1 St.): Nachbiblische Geschichte des jüd. Volkes bis zur Zerstörung des zweiten Tempels (nach Brann, I. Th.); Hebr.: Ausgew. Psalmen.

VI. Kl. (1 St.): Geschichte des jüd. Volkes bis zum Ende des Gaonats 1040 (nach Brann, II. Th.); Hebr.: Ausgew. Psalmen.

VII. Kl. (1 St.): Geschichte des jüdischen Volkes bis zum XVI. Jahrh. (nach Brann, III. Th.); Hebr.: Ausgew. Kap. aus Jesaias.

VIII. Kl. (1 St.): Geschichte des jüdischen Volkes bis auf die Gegenwart (nach Brann, IV. Th.); Religionslehre: Offenbarung, Verehrung Gottes, Bedeutung der jüdischen Feste, Lebenswandel, Verhältnis zum Staate und zur Religionsgemeinde. Hebräisch Ausgew. Kap. aus Jesaias und Jeremias.

T u r n e n: Das Turnen ist mit Min.-Erl. vom 16. Juni 1903, Zl. 7395, als obligater Gegenstand an der Anstalt eingeführt und wird in Gemäßheit der Ministerial-Verordnung vom 12. Februar 1897, Zl. 17261 ex 1896, in allen Klassen (16) in je 2 wöchentlichen Stunden unterrichtet.

I. Klasse.

R eligionslehr e (2 St.): *a*) für die röm.-kath. und *b*) für die gr.-kath. Schüler: Kurzgefaßte Glaubens- und Sittenlehre. *c*) Für die gr.-or. Schüler: Biblische Geschichte des alten Bundes.

L atein (8 St.): Regelmäßige Formenlehre, einige wichtige Präpositionen und Konjunktionen. Allwöchentlich eine halbstündige Schularbeit und später auch kleinere Hausarbeiten.

D eutsch Abt. A (4 St.): Formenlehre in der durch den lateinischen Unterricht erforderlichen Aufeinanderfolge, Syntax des einfachen Satzes, Elemente des zusammengezogenen und zusammengesetzten Satzes. Lektüre mit sachlichen und sprachlichen Erklärungen. Memorieren und Vortragen poetischer und prosaischer Stücke. Übungen in der Orthographie im 1. Sem. jede Woche, im 2. Sem. jede zweite Woche: Aufsätze (im 2. Sem.) monatlich zwei, abwechselnd Schul- und Hausarbeiten.

Abt. B. (5 St.); Flexion der Nomina und Verba in Verbindung mit der Syntax des einfachen Satzes. Mündliche und schriftliche Übungen im Bilden von Sätzen unter Beachtung der richtigen Wortfolge. Die Hauptpunkte der Rechtschreibung in Verbindung mit praktischen Übungen. Lektüre nach dem Lesebuch mit Erklärungen. Übungen in der Wiedergabe kurzer Abschritte und im Nacherzählen leichter Lesestücke. Memorieren und Vortragen einfacher poetischer und prosaischer Stücke. Schriftliche Aufsätze. Jede Woche ein Diktat von maßigem Umfange zu orthogr. Zwecken.

R uthenisch (3 St.): Deklination des Nomens, das Notwendigste vom Verbum, einschlägige Lautgesetze, Syntax des einfachen Satzes. Lektüre mit sachlichen und sprachlichen Erklärungen, Nacherzählen, Memorieren. Orthographische Übungen: im Semester 8 Diktate.

G eographie (3 St.): Anschauliche Vermittlung der geographischen Grundvorstellungen. Die Tagesbahnen der Sonne in den verschiedenen Jahreszeiten. Orientierung in der wirklichen Umgebung, auf der Karte und am Globus. Beschreibung und Erklärung der Beleuchtungs- und Erwärmungsverhältnisse innerhalb der Heimat im Verlaufe des Jahres, soweit sie unmittelbar von der Tageslänge und der Sonnenhöhe abhängen. Hauptformen des Festen und Flüssigen in ihrer Verteilung auf der Erde. Lage der bedeutendsten Staaten und Städte bei steter Übung und Ausbildung im Kartenlesen. Versuche im Zeichnen der einfachsten geograph. Objekte.

M athematik (3 St.): 1. **A rithmetik**: Das dekadische Zahlensystem. Römische Zahlzeichen. Die vier Rechnungsarten mit unbenannten und einnamigen Zahlen. Die Dezimalzahlen. Metermaß und Gewicht. Das Rechnen mit mehrfach benannten Zahlen. Teilbarkeit der Zahlen. Zerlegung in Primfaktoren. Die einfachsten Vorübungen mit gemeinen Brüchen einschließlich des Aufsuchens des gemeinschaftlichen Maßes und Vielfachen, 2. **G eometr. Anschauungslehre** im 2. Sem.: Die Grundgebilde, Gerade, Kreis, Winkel, Parallele. Die einfachsten Eigenschaften des Dreieckes.

N aturgeschichte (2 St.): **T ierreich**: Säugetiere und Insekten in entsprechender Auswahl; die 4 letzten Monate: **P flanzenreich**.

K alligraphie (1 St.): Übungen in der Kurrent- und Lateinschrift nach Greiners Schreibheften.

II. Klasse.

R eligionslehr e (2 St.): *a*) Für die röm.-kath. und *b*) für die gr.-kath. Schüler: Biblische Geschichte des alten Bundes. *c*) Für die gr.-or. Schüler: Das Leben und Wirken Jesu Christi. (Biblische Geschichte des neuen Bundes).

Latein (8 St.): Ergänzung der unregelmäßigen Formenlehre, Pronomina und Numeralia, die wichtigsten Unregelmäßigkeiten in Deklination, Genus und Konjugation; acc. cum, inf. und abl. abs. Monatlich drei Kompositionen mit halb- bis dreiviertelstündiger Arbeitszeit und ein Pensum.

Deutsch Abt. A (4 St.): Der zusammengezogene und zusammengesetzte Satz. Praktische Übungen in der Interpunktions. Lektüre nach dem Lesebuch mit sachlichen und sprachlichen Erklärungen. Memorieren und Vortragen poetischer und prosaischer Stücke. Diktate zu orthograph. Zwecken. Monatlich drei schriftliche Arbeiten, abwechselnd Schul- und Hausarbeiten.

Abt. B (5 St.): Grammatik: Wiederholung des Lehrstoffes der I. Kl.; Vorwörter, Umstandswörter, Regeln der Wortfolge. Die Elemente des zusammengezogenen und zusammengesetzten Satzes. Praktische Übungen in der Rechtschreibung und in der Anwendung der Satzzeichen. Lektüre wie in der I. Klasse. Jede Woche eine Schularbeit: im I. Semester Diktate zusammenhängender Stücke, im II. Semester Nacherzählungen.

Ruthenisch (3 St.): Konjugation des Verbums, Partikeln, zusammengesetzter Satz. Lektüre mit sachlichen und sprachlichen Erklärungen. Memorieren und Vortragen poetischer und prosaischer Musterstücke. Im Semester 8 schriftliche Arbeiten, abwechselnd Haus- und Schularbeiten.

Geographie und Geschichte (4 St.): a) Geographie, wöch. 2 St.: Asien und Afrika nach Lage und Umriß in oro-, hydrographischer und topographischer Hinsicht unter Rücksichtnahme auf die klimatischen Zustände. Europa: Übersicht nach Umriß, Relief und Gewässern; die Länder Südeuropas und des britischen Inselreiches. Übungen im Entwerfen einfacher Kartenskizzen. b) Geschichte, wöch. 2 St.: Altertum: Ausführliche Darstellung der Sagen; die wichtigsten Personen und Begebenheiten, hauptsächlich in der Geschichte der Griechen und Römer.

Mathematik (3 St.): 1. **Arithmetik**: Erweiterte Übungen über Maße und Vielfache. Zusammenhängende Darstellung und Durchübung der Bruchberechnung. Verwandlung von Dezimalbrüchen in gemeine Brüche und umgekehrt. Die Hauptsätze über Verhältnisse und Proportionen. Die einfache Regeldetri mit Anwendung der Proportionen und der Schlussrechnung. Die Prozentrechnung und die einfache Zinsrechnung. 2. **Geometr. Anschauungslehre**: Strecken- und Winkel-symmetrale, Kongruenz der Dreiecke und Anwendung derselben. Die wichtigsten Eigenschaften des Kreises, der Vierecke und Vielecke.

Naturgeschichte (2 St.): 1. Semester: Tierreich: Vögel, einige Reptilien, Amphibien, Fische. 2. Semester: Die wirbellosen Tiere mit Ausnahme der Insekten und (die 4 letzten Monate) das Pflanzenreich.

Kalligraphie (1 St.): Fortsetzung der Übungen der I. Klasse.

III. Klasse.

Religionslehre (2 St.): a) Für die röm.-kath. und b) für die gr.-kath. Schüler: Biblische Geschichte des neuen Bundes. c) Für die gr.-or. Schüler: Glaubens- und Sittenlehre.

Latein (6 St.): Lehre von der Kongruenz, die Kasuslehre, Präpositionen. Lektüre: Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Epaminondas, Pelopidas; Memorabilia Alex. Mag.: I, III–VI, IX und XVI. In der III. b: vitae des Corn. Nepos wie in III. a, überdies Aristides, Cimon und Alcibiades. Alle 14 Tage eine Komposition, alle drei Wochen ein Pensum.

Griechisch (5 St.): Die regelmäßige Formenlehre (bis auf die Verba liquida) im Anschlusse an Schenkl's Elementarbuch. Von der 2. Hälfte des I. Semesters angefangen alle 14 Tage eine schriftliche Arbeit, abwechselnd Kompositionen u. Pensa.

Deutsch Abt. A. (3 St.): Systematischer Unterricht in der Formen- und Kasuslehre mit Berücksichtigung der Bedeutungslehre. Lektüre mit sprachlichen und sachlichen Erklärungen. Memorieren und Vortragen. Monatlich zwei Aufsätze, abwechselnd Schul- und Hausarbeiten.

Abt. B. (4 St.): Systematischer Unterricht in der Formen- und Kasuslehre. Lektüre mit Erklärungen und Anmerkungen zu stilistischen Zwecken. Freie Reproduktionen. Memorieren und Vortragen. Monatlich drei Arbeiten: zwei Schularbeiten und eine Hausarbeit, im 1. Sem. vorwiegend Nacherzählungen, im 2. Sem. freie Aufsätze nach Besprechung und Anleitung.

Ruthenisch (3 St.): Wiederholung und Ergänzung der Deklination des Nomens, Kongruenz- und Kasuslehre. Lektüre mit sachlichen und sprachlichen Erklärungen. Memorieren und Vortragen. Im Semester 6 schriftliche Arbeiten, abwechselnd Haus- und Schularbeiten.

Geographie und Geschichte (3 St.), abwechselnd Geographie und Geschichte:
a) Geographie: Die in der II. Klasse nicht behandelten Länder Europas (mit Ausschluß der österr.-ung. Monarchie). Amerika und Australien, nach denselben Gesichtspunkten wie in der II. Klasse, insbesondere auch rücksichtlich der Erklärung der klimatischen Zustände. Übungen im Entwerfen einfacher Kartenskizzen.
b) Geschichte: Mittelalter: die wichtigsten Personen und Begebenheiten mit besonderer Rücksicht auf die Geschichte der österr.-ung. Monarchie.

Mathematik (3 St.): 1. **A r i t h m e t i k**: Die vier Grundoperationen mit ganzen und gebrochenen allgemeinen Zahlen. Quadrieren und Ausziehen der Quadratwurzel. Im Zusammenhange mit den geometrischen Rechnungen: Unvollständige Dezimalzahlen, abgekürztes Multiplizieren und Dividieren; Anwendungen des letzteren beim Ausziehen der Quadratwurzel. 2. **Geometr. Anschauungslehre**: Einfache Fälle der Vergleichung, Verwandlung und Teilung ebener Figuren. Längen- und Flächenmessung. Pythagorascher Lehrsatz auf Grund der einfachsten Beweise. Das Wichtigste über die Ähnlichkeit geometrischer Gebilde.

Naturwissenschaften (2 St.): 1. **P h y s i k**: Allg. Eigenschaften der Körper. Wärmelehre. Chemische Grundbegriffe. 2. Semester: **Naturgeschichte**: Mineralreich.

IV. Klasse.

Religionslehre (2 St.): Für die röm. kath., gr.-kath. und gr.-or. Schüler: Liturgik.

Latin (6 St.): Grammatik: Eigentümlichkeiten im Gebrauche der Nomina und Pronomina, Tempus- und Moduslehre nebst den Konjunktionen; das Wichtigste aus der Prosodie und Metrik. Lektüre: Caesar, b. g. lib. I, II, IV, VI (die letzten 3 in Auswahl); Ovid Metam.: quattuor aetates; Fasti: Arion. Alle 14 Tage eine Komposition, alle 3 Wochen ein Pensem.

Griechisch (4 St.): Wiederholung und Ergänzung der Formenlehre, die Verba auf μ , die Verba mit verstärktem Präsensstamme und die unregelmäßigen Flexionen; das Wichtigste aus der Syntax. Alle 14 Tage eine schriftliche Arbeit, abwechselnd Kompositionen und Pensa.

Deutsch (3 St.): Syntax des zusammengesetzten Satzes, Periodenlehre. Lektüre mit sprachlichen und sachlichen Erklärungen. Grundzüge der Prosodie und Metrik.

Tropen und Figuren. Memorieren und Vortragen. Im Monate zwei Aufsätze, abwechselnd Haus- und Schularbeiten, mit allmählich gesteigerten Anforderungen. **Ruthenisch** (3 St.): Eingehende Wiederholung der Konjugation des Verbums. Syntax des zusammengesetzten Satzes. Grundzüge der Prosodie und Metrik. Lektüre mit sachlichen und sprachlichen Erklärungen. Memorieren und Vortragen. Im Semester 7 schriftliche Arbeiten, abwechselnd Haus- und Schularbeiten.

Geographie und Geschichte (4 St.): *a) Geographie*: (wöch. 2 St.): Physische und politische Geographie der österr.-ung. Monarchie, mit Auschnitt des statist. Teiles als solchen, jedoch mit eingehender Beachtung der Produkte der Länder, der Beschäftigung, des Verkehrslebens und der Kulturverhältnisse der Völker. Übungen im Entwerfen einfacher Kartenskizzen. *b) Geschichte* (wöch. 2 St.): Neuzeit: die wichtigsten Personen und Begebenheiten; die Geschichte der österr.-ungar. Monarchie bildete den Hauptinhalt des Unterrichtes.

Mathematik (3 St.): 1. **Arithmetik**: Die Lehre von den Gleichungen des 1. Grades mit einer und mehreren Unbekannten und von solchen reinen Gleichungen zweiten und dritten Grades, welche bei den geometrischen Rechnungen vorkommen. Im Zusammenhange mit den letzteren: Kubieren und Ausziehen der Kubikwurzel. **Zusammengesetzte Regeldetri**, Gesellschafts- und Zinseszinsrechnung. 2. **Geometrie**. **Anschauungslehre**: Gegenseitige Lage von Geraden und Ebenen. Die körperliche Ecke. Hauptarten der Körper, Oberflächen- und Volumsberechnungen.

Physik (3 St.): Magnetismus, Elektrizität, Mechanik, Akustik und Optik. Astronomische Geographie.

V. Klasse.

Religionslehre (2 St.): *a) röm.-kath.*: Die Göttlichkeit des Christentums (nach König I.); *b) gr.-kath.*: Christl.-kath. Fundamentaldogmen und Apolog. (nach Torański); *c) gr. or.*: Die allgemeine und spezielle Dogmatik (nach Semaka).

Latein (6 St.): Lektüre (5 St.): Im 1. Semester: Livius (ed. Grysar-Bitschofsky) I., XXI. und XXII., in Auswahl. Im 2. Semester: Ovid (ed. Grysar-Ziwsa): Auswahl aus den Metamorphosen, Fasti und Tristien. Grammatisch-stilistische Übungen (1 St.): nach dem Übungsbuche von Hintner-Neubauer. — In jedem Semester 5 Kompositionen, davon die letzte eine Übersetzung aus dem Lateinischen in die Unterrichtssprache.

Griechisch (5 St.): Lektüre (4 St.): Im 1. Semester: Xenophon (ed. Schenkl): Anab. I., II., III., VI.; Kyrup. I., VII., VIII. — Im 2. Semester: Homers Ilias (ed. Christ) I. und III.; daneben — 1 St. wöch. — Fortsetzung der Xenophonlektüre. — Grammatik (1 St.): Syntax: Hauptpunkte der Kasus- und Moduslehre, Wiederholung der Formenlehre, eingetübt an Hintner's Übungsbuch für O. G. — Memorieren der Vokabeln und einiger Stellen aus der Ilias. — In jedem Semester 4 Kompositionen, davon die letzte eine Übersetzung aus dem Griechischen in die Unterrichtssprache.

Deutsch (3 St.): Grammatik: Wortbildung, Lehnwörter, Fremdwörter, Volksetymologie (nach Tumlirz). — Lektüre (nach dem Lesebuche von Prosch-Wiedenhofer f. O. G. I. T.) mit besonderer Rücksicht auf die Charakteristik der epischen, lyrischen und didaktischen Dichtungsarten. Ausgewählte Partien aus Wielands Oberon und Klopstocks Messias. — Memorieren und Vortragen. — Monatlich 1 Schul- und 1 Hausarbeit.

Ruthenisch (3 St.): Grammatik: Wortbildung, Fremdwörter, Lehnwörter (nach Gartner-Stocki). — Lektüre (nach dem Lesebuche von Luczakowski) mit sachlichen

und sprachlichen Erläuterungen, Charakteristik der epischen, lyrischen und didaktischen Dichtungsarten im Anschluß an die Lektüre. Schriftliche Arbeiten: 6 im Sem., abwechselnd Schul- und Hausarbeiten.

Geschichte und Geographie (3 St.): Geschichte des Altertums, vornehmlich der Griechen und Römer, bis zum Auftreten der Gracchen (nach Zeehe) mit besonderer Hervorhebung der kulturhistorischen Momente und mit fortwährender Berücksichtigung der einschlägigen Geographie (Atlanten von Putzger, Schwabe und Kozenn).

Mathematik (4 St.): 1. Arithmetik (2 St.): Die 4 Grundoperationen. Die negativen und die gebrochenen Zahlen. Eigenschaften der Zahlen. Verhältnisse und Proportionen. Gleichungen des I. Grades mit einer und mehreren Unbekannten (nach Moenik-Neumann). — 2. Geometrie (2 St.): Planimetrie (nach Moenik-Spielmann).

Naturgeschichte (2 St.): Systematischer Unterricht: 1. Sem.: Mineralogie (nach Scharizer). 2. Sem.: Botanik (nach Wretschko-Heimerl).

VII. Klasse

Religionslehre (2 St.): a) röm.-kath.: Katholische Glaubenslehre (nach König, III.); b) gr.-kath.: Kathol. Glaubenslehre (nach Wappeler-Pelesz); c) gr.-or.: Moralttheologie (nach Andrijczuk).

Latin (6 St.): Lektüre (5 St.): Sallust, Jugurtha (ed. Linker Klinscha Perschinka); Cicero, or. in Catil. I. (ed. Kornitzer), Caesar de bello civ. III. (ed. Hoffmann); Vergil (ed. Golling): 1. Ekloge, Georg.: laudes vitae rusticae; Aen. I. (Ausw.) und II. — Grammatisch-stilistische Übungen (1 St.); schriftliche Arbeiten wie in der V. Klasse.

Griechisch (5 St.): Lektüre (4 St.): Homers Ilias (ed. Christ) IX, XIII, XVI, XVIII, XIX. Xenophon (ed. Schenkl): Auswahl aus den Memorabilien; im 2. Semester: Herodot: Auswahl aus der Geschichte der Perserkriege VII. (nach Hintners Ausgabe). — Grammatisch-stilist. Übungen nach Hintner; schriftliche Arbeiten wie in der V. Klasse.

Deutsch (3 St.): Genealogie der germanischen Sprachen. Lektüre: Auswahl aus dem Nibelungenliede und aus Walther von der Vogelweide; Klopstock, Wieland und Lessing nach dem Lesebuch (Prosch-Wiedenhofer, II. T.); Minna von Barnhelm und Emilia Galotti; Hauslektüre: Nathan der Weise. — Literaturgeschichte: von den ältesten Spuren deutscher Dichtung bis zum Tode Lessings. Aufsätze: alle drei Wochen, abwechselnd 1 Schul- und 1 Hausarbeit.

Ruthenisch (3 St.): Altruthenische Lautlehre, Deklination und Konjugation. — Das Wichtigste aus der ruthen. Literatur: XI.—XVIII. Jahrh. — Lesen gewählter altruth. Texte mit sachlichen und sprachlichen Erklärungen (nach Ogonowski). — Schriftliche Arbeiten: 6 im Sem., abwechselnd Schul- und Hausarbeiten.

Geschichte und Geographie (4 St.): Abschluß der Geschichte der Römer, das Mittelalter und die Geschichte der Neuzeit (nach Zeehe) bis zum Beginne des dreißigjährigen Krieges (1618). Steht Berücksichtigung der Kulturgeschichte und der Geographie.

Mathematik (3 St.): Arithmetik (nach Wallentin): Potenzen und Wurzelgrößen, Begriff der irrationalen Zahlen, die imaginäre Einheit, Logarithmen und quadr. Gleichungen mit einer Unbekannten. Geometrie (nach Moenik-Spielmann): Stereometrie und ebene Trigonometrie.

Naturgeschichte (2 St.): Somatologie und Zoologie, systematischer Unterricht (nach Graber).

VII. Klasse.

R eligionslehre (2 St.): *a)* röm.-kath.: Sittenlehre (nach König, IV.); *b)* gr.-kath.: Christl. kathol. Ethik (nach Dorożyński); *c)* gr.-or.: Kirchengeschichte (nach Semaka).

L atein (5 St.): Lektüre (4 St.): Cicero, *de imperio Gn. Pompeii*, *pro Archia*, Laelius (ed. Kornitzer); Vergil, *Aen.* IV, VI, IX, XII (ed. Gölling). — Grammatisch-stilistische Übungen (1 St.); schriftliche Arbeiten wie in der V. Klasse.

G riechisch (4 St.): Lektüre (3 St.): Demosthenes: I. u. II. Olynth, und $\pi\epsilon\rho\pi\tau\eta\zeta\epsilon\pi\eta\eta\zeta$ (ed. Bottek); im 2. Semester: Homers *Odysssee*: Prooem. V., VI, IX, XII, XIX, XXI (ed. Christ), daneben Fortsetzung der Lektüre aus Demosthenes. — Grammatik (1 St.): Wiederholung und Ergänzung der Syntax; schriftliche Arbeiten wie in der V. Klasse.

D eutsch (3 St.): Lektüre: Herder, Goethe, Schiller (nach Prosch-Wiedenhofer, III. T.); Julius Caesar, Iphigenie, Maria Stuart. — Hauslektüre: Götz, Egmont, Räuber, Don Karlos. — Literaturgeschichte: bis zu Schillers Tode. — Redeübungen. — Aufsätze: von drei zu drei Wochen, abwechselnd eine Schul- und eine Hausarbeit.

Ruthenisch (3 St.): Auszüge aus der ukrainisch ruthenischen Literatur des XIX. Jahrhundertes (nach dem Lesebuche von Barwinski, I. T.). — Lektüre: nach dem Lesebuche; Kwitka's Soldatskyj Patret, Szewzenko, Nazar Stodola und Lewicki, Preczena (Privatlektüre). — Schriftliche Aufsätze: 5 im Sem., abwechselnd Schul- und Hausarb iten.

G eschichte und Geographie (3 St.): Geschichte der Neuzeit (nach Zeehe, III. T.) von Beginne des dreißigjährigen Krieges bis auf die Gegenwart mit besonderer Hervorhebung der kulturhistorischen Momente und mit fortwährender Berücksichtigung der Geographie.

M athematik (3 St.): Arithmetik (nach Wallentin): Quadratische Gleichung n mit zwei Unbekannten, unbestimmte Gleichungen des ersten Grades mit zwei Unbekannten, arithm. und geometr. Progressionen, Zinseszins- und Rentenrechnung, Elemente der Kombinationslehre, der Binomische Lehrsatz für ganze positive Exponenten. — Geometrie (nach Gajdeczka): Aufsätze zur Auflösung schiefwinkliger Dreiecke und deren Anwendung. Die Elemente der analytischen Geometrie in der Ebene mit Zugrundelegung des rechtwinkligen Koordinatensystems und in einzelnen wichtigen Fällen auch der Polarkoordinaten: Analytische Behandlung der Geraden, des Kreises und der Kegelschnittlinien. Eigenschaften der letzteren mit Rücksicht auf Brennpunkte, Tangenten und Normalen. Quadratur der Ellipse und der Parabel.

P hysik (3 St.): Wiederholung der Grundbegriffe. Aggregatzustände, Mechanik, Wärmelehre, Chemie (nach Karl Rosenberg).

Philos. Propädeutik (2 St.): Grundlehren der Logik (nach A. Höfler).

VIII. Klasse.

R eligionslehre (2 St.): *a)* Für die röm.-kath., *b)* für die gr.-kath. und *c)* für die gr.-or. Schüler: Kirchengeschichte.

L atein (5 St.): Lektüre: Tacit. Germ. c. 1—27, Ann. I. c. 1—15 und 72—81, II. c. 27—43 und 53—61, III. c. 1—19. Horat. carm. I. 1, III. 30, IV. 3, III. 9, I. 3, I. 14, I. 35, II. 3, IV. 7, II. 18, I. 2, II. 16, IV. 8, I. 7, III. 1, II. 20; epod. II.; sat. I. 1, I. 9; epist. I. 2, II. 2. Grammatisch-stilistische Übungen. Schularbeiten wie in der V. Klasse.

Griechisch (5 St.): Platons Apologie, Protagoras; Soph. Οἰδίποος τύραννος; Hom. Od. XIX und XX. — Grammatisch-stilistische Übungen nach Hintner; schriftliche Arbeiten wie in der V. Klasse.

Deutsch (3 St.): Lektüre: Goethe, Hermann und Dorothea; Schiller, Wilhelm Tell; Lessing, Laokoon und Auswahl aus der hamburgischen Dramaturgie; Grillparzer, Sappho. Privatlektüre: Schiller: Wallenstein, Maria Stuart, Braut von Messina; Goethe, Faust I.; Kleist, Hermannsschlacht. — Literaturgeschichte bis zu Goethes Tode. Überblick über die Entwicklung der deutschen Literatur in Österreich im XIX. Jahrhunderte mit besonderer Berücksichtigung Grillparzers. Redeübungen. Aufsätze wie in der VI. Klasse.

Ruthenisch (2 St.): Literaturgeschichte des 19. Jahrhunderts (Fortsetzung) mit entsprechender Lektüre. Alle 4 Wochen eine schriftliche Arbeit, abwechselnd Schul- und Hausarbeiten.

Geschichte und Geographie (3 St.): 1. Sem.: Geschichte der österr.-ungar. Monarchie in ihrer weitgeschichtlichen Stellung; übersichtliche Darstellung der bedeutendsten Tatsachen aus der inneren Entwicklung des Kaiserreiches. 2. Sem.: Österreichische Vaterlandskunde (2 St.); übersichtliche Wiederholung der Geschichte des Altertums (1 St.).

Mathematik (2 St.): Wiederholung der Elementarmathematik mit zahlreichen einschlägigen Aufgaben.

Physik (3 St.): Wellentheorie, Akustik, Optik, Magnetismus, Elektrizität und Astronomie

Philosophische Propädeutik (2 St.): Empirische Psychologie.

Freie, beziehungsweise relativ obligate Lehrgegenstände.

Ruthenische Sprache (rel. obl.): je 2 St. in den deutschen Stammklassen des Untergymn. (Lehrplan wie in I. B., II. B., III. B. und IV. B.); je 3 St. in den drei aufsteigenden Kursen für nichtruthenische Schüler, und zwar: I. Kurs: Lese- und Schreibübungen, Sprechen und das Wichtigste aus der Formenlehre nach dem „Ruth. Sprachbuch, I.“ von Popowicz. — II. Kurs: Übungen im Lesen, Schreiben und Sprechen; Memorieren von Prosastückchen; das Wichtigste aus der Grammatik nach dem „Ruth. Sprachbuch, II.“ von E. Popowicz. — III. Kurs: Lesen, Erzählen, Memorieren, schriftliche Übungen; das Wichtigste aus der Syntax nach dem „Ruth. Sprachbuch, III.“ von Popowicz und dem Lesebuche von Szpoynarowski.

Polnische Sprache in 2 Abt. (je 2 St.). I. Abt.: Die Formenlehre und das Wichtigste aus der Syntax. Lesen, Übersetzen, korrektes Nacherzählen und Memorieren poetischer und prosaischer Stücke. Grammatische und orthographische Übungen nach A. Karel's Sprachbuch. — II. Abt.: Syntaktische Eigentümlichkeiten und schriftliche Übungen, hiezu ausgewählte Lektüre aus der polnischen Literatur und der damit zusammenhängenden Geschichte. Übersetzen aus lat. und griech. Autoren. Memorieren poetischer und prosaischer Stücke nach Próchnicki's Lesebuch, I. und II. T. Alle 4 Wochen eine schriftliche Arbeit.

Französische Sprache in 2 Kursen (je 2 St.). I. Kurs: Einübung der Aussprache, Elemente der Formenlehre und die wichtigsten Regeln der Syntax. Mündliche und schriftliche Übersetzungen nach Feichtinger „Lehrgang der französischen Sprache für Gymn., I. T.“, 1. Aufl. — II. Kurs: Fortsetzung der Formenlehre und der Syntax, nach Feichtinger.

Stenographie in 2 Abt. (je 2 St.). I. Abt.: Wortbildung und Wortkürzung; Lese- und Schreibübungen. — II. Abt.: Satzkürzungen mit fortwährenden Schreib- und Leseübungen nach Schellers Lehrbuch der Gabelsberg'schen Stenographie.

Freihandzeichnen in 2 Abt. (je 2 St.). I. Abt. (für Anfänger): Zeichnen der geraden und krummen Linien, Zeichnen von Winkeln und geometrischen Figuren, Entwerfen leichter geometrischer Ornamente. Anwendung der Farben; Skizzieren nach der Natur. — II. Abt. (für vorgebildete Schüler): Auffassen, Entwerfen und Ausführen von Ornamenten.

Gesang: a) Allgemeiner Gesang in 3 Abt. (je 1 St.). I. Abt.: Elemente der allgemeinen Musiklehre, Tonbildung, Skalen und Intervallübungen. Rhythmus und Takt; rhythmische Singübungen nach dem Chorliederbuche von Fiby, I. T. — II. Abt.: Fortsetzung der Chorgesangschule nach Fiby, I. T.; Einübung zwei- und dreistimmiger Kanons und Chöre. III. Abt.: Einübung von gemischten Chören nach Fiby's Chorliederbuche, II. T., I. Aufl. — b) Röm.-kath. Kirchengesang (1 St.): Einübung vierstimmiger Kirchenlieder. — c) Gr.-kath. Kirchengesang (1 St.): Eintübung der Meßlieder von Kolessa und Iwanus. — d) Gr. or. Kirchengesang (1 St.): Eintübung der Meßlieder von Bortniański. — e) Ruthenischer weltlicher Gesang (1 St.): Einübung von gemischten und Männerchören.

Unterrichtssprache.

Der Religionsunterricht wurde den röm.-kath., arm. kath., evang. und mosaischen Schülern in deutscher Sprache, den gr. kath. und den gr.-or. in ruthenischer Sprache erteilt. Für den Unterricht im Ruthenischen, im gr.-kath. und gr.-or. Kirchengesang und im allgemeinen ruth. Gesange gilt die Landessprache zugleich als Unterrichtssprache.

In den übrigen Gegenständen war die Unterrichtssprache in den Stammabteilungen die deutsche.

In den utraquistischen Parallelabteilungen der unteren Klassen wurden die griechische und deutsche Sprache, die Geographie und Geschichte und die Naturwissenschaften in deutscher, die Mathematik in ruthenischer Sprache gelehrt. Der Unterricht im Lat. wurde für die ruth. Schüler in allen Klassen des Unter- und Obergymnasiums in ruth. Sprache erteilt.

Vorbereitungsklasse.

Dieselbe wurde zufolge Min.-Eriasses vom 28. September 1901, Zl. 18952, am 1. September 1902 eröffnet und hat einen doppelten Zweck zu erfüllen, und zwar:

1. die in der 4. Volksschulklasse zu erwerbende Vorbereitung für die am Gymnasium ruthenisch vorzutragenden Lehrgegenstände (Religionslehre, Latein, Ruthenisch und Mathematik) zu vermitteln;

2. die für den erfolgreichen Unterricht in den deutsch gelehrteten Lehrgegenständen (deutsche Sprache, Geographie und Naturgeschichte) unerlässliche Sprachfertigkeit in der deutschen Sprache zu erzielen.

Die Unterrichtssprache ist für Religionslehre, Muttersprache und Rechnen die ruthenische, für die deutsche Sprache und die Realien die deutsche. Doch ist der in den Realien (Geographie und Naturgeschichte) vorgeschriebene Lehrstoff immer zuerst in ruthenischer Sprache durchzunehmen, damit er den Schülern bereits geläufig ist, wenn der Lehrer zur Behandlung desselben in deutscher Sprache übergeht.

Der Stoff für die Realien ist aus einem geeigneten Lehrbuche auszuwählen.

Im Schönschreiben werden die deutsche, lateinische und cyrillische Kurrentschrift gleichmäßig berücksichtigt.

Den Unterricht in den weltlichen Lehrgegenständen erteilte der wirkliche Übungsschullehrer Georg Kawulia.

Mit der Erteilung des Religionsunterrichtes wurden die betreffenden Religionslehrer der Anstalt betraut.

Lehrplan.

(Provisorisch genehmigt mit Min.-Erl. vom 22. Oktober 1901, Zl. 26548, teilweise geändert mit Min.-Erl. vom 19. Jänner 1904, Zl. 29).

Religionslehre (2 St.): Lehrstoff der IV. Klasse der 6-klassigen Volksschule. (Katechismus und biblische Geschichte.)

Deutsch (11 St.): Lektüre (6 St.): Laut- und sinnrichtiges Lesen, Wiedergabe des Gelesenen nach gestellten Fragen; Memorieren prosaischer und poetischer Stücke nach dem Lesebuche von Dr. Karl Kummer, 3. Teil. In jeder Woche 1 Stunde zusammenfassende Sprechübungen über das in der Woche Gelesene und Gelernte. — Sprachlehre (3 St.): Der reine und der erweiterte Satz. Elemente des zusammengefügten Satzes. Im Zusammenhange mit der Satzlehre die regelmäßige Formenlehre und Übungen in der Wort- und Satzanalyse nach dem Sprachbuche von Josef Lehmann, 3. Teil. — Rechtschreibung (2 St.): Laut- und Silbenlehre, Dehnung und Schärfung, große und kleine Anfangsbuchstaben. — Schriftliche Arbeiten: Wöchentlich 5 häusliche Übungen, zumeist grammatischen und orthographischen Inhaltes. Jede Woche ein kurzes Diktat als Schularbeit.

Ruthenisch (7 St.): Lektüre (3 St.): Geläufiges und sinnrichtiges Lesen, Wort- und Sacherklärung. Wiedergabe des Gelesenen. Übungen in der Mannigfaltigkeit des Ausdruckes; Memorieren nach dem Lesebuche von Emilian Popowicz, 3. Teil. — Sprachlehre (3 St.): Der erweiterte einfache und einfache zusammengesetzte Satz (das Bindewort). Ergänzungen der gesamten Formenlehre mit besonderer Berücksichtigung des Nomens und Verbums nach dem Sprachbuche von Emilian Popowicz, 2. Teil. — Rechtschreibung (1 St.): Übungen mit besonderer Beachtung ähnlich-lautender Wörter. — Schriftliche Arbeiten: Wöchentlich 4 häusliche Übungen wie im Deutschen; jede Woche eine Schularbeit, abwechselnd ein Diktat und eine schriftliche Wiedergabe gelesener kurzer prosaischer Stücke.

Rechnen (4 St.): Übungen im Anschreiben und Lesen mehrziffriger Zahlen; Kopfrechnen. Die 4 Grundrechnungsarten mit unbenannten und benannten ganzen und Dezimalzahlen. — Schriftliche Arbeiten: Monatlich eine Schularbeit; häusliche Übungen von Stunde zu Stunde.

Realien (2 St.): a) **Geographie** (1 St.): Die wichtigsten Grundbegriffe der Geographie; Verständnis des Globus. — Allgemeine Übersicht über die Erdteile und Weltmeere; Übersicht über die österreichisch-ungarische Monarchie. — b) **Naturgeschichte** (1 St.): Die wichtigsten Tier- und Pflanzentypen an der Hand der Naturobjekte oder passender Abbildungen.

Der Lehrstoff aus den Realien wurde zuerst mit ruthenischer Unterrichtssprache durchgenommen und in der nächsten Stunde in deutscher Sprache behandelt. Bei der Prüfung wurden beide Unterrichtssprachen angewendet.

Schönschreiben (2 St.): Übungen in der deutschen, lateinischen und cyrillischen Kurrentschrift.

Freie Lehrgegenstände: Als freie Lehrgegenstände wurden gelehrt: Turnen und Gesang, und zwar gemeinsam mit den Schülern der I. Gymnasialklasse.

III. Absolvierte Lektüre.

I. Latein.

- III. Klasse A: Corn. Nepos: Miltiades, Themistocles, Epaminondas, Pelopidas. — Curtius Rufus, Memorabilia Alexandri Magni I, III—VI, IX und XVI.
III. Klasse B: Corn. Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimon, Epaminondas, Pelopidas, Hannibal.
IV. Klasse: Caes. bell. Gall. lib. I, II, IV, VI (aus den letzten drei Büchern eine Auswahl); Ovid. Metam.: quattuor aetates, Fasti: Arion.
V. Klasse: Liv. lib. I (mit Ausschluß der sakral-rechtlichen Partien), Auswahl aus lib. XXI und XXII. — Ovid. Metam.: Deukalion und Pyrrha, Phaethon, Niobe, Philemon und Baucis, Midas, Raub der Proserpina, Daedalus und Ikarus; Fasti: Arion, Untergang der Fabier; Tristia: Selbstbiographie, Abschied von Rom; Ex Ponto: I 1.
VI. Klasse: Sall. bell. Jugurth.; Cic. or. in Cat. I; Caes. de bello civ. III; Verg. Ekl. I; Georg.: laudes vitae rusticae; Aen. I und II (Auswahl).
VII. Klasse: Cicero: de imperio Gn. Pompeii, pro Archia poēta, Laelius sive de amicitia; Verg. Aen. IV, VI, IX, XII (von letzterem eine Auswahl).
VIII. Klasse: Tacitus: Germania c. 1—27, Annal. I c. 1—15, 72—81; II 27—43, 53—55, 69—83; III 1—19; IV 1—13, 39—42, 52—54, 57—60, 62—63; VI 50—51; XII 1—4; XIII 1—4. Horaz: carm. I 1, III 30, IV 3, III 9, I 3, I 11, I 35, II 3, IV 7, II 18, I 2, II 16, IV 8, I 7, III 1, II 20; epod. II.; sat. I 1, I 9; epist. I 2, II 2.

II. Griechisch.

- V. Klasse: Xenoph. (ed. Schenkl): Anab. I, II, III, IV; Kyrup. I, VII, VIII. — Hom. Ilias I und III.
VI. Klasse: Xen., Mem. Soer. I, IV. — Hom. Ilias IX, XIII, XVI, XVIII, XIX. — Herodot (nach Hintner): VII. Buch.
VII. Klasse: Demosth.: Olynth. I, II; περὶ τῆς εἰργυνης. — Hom. Odyss. V, VI, IX, XII, XIX, XXI.
VIII. Klasse: Plato: Apol., Protagoras; Soph.: Oedipus rex; Hom. Odyss. XIX, XX.

III. Deutsch.

- VI. Klasse: Lessing: Minna von Barnhelm, Emilia Galotti. — Hauslektüre: Lessing: Nathan der Weise.
VII. Klasse: Shakespeare, Julius Cäsar; Goethe: Iphigenie; Schiller, Maria Stuart. — Hauslektüre: Goethe: Götz, Egmont; Schiller: Rauber, Don Karlos.
VIII. Klasse: Goethe, Hermann und Dorothea; Schiller: Braut von Messina, Wilhelm Tell; Lessing: Laokoon, hamb. Dramaturgie (Ausw.); Grillparzer: König Ottokars Glück und Ende. — Hauslektüre: Schiller: Wallenstein, Maria Stuart; Goethe, Faust I.; Grillparzer: Sappho; Kleist, Hermannsschlacht.

IV. Ruthenisch.

- VI. Klasse: Марко Вовчок: Народні оповідання. — Автор. Могильницький: Скит Манявський — Privatlektüre: Павло, Устимович: Новісті.
VII. Klasse: Квітка: Маруся, Переятирополе. — Шевченко: Пазар Стодоли. — Privatlektüre: Левицький-Нечуй: Світотлід укр. народу, Причина.
VIII. Klasse: Барвінський: Скоморейний цвіт. — Шевченко: Гайдамаки. — Privatlektüre: Левицький: Хмары. — Франко: Захар Беркут.

Privatlektüre.

Latein.

- III. Klasse A: Nepos: Aristides (2). Curt. Ruf. Memorab. Alex. Magni III (6), V (2).
III. Klasse B: Corn. Nepos: Alcibiades (10).
IV. Klasse A: Caes. bell. Gall. III (3).
IV. Klasse B: Caes. bell. Gall II c. 1—3, 15—20, 29—35; III c. 1—10, 20—25; IV c. 1—6 (10).
V. Klasse A: Livius lib. II c. 1—10 (20).
V. Klasse B: Livius lib. III c. 1—24 (3), lib. IV c. 1—8 (15), lib. VI c. 1—8 (3), lib. XXII c. 1—61 (1); Ovid Metam. I. Stück (104 Verse): 1 Schüler; V. Stück (175 Verse): 1 Schüler; XXII. Stück (70 Verse): 2 Schüler.
VI. Klasse A: Sall. bell. Cat. (7); Cicero in Cat. II. (16), in Cat. III (3), in Cat. IV (2), pro Archia poeta (3); Vergil Ecl. I (Memorieren): 2 Schüler, Ecl. V. (1). Georg. I (1), Georg. II (1), Aeneis III (2), IV (4), V (3).
VI. Klasse B: Cie. or. in Cat. II (2); Verg. Aen. IV (Auswahl): 2 Schüler.
VII. Klasse A: Cie. or. pro Ligario (8); pro rege Deiotaro (13); pro Sexto Roscio Amerino (1); in Cat. II (3), III (1), IV (1); Verg. Aen. III (2), V (8), VII (3), VIII (1); Ekl. IV (5), Ekl. V (15), Georg. IV (1).
VII. Klasse B: Cie. or. in Cat. III (6); Verg. Aen. III (5), V (7), XI (3).

Griechisch.

- V. Klasse A: Xen. Anab. V. Stück (1); Hom. Ilias VII (1).
V. Klasse B: Xen. Anab. IV (1), VIII (1), IX (5), X (1); Hom. Ilias II (4), VI (1), VII (1), XII (3), XVI (1), XVII (1), XVIII (1).
VI. Klasse A: Hom. Ilias III (2), VI (1), VII (3), XI (1), XII (2), XIV (1), XVIII (2), XIX (2), XX (1); Herod. V (1).
VI. Klasse B: Hom. Ilias II (4), III (2), IV (2), V (1), VII (6), XV (1), XXII (2), XXIII (2), XXIV (1). Herodot: IX (6), Polykrates (6).
VII. Klasse A: Demosth. Philipp. I (1), Olynth. III (6); Hom. Ilias VII (1), XII (1), XVIII (1); Odyss. III (2), V (4), VII (33), VIII (1), XI (3), XVI (1), XX (5), XXIII (15).
VII. Klasse B: Demosth. Olynth. III (4); Hom. Odyss. XXIII (14), XXIV (14).
VIII. Klasse: Hom. Odyss. I—IV (2), XIII (2), XV (1), XVI (1), XVIII (1), XXIII (1), XXIV (2); Demosth. Phil. I (1); Xen. Hellen. II (1).

Deutsch.

- V. Klasse A: Dahn: Chlodowech (3), Kampf um Rom (1); Eichendorff, Aus dem Leben eines Taugenichts (17); Frenssen, Jörn Uhl (2); Freytag, Ingo und Ingraban (2); Gellert, Erzählungen (1); Gerstäcker, Im Eckfenster (3); Goethe: Reineke Fuchs (26), Novelle (5), Werthers Leiden (2); Grillparzer: Almfrau (3), Das gold. Vlies (1), Kloster von Sendomir (4), Traum ein Leben (2); Hauff: Der Mann im Monde (4), Die Bettlerin vom Pont des Arts (16), Die letzten Ritter von Marienburg (1), Lichtenstein (3), Märchen (2); Heyse: Der verlorene Sohn (2), Vetter Gabriel (2); Immermann, Der Oberhof (4); Keller: Das Fünflein der sieben Aufrechten (1), Martin Salander (3); Kleist, Michael Kohlhaas (6); Körner, Hedwig (1); Lessing, Der junge Gelehrte (1); Meyr, Der Sieg der Schwachen (2); Riehl: Burg Neideck (2), Die vierzehn Nothelfer (2); Rosegger: Heidepeters Gabriel (3); Scheffel: Ekkehard (7); Schiller: Maria Stuart (1);

Sienkiewicz, Quo vadis? (4); Spielhagen, Problematische NATUREN (2); Stifter: Bunte Steine (3), Hochwald (1), Nachsommer (1); Wieland: Oberon (33); Zschocke: Der Blondin von Namour (2), Der Feldwebel (2), Der Flüchtling im Jura (1), Der zerbrochene Krug (5), Jonathan Frock (3).

V. Klasse B: Ebers: Der Kaiser (2), Eine ägyptische Königstochter (4), Per aspera (1); Eichendorff, Aus dem Leben eines Taugenichts (6); Freytag: Aus einer kleinen Stadt (1), Die Geschwister (1), Markus König (1), Nest der Zaunkönige (2); Gall, Eine fromme Lüge (2); Goethe: Reineke Fuchs (11); Grillparzer: Ahnfrau (2), Des Meeres und der Liebe Wellen (1); Gutzkow, Der Königsleutnant (1); Hauff: Bettlerin vom Pont des Arts (4), Bild des Kaisers (2), Jud Süß (1), Mann im Monde (1), Othello (1), Märchen (3); Herder: Cid (2); Immermann: Oberhof (2); Kleist: Michael Kolhaas (4); Körner, Zríny (2); Lessing: Minna von Barnhelm (3), Philotas (2); Mügge, Afraja (1); Rosegger, Pfarrer im Gebirge (1); Scheffel: Hugideo (1); Schiller: Räuber (2), Wilhelm Tell (1); Sienkiewicz: Barthel der Sieger (2), Quo vadis? (3); Sophokles: Antigone, übers. v. Richard Voß (5); Stifter: Nachsommer (1); Wieland: Oberon (14), Sommermärchen (1); Zschocke: Der zerbrochene Krug (3).

VI. Klasse A: Freytag, Soll und Haben (1); Goethe: Iphigenie (1), Clavigo (2); Grillparzer: Ahnfrau (3), Das goldene Vlies (1), Des Meeres und der Liebe Wellen (1), Sappho (1); Halm: Fechter von Ravenna (2), Sohn der Wildnis (1); Körner: Hedwig (1), Zríny (1); Lessing: Die Juden (1), Miß Sara Sampson (2); Scheffel: Eckehard (1); Schiller: Braut von Messina (1), Nefte als Onkel (1), Parasit (1), Räuber (1), Wilhelm Tell (1); Shakespeare: Coriolan (2), Hamlet (2), Julius Cäsar (2), Kaufmann von Venedig (3).

VI. Klasse B: Goethe: Clavigo (5), Egmont (1), Götz von Berlichingen (1), Iphigenie auf Tauris (1), Faust (1), Torquato Tasso (2); Grillparzer: Ahnfrau (1), Des Meeres und der Liebe Wellen (1), Weh dem, der lügt (2); Kleist: Der zerbrochene Krug (1), Der Prinz von Homburg (1); Lessing: Miß Sara Sampson (2); Schiller: Braut von Messina (1), Kabale und Liebe (1), Don Karlos (1), Räuber (5), Wilhelm Tell (1); Shakespeare: Othello (4), Romeo und Julie (2), Wie es euch gefällt (1); Wieland: Agathon (1), Die Abderiten (1).

VII. Klasse A: Baumbach, Truggold (1); Dahn: Sind Götter? (1), Odins Trost (1), Kreuzfahrer (3); Eichendorff: Ahnung und Gegenwart (2), Marmorbild (1); Frenssen, Jörn Uhl (2); Freytag: Aus einer kleinen Stadt (2), Journalisten (5), Ingo und Ingraban (3), Soll und Haben (3), Die verlorene Handschrift (2), Graf Waldemar (1); Ganghofer: Der laufende Berg (4), Der Hergottsschnitzer (2), Der Dorfapostel (2), Der Klosterjäger (2), Edelweißkönig (1); Goethe: Bürgergeneral (2), Clavigo (6), Dichtung und Wahrheit (1), Geschwister (2), Faust (1), Großkophta (2), Italienische Reise (1), Laune des Verliebten (2), Stella (2), Wahlverwandtschaften (5), Werthers Leiden (4), Wilhelm Meisters Lehrjahre (7); Grillparzer, Ahnfrau (3); Grün: Nibelungen im Frack (1); Halm: sämtliche Dramen und Novellen (1), Fechter von Ravenna (2), Sohn der Wildnis (3), Wildfeuer (1); Hauptmann: Die versunkene Glocke (1); Hebbel: Der Ring der Nibelunge (1); Heine: Atta Troll (1); Ibsen: Gespenster (2), Kronpräidenten (1), Nordische Heerfahrt (1), Nora (3), Volksfeind (1), Wenn wir Tote erwachen (1); Kleist: Käthchen von Heilbronn (1), Der zerbrochene Krug (4); Kurz: Schillers Heimatjahre (2); Mayer, Der Heilige (1); Molière: Der eingebildete Kranke (1); Rosegger: Dorfgeschichten (1), Gottsucher (1), Heidepeters Gabriel (3), Schriften des Waldschulmeisters (1); Schiller: sämtliche Dramen (1),

Braut von Messina (3), Fiesko (6), Geisterseher (5), Iphigenie in Aulis (1), Kabale und Liebe (10), Räuber (12), Tell (8); Shakespeare: Antonius und Kleopatra (1), Hamlet (3), König Lear (2), Makbeth (5), Othello (1), Romeo und Julie (2), Sommernachtstraum (1); Sienkiewicz: Kreuzritter (1); Spielhagen: Angela (1), Die von Hohenstein (1), Freigeboren (1), Problematische Naturen (4), Quisisana (1), Sturmflut (2); Stifter: Brigitta (1), Bergkrystall (1); Sudermann: Stein unter Steinen (1).

VII. Klasse B: Goethe: Clavigo (2), Faust (1), kleinere Dramen (2); Grillparzer: Das goldene Vlies (1), Des Meeres und der Liebe Wellen (1); Kleist: Der zerbrochene Krug (2), Der Prinz von Homburg (1), Die Hermannsschlacht (2), Käthchen von Heilbronn (4); Schiller: Braut von Messina (5), Fiesko (4), Kabale und Liebe (6), Jungfrau von Orleans (2), Neffe als Onkel (1), Wallenstein (2), Wilhelm Tell (1); Shakespeare: Hamlet (2), Makbeth (4), Othello (1).

VIII. Klasse: Anzengruber, Das vierte Gebot (2); Calderon, Das Leben ein Traum (1); Collin, Regulus (1); Ebers: Per aspera (1), Ein Wort (1); Freytag: Journalisten (3), Markus König (1), Soll und Haben (3), Die verlorene Handschrift (1); Goethe: Clavigo (5), Geschwister (1), Die natürliche Tochter (1), Faust (6), Tasso (8), Wahlyerwandtschaften (7), Werthers Leiden (5); Grillparzer: Ahnfrau (12), Bruderzwist im Hause Habsburg (2), Das goldene Vlies (3), Das Kloster von Sendomir (2), Der arme Spielmann (1), Der Traum ein Leben (4), Des Meeres und der Liebe Wellen (7), Die Jüdin von Toledo (2), Ein treuer Diener seines Herrn (3), König Ottokars Glück und Ende (11), Libussa (3), Sappho (8), Weh dem, der lügt (8); Halm: Fechter von Ravenna (4), Sohn der Wildnis (7), Wildfeuer (2); Hammerling: Ahasver in Rom (1); Hebbel: Ring der Nibelunge (1); Jordan: Nibelunge (1); Kleist: sämtliche Dramen (2), Der zerbrochene Krug (6), Der Prinz von Homburg (4), Käthchen von Heilbronn (4); Körner: sämtliche Dramen (1), Rosamunde (1), Zriny (9); Leisewitz, Julius von Tarent (3); Mosenthal: Debora (1); Nestroy: Lumpacivagabundus (2); Raimund: Der Verschwender (3); Rosegger: Schriften des Waldschulmeisters (1); Schiller: sämtliche Dramen (5); Shakespeare: Coriolan (5), Hamlet (8), Heinrich IV. (2), Julius Casar (6), Kaufmann von Venedig (6), König Johann (1), König Lear (8), Othello (6), Richard III. (3), Sommernachtstraum (1); Spielhagen: In Reih und Glied (1); Stifter: sämtliche Werke (1), Studien (3); Sudermann: Frau Sorge (1); Uhland: Ernst von Schwaben (3), Ludwig der Bayer (3); Voß, Luise (2).

Ruthenisch.

V. Klasse: Івано Млака: Над Пругом (12); Микола Гоголь: Тарас Бульба, Ревізор (18); Леся Українка: На крилах пісень (10); Григорій Цеганівський: Торговця жемчугами (8); Вол, Ловченко: Ішши і люди (6), Per pedes apostolorum (9); Ос. Маковей: Висняні бурі (5), Заліссе (14), Яроменко (8); Ів. Левицький: Навіжена (7); Гр. Квітка: Маруся (28); Ол. Барвіньський: Істория України Руси (34); Борис Грінченко: Серед бурі (7); Кобринська: Ядзя і Катруся (12); Гр. Цеганівський: Кара совісти (15); Марко Вовчок: Народні оповідання (29).

VI. Klasse: Гоголь: Бульба (10), Ревізор (19); Маковей: Заліссе (15); Кобринська: Земля (5); Марко Вовчок: Оповідання (20).

VII. Klasse: Устинович: Месієв верховинци (16); Квітка: Салдатський патрет (16); Чайченко: Сопинський промінь (5); Ів. Левицький: Причепа (3), Хмаря (3); Гребінка: Чайковський (11); Гоголь: Тарас Бульба (9).

VIII. K l a s s e : Ніент-Куїші: Чорна Рада (11); Ос. Федікович: Новіти (12); Ів. Левицький: Хмари (15), Пад Чорним морем (6), Причепа (10); В. Чайченко: Сонячний промінь (14); Ів. Франкі: Учитель (14), Мойсеї (5); Ол. Кобилянська: До сьогодні (6), Земля (10); Т. Шевченко: Гайдамаки (19).

IV. Übersicht

über die im Schuljahre 1905/1906 gebrauchten Lehrbücher.

R eligiouslehrkrie: A. Für die röm.-kath. Schüler: I. Kl.: Großer Katechismus der kath. Religion, 1. Aufl. — II. Kl.: Fischer, göttl. Offenbarung des alten Bundes, 9. und 10. Aufl. — III. Kl.: Fischer, göttl. Offenbarung des neuen Bundes, 9. und 10. Aufl. — IV. Kl.: Zetter, kath. Liturgik, 3. und 4. Aufl. — V. Kl.: König, allgemeine Glaubenslehre (I. Kursus), 9. und 10. Aufl. — VI. Kl.: König, die besondere Glaubenslehre (III. Kursus), 9. und 10. Aufl. — VII. Kl.: König, die Sittenlehre (IV. Kursus), 9. und 10. Aufl. — VIII. Kl.: Bader, Lehrbuch der Kirchengeschichte, 4. Aufl. — B. Für die gr.-kath. Schüler: I. Kl.: Toronski, christl.-kath. Katechismus, 3. Aufl. — II. und III. Kl.: Schuster, biblische Geschichte des alten und neuen Bundes, 1. Aufl. — IV. Kl.: Toronski, Liturgik der gr.-kath. Kirche, 2. Aufl. — V. Kl.: Toronski, christl.-kath. Fundamentaldogmatik und Apologetik, 1. Aufl. — VI. Kl.: Wappler-Pelesz, katbol. Glaubenslehre, 1. Aufl. — VII. Kl.: Dorożyński, christl.-kath. Ethik, 1. Aufl. — VIII. Kl.: Wappler-Stefanowicz, Geschichte der katbol. Kirche, 2. Aufl. — C. Für die gr.-or. Schüler: I. und II. Kl.: Schuster-Toronski, biblische Geschichte des alten und neuen Bundes, 1. Aufl. — III. Kl.: Guszalewicz, christl.-kath. Katechismus, 2. Aufl. — IV. Kl.: Iwanowicz, Liturgik der gr. or. Kirche, 2. Aufl. — V. Kl.: Semaka, Dogmatik der gr.-or. Kirche, I. und II. T., 1. Aufl. — VI. Kl.: Andrijczuk, Morallehre, 1. Aufl. — VII. Kl.: Semaka, Kirchengeschichte. — VIII. Kl.: Semaka, Apologetik der gr.-or. Kirche. — D. Für die evang. Schüler: I. Abt.: Ernesti, Luthers kleiner Katechismus, 40. Aufl. — II. Abt.: Palmer, der christliche Glaube und das christliche Leben, 10. Aufl. — III. Abt.: Palmer, die christliche Glaubens- und Sittenlehre, 6. Aufl. — E. Für die mos. Schüler: I. - IV. Kl.: Wolf-Pollak, Geschichte Israels, 1.-4. Heft. — V. Kl.: Brann, Lehrbuch der jüdischen Geschichte, I. T., 2. Aufl. — VI. Kl.: Brann, Lehrbuch der jüdischen Geschichte, II. T. — VII. Kl.: Brann, Lehrbuch der jüdischen Geschichte, III. und IV. Teil. — VIII. Kl.: Brann, wie in der VII. Kl., und Philippson, die israel. Religionslehre, 1. Aufl. — **H e b r ä i s c h e L e c t ü r e :** ausgewählte Stücke aus dem 1., 2. und 5. Buche Mos. in den unteren, ausgewählte Psalmen in den oberen Klassen.

L a t e i n i s c h e S p r a c h e : a) in den deutschen Stammklassen: I. und II. Kl.: Scheindler-Kaner, lat. Schulgrammatik, 5. Aufl. — III.—VIII. Kl.: Scheindler, lat. Schulgramm., 3. und 4. Aufl. — I. Kl.: Hauler, lat. Übungsbuch, I., Ausg. B, 14. Aufl. — II. Kl.: Hauler, lat. Übungsbuch, II., 15. und 16. Aufl. — III. Kl.: Hauler, Aufgaben zur Einübung der lat. Syntax, Kasuslehre, 9. und 10. Aufl.; Golling, Chrestomathie aus Cornelius Nepos und Curtius Rufus, 1. Aufl. — IV. Kl.: Hauler, Aufgaben zur Einübung der lat. Syntax, Moduslehre, 6. und 7. Aufl.; Prammer-Kalinka, Caesar de bello Gallico, 6. und 7. Aufl.; Grysar-Ziwsa, Ovidii Nas. carm. sel., 4. und 5. Aufl. — V. Kl.: Grysar-Bitschofsky, Titi Livii a. u. c. libr. partes sel., 1. Aufl.; Grysar-Ziwsa, Ovidii Nas. carm. sel., 4. Aufl.; Hintner-Neubauer, Sammlung von Übungsstücken zum Übersetzen aus dem Deutschen ins Lateinische, 1. Aufl., samt

Wörterbuch hiezu. — VI. Kl.: Linker-Klimscha-Perschinka, Sallust, bellum Cat. et bell. Jugurth., 1. Aufl.; Hoffmann, Caesaris bell. civ., 3. Aufl.; Kornitzer, Cicero in Cat. or. IV, 3. und 4. Aufl.; Golling, Vergilii carm. sel., 2. Aufl.; Hintner-Neubauer, Übungsbuch wie in der V. A. — VII. Kl.: Kornitzer, Cicero de imperio Gn. Pompei, 1. Aufl.; Kornitzer, Cicero pro Archia poeta, 3. Aufl.; Kornitzer, Cicero, Laelius, 1. Aufl.; Golling, Vergil, wie in der VI.; Hintner-Neubauer, wie in der V. Kl. — VIII. Kl.: Müller-Christ: Tacitus, Annalen, I. und II. Band, 1. Aufl.; Müller-Christ: Tacitus, Germania, 1. Aufl.; Huemer, Horatii Flacci carm. sel., 6. Aufl. — Hintner-Neubauer, wie in der V. Klasse. — b) in den ruthen.-deutschen Klassen: I. Kl.: Самолевич-Цегля нський, Вправи латинські для I. кл., 2. вид.; Самолевич-Цеглинський, Граматика латинська для I. і II. кл.; — II. Klasse: Самолевич-Коцюбенський, Вправи лат. для II. кл.; Самолевич-Цеглинський, Граматика лат. ut I. кл. — III. Klasse: Самолевич Огоповский, Грамматика лат. язика, 2. вид., 1897; Прухніцкий-Огоповский, Вправи латинські для III. кл., 1. вид., 1897; Сальо Людвік, Corn. Nepotis liber, 1. вид., 1897; — IV. Klasse: Самолевич Огоповский, Грамматика лат. ut III. кл.; Прухніцкий-Огоповский, Вправи лат. для IV. кл., 1. вид., 1898; Prammer-Kalinka, Caes. de bell. Gall. und Grysar-Ziwsa, P. Ovid. Nas. carm. sel. wie in der deutschen Abt. — V. Kl.: Jul. Kobylanski, Grammatisch-stilist. Übungen nach Livius I.; die übrigen Lehrbücher wie in der deutschen Abteilung. — VI. Kl.: Jul. Kobylanski, Grammatisch-stilist. Übungen nach Sallust und Cicero; die übrigen Lehrbücher wie in der deutschen Abteilung. — VII. Kl.: Jul. Kobylanski, Grammatisch-stilist. Übungen nach Cicero; die übrigen Lehrbücher wie in der deutschen Abteilung.

Griechische Sprache: III. und IV. Kl.: Curtius-Hartel-Weigel, griech. Schulgrammatik, 24. Aufl.; Schenkl Karl-Heinrich, griech. Elementarbuch für die III. und IV. Klasse, 19. Aufl. — V.—VIII. Kl.: Curtius-Hartel, Schulgrammatik, 22. Aufl. — V. Kl.: Schenkl Karl-Heinrich, Chrestomathie aus Xenophon, 12. u. 13. Aufl.; Christ, Homers Ilias, 2. und 3. Aufl.; Hintner, griech. Aufgaben, 3. und 4. Aufl. — VI. Kl.: Hintners griech. Aufgaben, Xenophon und Homer wie in der V. Klasse; Hintner, Herodots Perserkriege, I. Teil (Text) und II. Teil (Anmerkungen), 5. und 6. Aufl.; Tkač, Wörterbuch zu Herodot, 2. Aufl. — VII. Kl.: Bottek, ausgewählte Reden des Demosthenes, 1. Aufl.; Christ, Homers Odyssee, 3. und 4. Aufl.; Hintners griech. Aufgaben wie in der V. Klasse. — VIII. Kl.: Christ, Odyssee wie in der VII. Klasse; Christ: Plato, Apologie und Kriton, 2. und 3. Aufl.; Král, Platonis Protagoras, 1. Aufl.; Schubert: Sophokles, König Ödipus, 2. Aufl.; Hintners griech. Aufgaben wie in der V. Klasse.

Deutsche Sprache: I., II. und III. Kl. (deutsche Abt.): Tumlirz, deutsche Schulgrammatik, 4. Aufl. — IV. Kl. (deutsche Abt.): Tumlirz, deutsche Grammatik, 1. Teil, 3. Aufl. — I.—IV. Kl. (ruth.-deutsche Abt.): Christof, deutsche Gramm., 1. Aufl. — I. Kl. (deutsche Abt.): Lampel, deutsches Lesebuch, I. Bd., 11. Aufl. — I. Kl. (ruth.-deutsche Abt.): Stritof, deutsches Lesebuch für die I. und II. Klasse, 1. Aufl. — II. Kl.: Lampel, deutsches Lesebuch, 2. Band, 8. und 9. Aufl. — III. Kl.: Lampel, deutsches Lesebuch, 3. Bd., 7. und 8. Aufl. — IV. Kl. (deutsche Abt.): Prosch-Wiedenhofer, deutsches Lesebuch, 4. Bd., 1. und 2. Aufl. — IV. Kl. (ruth.-deutsche Abt.): Lampel, deutsches Lesebuch, 4. Bd., 7. und 8. Aufl. — V. Kl.: Tumlirz, deutsche Schulgramm., 4. Aufl.; Prosch-Wiedenhofer, deutsches Lesebuch für Obergymn., I. T., 1. Aufl. — VI. Kl.: Tumlirz, deutsche Schulgramm., 4. Aufl.; Prosch-Wiedenhofer, deutsches Lesebuch für Obergymn., II. T., 1. Aufl. — VII.

und VIII. Kl.: Prosch-Wiedenhofer, deutsches Lesebuch für die oberen Klassen, III. T., 1. Aufl.

Ruthenische Sprache: I.—IV. Kl.: Stocki-Gartner, ruthen. Grammatik, 1. Aufl. — I. Kl.: С. Штойнаровський, Руска читанка для першої класи шкіл середніх, 1. вид. — II. Kl.: С. Штойнаровський, Руска читанка для другої класи шкіл середніх, 1. вид. — III. Kl.: Читанка руска для третьої класи, Львів, 1. вид. — IV. Kl.: Читанка руска для четвертої класи, Львів, 1. вид. — V. Kl.: Лучаковський, Взори поезій і прози для п'ятої класи шкіл середніх, 1. вид. — VI. Kl.: Огоповський, Стара руска хрестоматія. — VII. Kl.: Барвіньский, Витімки з укр.-руської літератури XIX. в., ч. I., 3. вид. — VIII. Kl.: Барвіньский, Витімки з укр.-руської літератури XIX. в., ч. II., 3. вид.

Geographie und Geschichte: I.—IV. und VIII. Kl.: Kozenn-Haardt-Schmidt-Heiderich, Atlas für Mittelschulen, 39. Aufl. — II. und III. Kl.: Schubert-Schmidt, histor.-geogr. Atlas, Ausgabe für Gymnasien, 1. Aufl. — IV.—VIII. Kl.: Putzger F. W., histor. Schulatlas, 25. und 26. Aufl. — I. Kl.: Umlauft, Lehrbuch der Geogr., I. T., 6. und 7. Aufl. — II. Kl.: Umlauft, Lehrbuch der Geogr., II. T., 6. und 7. Aufl.; Mayer, Geschichte des Altert. für Untergymn., 3. und 4. Aufl. — III. Kl.: Umlauft's Geogr. wie in der II. Klasse; Mayer, Geschichte des Mittelalters für Untergymn., 3. und 4. Aufl. — IV. Kl.: Mayer, Geographie der österr.-ung. Monarchie, 6. Aufl.; Mayer, Lehrbuch der Geschichte der Neuzeit, 3. und 4. Aufl. — V. Kl.: Zeehe, Geschichte des Altertums für Obergymn., 4. Aufl. — VI. Kl.: Zeehe, Geschichte des Altertums für Obergymn., 3. Aufl.; Zeehe, Lehrbuch der Geschichte vom Beginne des Mittelalters für Obergymn., 2. Aufl. — VII. Kl.: Zeehe, Lehrbuch der Geschichte für obere Klassen, III. T., 2. Aufl. — VIII. Kl.: Hannak, österr. Vaterlandskunde für die VIII. Gymnasialklasse, 13. u. 14. Aufl.

Mathematik: a) in den deutschen Klassen: I. und II. Kl.: Močnik-Neumann, Arithmetik, I. T., 36. und 37. Aufl.; Močnik-Spielmann, Geometrie, I. T., 26. und 27. Aufl. — III. und IV. Kl.: Močnik-Neumann, Arithmetik, 2. Abt., 27. und 28. Aufl.; Močnik-Spielmann, Geometrie, 2. Abt., 21. und 22. Aufl. — V. Kl.: Močnik-Neumann, Lehrbuch der Arithmetik für obere Klassen, 28. Aufl.; Močnik-Spielmann, Lehrbuch der Geometrie für obere Klassen, 23. und 24. Aufl. — VI.—VIII. Kl.: Wallentin, Lehrbuch der Arithm. für obere Klassen, 2. Aufl.; Wallentin, Übungsbuch zur Arithm., 5. Aufl.; VI. Kl.: Geometrie wie in der V.; VII. u. VIII. Kl.: Gajdeczka, Lehrbuch der Geometrie für obere Klassen, 2. Aufl.; Gajdeczka, Übungsbuch zur Geometrie, 2. Aufl. — b) in den ruth.-deutschen Klassen: I. und II. Kl.: Огоповский, учебник арифметики, ч. 1., для I. і II. кл., 2. вид., 1900; Мочник-Савицкий, наука геометрии, ч. 1. для I. і II. кл., 1. вид., 1898. — III. und IV. Kl.: Н. Огоповский, учебник арифметики, ч. 2. для III. і IV. кл., 1. вид., 1898; Е. Савицкий, наука геометрии, ч. 2., для III. і IV. кл., 1. вид., 1901.

Naturgeschichte und Physik: I. und II. Kl.: Pokorny-Latzel, Tierreich, 26. u. 27. Aufl.; Pokorny-Fritsch, Naturgeschichte des Pflanzenreiches, 23. und 24. Aufl. — III. Kl.: Ficker, Mineralogie, 1. Aufl.; Mach-Habart, Naturlehre 5. Aufl. — IV. Kl.: Wallentin, Naturlehre, 5. und 6. Aufl. — V. Kl.: Scharizer, Mineralogie und Geologie für Obergymn., 5. Aufl.; Wretschko-Heimerl, Vorschule der Botanik, 7. Aufl. — VI. Kl.: Gruber-Latzel, Leitfaden der Zoologie für Obergymn., 4. Aufl. — VII. und VIII. Kl.: Rosenberg, Lehrbuch der Physik für die oberen Klassen der Mittelschulen, 1. Aufl.

Philosophische Propädeutik: VII. Kl.: Höfler, Grundlehren der Logik, 3. Aufl. — VIII. Kl.: Höfler, Grundlehren der Psychologie, 2. Aufl.

In der Vorbereitungsklasse.

R eligionslehre: a) gr.-or.: А. Торопецкий, Коротка історія біблійна старого і нового завіта, 1. вид., 1897; Е. Іванович, Малій катехизм, 1. вид., 1901. b) gr.-kath.: А. Торопецкий, Коротка історія біблійна, 1. вид., 1897; А. Торопецкий, Вільний християнсько-католицький катехизм, 1. вид., 1897.

D eutsche Sprache: Lesebuch von Dr. Karl Kummer, 2. Teil, 1902; Sprachlehre von Josef Lehmann, 3. Teil, 1903.

Ruthenische Sprache: Руска читанка, Омеляна Поточника, 3. часть, 1900; Руска граматика, Омелян Поточника, 2. часть, 1903.

R echnen: Книжка рахункова, др. Франца Мочишка, 2. часть, 1902.

V. Themen

zu den schriftlichen Arbeiten in den oberen Klassen.

a) In deutscher Sprache.

V. Klasse A: 1. (S.) Welche Züge im Sange vom Aquitanischen Walther sprechen unser Gemüt an? — 2. (H.) Die geschichtliche Bedeutung großer Strome. — 3. (S.) Tiersage und Tierfabel. — 4. (H.) „Schön bist du, Vaterland: in deinen Gauen gibt es der Herrlichkeiten seltne Pracht!“ — 5. (S.) Undank ist der Welt Lohn. — 6. (H.) Charakteristik der Hauptpersonen im vierten Gesange von Klopstocks „Messias“. — 7. (S.) Freie Übertragung von Liv. I c. 30. — 8. (H.) Ein Spaziergang zur Winterszeit. — 9. (S.) Warum läßt Schiller in den „Kranichen des Ibykus“ die Eumeniden auftreten? — 10. (H.) „Was des Bürgers Fleiß geschaffen, Schütze treu des Kriegers Kraft; Mit des Geistes heitern Waffen Siege Kunst und Wissenschaft!“ — 11. (S.) Kenntnisse sind der beste Schatz. — 12. (H.) Ostern, ein zweifaches Fest. — 13. (S.) Die Ähnlichkeit des Vorganges in den beiden Gedichten „Belsazar“ und „Das Glück von Edenhall“. — 14. (H.) Welche Stimmung erweckt die Betrachtung des erwachenden Frühlings in verschiedenen Dichtern? (Geibel-Klopstock). — 15. (S.) Der Zorn des Achilles. — 16. (H.) Wie gewonnen, so zerronnen. (Eine Fabel.)

V. Klasse B: 1. (S.) Die Erzählung von Cyrus' Jugend ist mit der Sage von Romulus und Remus zu vergleichen. — 2. (H.) Das Alter, der Herbst des Lebens. — 3. (S.) Siegfrieds Tod. — 4. (H.) „Gut und Blut für unsren Kaiser, Gut und Blut fürs Vaterland!“ — 5. (S.) Der Krug geht so lange zum Brunnen, bis er bricht. — 6. (H.) Scherasmin in Wielands „Oberon“, ein treuer Diener seines Herrn. — 7. (S.) Freie Übertragung von Xen. Anab. I 7. — 8. (H.) Weihnachten! — 9. (S.) Charakteristik der Hauptpersonen in Schillers „Taucher“. — 10. (H.) Ferro nocentius aurum. — 11. (S.) Zu welchen Zeiten war die österreichische Geschichte am ruhmreichsten? — 12. (H.) Ein Gang durch unsren Volksgarten im Frühlinge. — 13. (S.) Bertran de Born, seine Schuld, seine Sühne und Versöhnung. — 14. (H.) Arbeit, die sicherste Bürgschaft vor drückender Armut. — 15. (S.) Wer ist mein Liebling in der alten Geschichte? — 16. (H.) Was lehren den Jüngling die Flügel des Ikarus?

VI. Klasse A: 1. (H.) Der Handel in alter und neuer Zeit. — 2. (S.) Das Schicksal der Gracchen. — 3. (H.) Eine Feuersbrunst. — 4. (S.) Einflüsse der antiken Kultur auf die deutsche Literatur. — 5. (H.) Sind Leute, die in der Einsamkeit

leben, glücklich zu preisen? — 6. (S.) Der Winter als Künstler. — 7. (H.) Welche Veränderungen hat der Mensch auf der Erdoberfläche hervorgebracht? — 8. (S.) Wie kann sich ein Bürger seinem Staate dankbar zeigen? — 9. (H.) Saladin und sein Hof in Lessings „Nathan“. — 10. (S.) Die Dienercharaktere in Lessings „Minna v. Barnhelm“. — 11. (H.) Wissen ist Macht. — 12. (S.) Inwiefern bildet der Graf Appiani einen Gegensatz zum Prinzen von Guastalla?

VI. Klasse B: 1. (H.) Jugurthas Charakter. — 2. (S.) Der Hort im deutschen und im nordischen Nibelungenliede. — 3. (H.) Ein Gewitter. — 4. (S.) Die Entwicklung des deutschen Volksepos. — 5. (H.) Krieg und Frieden. — 6. (S.) Durch welche Mittel sind die Römer zur Weltherrschaft gekommen? — 7. (H.) „Dampf und Dunst Eine Himmelsgunst; Dunst und Dampf Ein ewiger Kampf.“ — 8. (S.) Was haben die Völker Österreichs ihrem Staate zu verdanken? — 9. (H.) Tellheim und Minna vor ihrem Wiedersehen in Berlin. — 10. (S.) Welchen Zweck hat die Parabel von den drei Ringen im „Nathan“? — 11. (H.) „Sammle dich zu jeglichem Geschäfte, Nie zersplitte deine Kräfte!“ — 12. (S.) Der Hof von Guastalla.

VII. Klasse A: 1. (S.) Warum ist Lessing in seiner „Emilia Galotti“ in mehreren Punkten von der Erzählung des Livius (Tod der Virginia) abgewichen? — 2. (H.) „Ein edler Held ist, der fürs Vaterland, Ein edlerer, der für des Landes Wohl, Der edelste, der für die Menschheit kämpft.“ Inwiefern birgt dieser Ausspruch Herders eine durchaus moderne Weltanschauung? — 3. (S.) Die Lebensgeschichte des Templer nach Lessings „Nathan“. — 4. (H.) Studia adulecentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solacium praebent, delectant domi, non impeditunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur. (Cic. pro Archia, c. 7). — 5. (S.) Eitelkeit und Stolz, ihre guten und schlechten Seiten; sind beide absolute Untugenden? — 6. (H.) Goethes „Götz von Berlichingen“, ein Produkt der Sturm- und Drangperiode. — 7. (S.) Iphigeniens Wirksamkeit unter den Barbaren. Nach Goethes „Iphigenie“ I 2. — 8. (H.)

„Der Verstand ist im Menschen zu Haus
Als wie der Funke im Stein:
Er schlägt sich nicht von selbst heraus,
Er will herausgeschlagen sein.“ —

9. (S.) Österreichs Kulturfortschritte unter der Regierung unseres Kaisers. — 10. (H.) Wer bleibt zuletzt der Stärkere, das Schwert oder die Feder? — 11. (S.) Eine Szene aus Schillers „verschleiertem Bild von Sais“, als Gemälde gedacht. — 12. (H.) Welche Dichtung Schillers bewundere ich am meisten und warum?

Redeeübungen: 1. Reize des Landlebens. — 2. Der Minnesang. (Übersichtliche Darstellung.) — 3. Budha und seine Lehre. — 4. Referat über Gottfried August Bürger. — 5. Viribus unitis. (Eine Betrachtung am 2. Dezember 1905.) — 6. Lenau und seine Lyrik. — 7. Luther als Erzieher. — 8. Die Aufgabe des Menschen. — 9. Jean Jacques Rousseaus Einfluß auf die deutsche Literatur. — 10. Wozu studiert man Latein und Griechisch? — 11. Deutsche Literatur in der Bukowina. — 12. Theodor Körners Leben und Dichten. — 13. Referat über Johann Heinrich Voß. — 14. Goethes Verhältnis zu Friederike Brion. — 15. Zum hundertsten Geburtstage Feuchterslebens. — 16. Über die Freundschaft. — 17. Voltaires Leben und Wirken.

VII. Klasse B: 1. (H.) Die Komposition der Goetheschen Ballade vom vertriebenen und zurückkehrenden Grafen. — 2. „Student kommt von studieren.“ — 3. (H.) Zustand Deutschlands zur Zeit des Götz v. Berlichingen. — 4. (S.) Die Bedeutung der Klöster im Mittelalter. — 5. (H.) „Die Welt ist vollkommen überall, Wo der Mensch nicht hinkommt mit seiner Qual.“ — 6. (S.) Egmont und Oranien. — 7. (H.) Das Glück eine Klippe, das Unglück eine Schule. — 8. (S.) Wie kommt Thoas dazu, um die Hand Iphigeniens zu werben? — 9. (H.) Aus welchen Gründen kann man Schillers „Räuber“ ein Sturm- und Drangdrama nennen? 10. (S.) Die freiheitlichen Bestrebungen Deutschlands im Jahre 1813. — 11. (H.) „Hoffnung ist ein fester Stab Und Geduld ein Reisekleid, Da man mit durch Welt und Grab Wandert in die Ewigkeit.“ — 12. (S.) Domingo und der Marquis Posa in ihrem Verhältnisse zu Don Carlos.

Redeübungen: 1. Die historische und die Schillersche Maria Stuart. — 2. Iphigenie, eine sittliche Größe. — 3. Die Phantasie. — 4. Das Zeitalter der Aufklärung. — 5. Charakteristik des Orest (Goethes „Iphigenie“).

VIII. Klasse: 1. (S.) Der Brotgelehrte und der philosophische Kopf. (Nach Schillers „Antrittsrede“.) — 2. (H.) Im Leben ist Vergessen nicht die letzte Tugend. — 3. (S.) „Österreichs Völker haben sich nie größer gezeigt als im Unglücke“. (Aus dem Manifeste unseres Kaisers vom 10. Juni 1866). — 4. (H.) Schillers Persönlichkeit nach Goethes Epilog zu Schillers „Glocke“. — 5. (S.) Die Wahrheit der Worte Goethes „Deutschen selber führ' ich euch zu in die stillere Wohnung, Wo noch nah der Natur menschlich der Mensch sich erzieht“ ist an Hermann und Dorothea nachzuweisen. — 6. (H.) Für Menschen nur durch Menschen wird der Mensch (Grillparzer). — 7. (H.) „Innig bleibt mit Habsburgs Throne Österreichs Geschick vereint.“ Die Geschichte verbürgt die Wahrheit dieser Worte unserer Volkshymne. — 8. (S.) Darlegung der verschiedenen Beweggründe, aus welchen Wallenstein von seinen Anhängern verlassen wird. Nach Schillers „Wallensteins Tod“. — 9. (H.) Können Übersetzungen griechischer und römischer Klassiker die Kenntnis der Originale ersetzen? — 10. (S.) „Im Vaterhause ruht der Kindheit Traum. Im Vaterland des Mannes Größe. (Maturitätsprüfungsarbeit). — 11. (H.) Die Entstehung und die verschiedenen Arten des deutschen Romans. — 12. (S.) Laokoon bei Vergil und in der Darstellung des Bildhauers.

Redeübungen: 1. Mit welchem Rechte nennt Schiller seine „Jungfrau von Orleans“ eine romantische Tragödie? — 2. Folgen der Kreuzzüge. — 3. Luthers Verdienste um die deutsche Literatur. — 4. Faust, eine Lieblingsgestalt der deutschen Dichtung. — 5. Die geschichtliche Jungfrau von Orleans und Schillers Drama. — 6—11. Referate über: a) Klopstock, b) Wieland, c) Lessing, d) Herder, e) Goethe, f) Schiller.

b) In ruthenischer Sprache:

V. Klasse: 1. (H.) Гайт Ахили в Агамемноном. — 2. (S.) Останній ранок. Опис — 3. (H.) Лінний дівчи робить, скучий дівчи тратить. — 4. (S.) Які користі подає нам наука історії? — 5. (H.) Хід гадок в Пенковій поемі „Москалеві криниці“. — 6. (S.) Різдвяні звичаї. Опис. — 7. (H.) Пояснити слова Шевченка: „Учите ся, брати мої, думайте, читайте і чучому научайтесь і ского не цурайтесь“. — 8. (S.) Як стали Греки побідниками Персів? — 9. (H.) Характеристика Степана в комедії Карпенка Карого „Мартин Боруля“. — 10. (S.) Основа і заłożене Собоклевою Антигона — 11. (H.) Слайди Гомерової Одисеї в Кузінській іділ „Ориса“. —

12. (S.) Не один би розумним слив, як би меншше говорив. — 13. (H.) Перштися культура матеріальна і духовна київської Русі в до монгольській добі. Нісля лек-
тури. — 14. (S.) Як проведу мої вакації?
- VI. Klasse: 1. (H.) Положене і описаність міста Черновець. — 2. (S.) Влаємні
Русинів в Грекамі в пайдавній добі — 3. (H.) Ріка образом життя людського. —
4. (S.) Головні поставови в „Руській Правді“. — 5. (H.) Вода в усугах чоловіка —
6. (S.) Опис Гробу Господнього. — 7. (H.) Характеристика Феврального устрою в
западній Європі. — 8. (S.) Хрецене Ольги. — 9. (H.) Чоловік а дерево. — 10. (S.)
Ночаток і причина розвою літератури апокрифічної. 11. (H.) Огонь приятель і
верог чоловіка. — 12 (S.) Значене Петра Могили для Русі
- VII. Klasse: 1. (H.) Зображене життя на селі в різний порік року. — 2. (S.) Значене
І. Котляревского в рускім письменстві — 3. (H.) Із щастя і горя складас смоля. —
4. (S.) Аллегоричне значене кавакі Артимовского „Пан та собіга“. — 5. (H.) Hi-
storia magistra vitae. — 6. (S.) Схід сонця. Опис після квітчини новіті „Маруся“. —
7. (H.) Чоловік в борбі з природою. — 8. (S.) Почин нової доби літературної в
в Галичині. — 9. (H.) Причини французької революції. — 10. (S.) Пропіді ідеї в
приказах Гребінчих. — 11. (H.) Праця основово життя чоловіка. — 12. (S.) Кри-
тично естетична розвідка про Шевченкову „Наймичку“.
- VIII. Klasse: 1. (S.) Пояснити приповідку: Лучше итиц на сухій гілці, чим в золотій
клітці. — 2. (H.) Моральна наука в байках Глібова. — 3. (S.) Житі кріваків в
оповіданнях Марії Вовчка. — 4. (H.) Інші освітітою здобувають собі народи волю
і користають з неї. — 5. (S.) Не зважай на прокай, сії жито, хліб буде. — 6. (H.)
Світогляд Таші в Кониського новіті „Непримирена“. — 7. (H.) Значене народної
поезії для української літератури. — 8. (S.) Промова ученика до товаринів, за-
охочуючи їх до пильної науки рідної мови і літератури. — 9. (H.) Вилів України
на духовний розвиток Русинів в Галичині — 10. (S.) Кожда пригода до мудрості
дорога. — 11. (H.) Вилів християнства на духовний розвій України. (Матурична
задача) — 12 (S.) Народне відроджене буковинських Русинів.

VI. Vermehrung der Lehrmittelsammlungen.

a) Lehrerbibliothek.

Verwalter: Prof. Josef Bittner.

- I. Bulletin international de l'Académie de sciences de Cracovie. 1905.¹⁾ —
Czubek Jan: Katalog rękopisów Akademii Umiejętności w Krakowie. 1906.¹⁾ —
Jahrbuch des Bukowiner Landesmuseums. 1904. — Materiały antropologiczno-
archeologiczne i etnograficzne. Tom. VIII. 1906.¹⁾ — Materiały i prace komisyj
językowej Akademii Umiejętności w Krakowie, II. 1, III. 1 i 2.²⁾ — Mitteilungen
der Szewczenko-Gesellschaft in Lemberg. Bd. 64—68. — Monatschrift für höhere
Schulen. 1906. — Österr.-ungar. Revue. 33. u. 34. Bd. — Rocznik Akademii Um.
w Krakowie, r. 1904/5.¹⁾ Rozprawy Ak. Um. wydział Matematyczno-Przyrodniczy.
Ser. III. Tom. IV. A i B. 1904.¹⁾ — Spis autorów i rzeczy w wydawnictwach wydz.

Anmerkung: Geschenke: ¹⁾ der Akademie der Wissenschaften in Krakau;
²⁾ des Akadem. Senates; ³⁾ des Schülers Bar der VI. Kl. a; ⁴⁾ des Direktors Kornel
Kozak; ⁵⁾ des Verfassers.

imat. przygrod. Ak. Um. w Krakowie. I.¹⁾ — Zeitschrift für das Gymnasialwesen. 1906. — Zeitschrift für das Realschulwesen. 1906. — Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien. 1906.

II. Sully Dr. James — Stimpfle Dr. J.: Handbuch der Psychologie für Lehrer. — Wundt Wilhelm: Völkerpsychologie II. 1.

III. Periodische Blätter für Realienunterricht und Lehrmittelwesen. XI. — Cours de français pour les étudiants étrangers renseignements divers. — Frank Dr. Anton: Der Lehrplan und die Instruktionen für den Unterricht an Gymnasien in Österreich als psychologische und ethische Einheit. — Jahrbuch des höheren Unterrichtswesens in Österreich. 1906. — Jahresberichte über das höhere Schulwesen, herausg. v. C. Rethwisch. XVI. u. XVII. Jahrg. — Lehrproben und Lehrgänge v. Dr. W. Fries und Dr. R. Menge. 1906. — Bukowiner Schule. 1906. — Strakosch - Graßmann: Geschichte des österreichischen Unterrichtswesens. — Übersicht über die akadem. Behörden an der k. k. Franz Josephs-Universität in Czernowitz 1903/4.²⁾ — Verordnungsblatt. 1906. — Vierteljahrsschrift für körperliche Erziehung. I. u. 2. Jahrg. — Wehmer Dr. R.: Enzyklopädisches Handbuch der Schulhygiene. — Zeitschrift für das österr. Volksschulwesen, XVII. Bd. — Zeitschrift für Zeichen- und Kunstuunterricht. 32. Jahrg.

IV. Kirsch-Luksch: Illustrierte Geschichte der katholischen Kirche. — Stimmen aus Maria Laach. 1906. — Walter Dr. Maurus: Psallite sapienter. II. Band.

V. Archäologischer Anzeiger. 1906. — Baumgarten-Poland-Wagner: Die hellenische Kultur. — Günther Dr. S.: Abriß der Geschichte der Mathematik und der Naturwissenschaften im Altertum. (Müller: Handb. der klass. Altertumsw. V. 1.) — Hommel F.: Geographie und Geschichte des alten Orients. (Müller: Handbuch III. 1. 1.) — Jäger Oskar: Homer und Horaz. — Judeich Dr. Walther: Topographie von Athen. (Müller: Handbuch III. 2. 2.) — Jung Dr. Julius: Grundriß der Geographie von Italien und dem orbis Romanus. (Müller: Handbuch III. 3. 1.) — Bogucki Mich. Konst.: Wybrane pisma Lukiana.¹⁾ — Menge Dr. Hermann: Repetitorium der lateinischen Syntax.²⁾ — Mitteilungen des k. deutschen archäologischen Institutes. Athen. Abt. 30. Bd. Röm. Abt. 20. Bd. — Pauly-Wissowa: Real-Enzyklopädie der klass. Naturwissenschaft. Lief. 72—75. — Richter Dr. Otto: Topographie der Stadt Rom. (Müller: Handbuch III. 3. 2.) — Sittl K.: Atlas zur Archäologie der Kunst (zum VI. Bd. des Handbuchs von J. Müller). — Stengel Dr. Paul: Die griechischen Kultusaltertümer. (Müller: Handbuch V. 3.) — Thesaurus linguae latinae I. 9., II. 8. — Walde Dr. A.: Lateinisches etymologisches Wörterbuch. — Weissenfels Dr. Oskar: Aristoteles' Lehre vom Staate. — Windelband Dr. W.: Geschichte der alten Philosophie. (Müller: Handbuch V. 1.)

Sophokles, König Oidipus von G. Kern. — Oidipus Tyrannos von Dr. Christ. Muff und Wecklein.

VI. Grimm: Deutsches Wörterbuch. Heft 119—138. — Harnack Otto: Schiller. — Nagel Dr. S.: Maturitätsfragen aus der deutschen Literaturgeschichte. — Nagl-Zeidler: Deutsch-österr. Literaturgeschichte II. 11. — Pauli H.: Grundriß der germanischen Philologie. II. 2. — Salzer Dr. A.: Illustrierte Geschichte der deutschen Literatur. — Schlenther P.: Gerhart Hauptmann.

Anzengruber Ludwig: Gesammelte Werke. — Eckstein Ernst: Nero. — Norst Dr. A.: Der Musen Einzug. — Du Prel Karl: Das Kreuz am Ferner. — Sudermann Herm.: Die Ehre. Die Schmetterlingschlacht. Heimat. Sodoms Ende. — Wilbrandt Adolf: Der Meister von Palmyra. Die Eidgenossen.

Prosch-Wiedenhofer: Deutsches Lesebuch für österr. Mittelschulen.
III. Bd.

VII. Святе письмо старого і нового завіту. — Вітмки з народної літератури українсько-руської XIX. віку, I і II. — Франко Іван: На лоїї природи і інші оповідання. — Літературно-науковий вістник. — Степанік Василь: Мое слово. — Шевченко: Кобзар. — Грушевський: Сирі піттання староруської етнографії. — Мирний: Твори I. кн. — Юліана Русь. — Савка: Науки на підліт. — Київська старина 1906.

Archiv für slavische Philologie. 1906. — Berezowski Dr. A.: Sprana a lekarstwa końskie przez Conrada Krolowskiego kowala doswiadzone: nowos pilnosze przekłozione, a napirwey o poznaniu dobrego konia.¹⁾ — Brückner Dr. A.: Geschichte der russischen Literatur. — Czubek Jan: Pisma polityczne z czasów pierwszego bezkrólewia.¹⁾ — Daszynska-Golinska Dr. Zofia: Uście solne przyczynki hist. stat. do dziejów Nadwiślańskiego miasta.¹⁾ — Gobineau-Schemann: Die Renaissance.¹⁾ — Kochanowski P.: Ludowika Ariosta Orlando Szalony.¹⁾

VIII. Geographischer Anzeiger 1906. — Brückner Ed.: Die feste Erdrinde und ihre Formen. — Doiwa Joh.: Präparationen für die unterrichtliche Behandlung der österr.-ung. Monarchie. — Götz Dr. W.: Historische Geographie. — Gussefeld: Gasparis: Neuer methodischer Schulatlas II 1816.¹⁾ — Hann Dr. F.: Die Erde als Ganzes, ihre Atmosphäre und Hydrosphäre. — Herzberg-Fränel: Rede zur Begründung seines Antrages auf Errichtung eines Freiluftmuseums für Landes- und Volkskunde der Bukowina in Czernowitz.¹⁾ — Kirchhoff Alfred: Unser Wissen von der Erde. III. A. Pflanzen- und Tierverbreitung. — Lampert Dr. Kurt: Die Völker der Erde. — Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik XXVIII. Jahrg. — Weiland: Neuer methodischer Schulatlas I. 1821.¹⁾ — Wollemann Dr. A.: Bedeutung und Aussprache der wichtigsten schulgeographischen Namen. — Zeehe A. und Schmidt Dr. W.: Österr. Vaterlandskunde. — Zeitschrift für österr. Volkskunde. 1906. — Zeitschrift für Schulgeographie. XXVII. Jahrg.

IX. Duncker Max: Geschichte des Altertums. III. Bd.¹⁾ — Gratz Dr. O.: Quellenbuch für den Geschichtsunterricht an österr. Mittelschulen. — Helmolt: Weltgeschichte. V. Bd. — Lamprecht Karl: Deutsche Geschichte. 1., 6., 7. Bd. — Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. tom. XVII.¹⁾ — Zimmerman W.: Der Deutsche Kaisersaal.¹⁾ 1841.

X. Hof- und Staatshandbuch 32. Jahrg.

XI. Hočevar Dr. Franz: Lehr- und Übungsbuch der Geometrie für Unter-gymnasien. — Lehr- und Übungsbuch der Arithmetik für die unteren Klassen der Gymnasien.

XII. Kosmos Handweiser für Naturfreunde 1906. — Berlepsch H.: Der gesamte Vogelschutz, seine Begründung und Ausführung. — Esser Dr. P.: Das Pflanzenmaterial für den botanischen Unterricht. I. T. — Hegi Dr. G. und Dünzinger Dr. G.: Alpenflora. — Mönkemeyer W.: Die Sumpf- und Wasser-pflanzen. — Tschermak Dr. G.: Lehrbuch der Mineralogie.

XIII. Astronomischer Kalender für 1906.

XIV. Sprawozdania komisji do Badania historyi sztuki w Polsce. VII. 4.¹⁾

Die Lehrerbibliothek wurde um 146 Bände und 4 Hefte vermehrt und besteht gegenwärtig aus 3881 Bänden, 424 Heften und 34 Karten in 2444 Inventarnummern.

b) Programmsammlung.

Verwalter: Prof. Josef Bittner.

Diese wurde im verflossenen Schuljahre um 864, und zwar 542 aus früheren Jahren und 322 aus dem Jahre 1904/05, vermehrt und besteht gegenwärtig aus 5442 Programmen.

c) Schülerbibliothek.

Deutsche Abteilung.

Verwalter: Prof. Peter Christof.

Zuwachs.

1. Durch Kauf:

A. Chudziński: Staatseinrichtungen des röm. Kaiserreiches. Fr. Hebbels sämtl. Werke. E. T. A. Hoffmanns sämtl. Werke. J. Verne: Die geheimnisvolle Insel, Mistreß Branican, Die Familie ohne Namen, Der Chancellor, Eine Idee des Dr. Ox, Der Archipel in Flammen. P. K. Rosegger: Zither und Hackbrett, Stoansteirisch, Tannenharz und Fichtennadeln. H. Lingg: Dram. Dichtungen, Gesamtausgabe und neue Folge. Molière: Meisterwerke. Martin Greif: Gesammelte Werke. L. Tieck: Ausgewählte Werke. Lewis Wallace: Ben Hur. G. Freytag: Dramat. Werke. Fr. Gerstäcker: Erzählungen und Humoresken. Fr. Rückert: Nal u. Damajanti. Ed. Mörike: Mozart auf der Reise nach Prag. Fr. Rückerts Werke, 4. Bd.: Makamen des Hariri. Th. Storm: Die Söhne des Senators. Fr. Amerlan: Götter und Helden der alten Germanen. O. Ludwig: Die Heiterethei. A. Chamisso: Peter Schlemihl. H. Seidel: Weihnachtsgeschichten. G. Frenssen: Jörn Uhl. B. Auerbach: Barfüße. A. Pichler: Allerlei Geschichten aus Tirol. P. Rosegger: Ernst u. heiter u. s. w. Uhlands Werke. H. v. Kleists sämtl. Werke. R. Bartsch: Der Volkskrieg in Tirol. Alois Veltzé: Österreichs Thermopylen. Marryat: Seekadett Leichtfuß. Horn: Der Herr ist mein Schild, Die Biberfänger, Zwei Savoyardenbüblein, Prinz Eugen, Das Büchlein vom Feldmarschall Blücher, Ein Ostindienfahrer, Die Bärenfamilie, H. J. von Zieten, Das Erdbeben von Lissabon. Campe: Die Entdeckung von Amerika. Schwab: Deutsche Volksbücher, Sagen des klass. Altertums. Becker: Erzählungen aus der alten Welt. Cooper: Lederstrumpfgeschichten, Der Bienenjäger, Der rote Freibeuter, Die Seelöwen. Höcker: Japhet, Der Tyrann der Goldküste. Nathusius: Der Bankerott, Die Botenfrau, Wo wächst der Glücksbau? Der kleine Regimentstrompeter, Die dumme Anne. Reid: Die Heimat in der Wüste, Die Skalpjäger, Am Lagerfeuer. Aimard: Antinahuel, Indianer, Freischärler und Goldgräber, Der Fährtsucher. Glaubrecht: Anna, die Blutegelhändlerin, Der Zigeuner. Roth: Stanleys Reise, Die Römer in Deutschland. Burmann: Deutsches Götterbuch. Jeannenaud: Herzog von Bretagne. Pichler: Des Dorfes Rose. Ferry: Der Walldäufer. Cervantes: Don Quixote. J. Reuper: Im hohen Norden. Decken-Plieninger: Vom schwarzen Kontinent. A. Stein: Reineke Fuchs. Jan Thén-Bergh: Pieter Odendaal. Lee: Rosamunde Fane. Michael: Die jungen Lebensretter. K. A. Müller: Oberon.

2. Durch Schenkung:

Goethes ausgewählte Werke; von Drohomirecki Eugen. E. Graef: Unter falscher Flagge; von Vinzenz Gruber. K. A. Müller: Oberon; von Grillparzers Werke 4. Bd., Schillers Werke 2. u. 3. Bd., Grillparzer:

Das goldene Vlies, Goethe: Torquato Tasso, Lessing: Laokoon, Grillparzer: Sappho, Goethe: Faust, Schiller: Maria Stuart, Die Jungfrau von Orleans, Goethe: Hermann und Dorothea, Kleist: Hermannsschlacht; alle 12 Nummern von L. Jędrzejowski, Abiturient. H. C. Andersen: Märchen; von Resch Eugen. Dasselbe von ? F. Hoffmann: Tausend und eine Nacht; von St. Jasikowski. E. Berger: Der Kinderfreund; von ?. Fr. Hoffmann: Onkel Toms Hütte; von Al. Hoffmann. Tip Lanners: Im fernen Westen; von A. Glaubach. Th. von Gumpert: Nach der Schule; von ?. O. Wildermut: Kleine Geschichten; von ?. T. H. Campe: Robinson; von Rosenberg Fr. F. Dahn: Sind Götter?; von S. Bauer. Fr. Hoffmann: Gefahren der Wildnis; von Allerhand. Dr. A. Norst: Der Musen Einzug; vom Verfasser. Fr. Hoffmann: Des Herrn Wege sind wunderbar; von Aufgabe. K. Fr. Becker: Erzählungen aus der alten Welt; von Aufgabe. J. Verne: Die Kinder des Kapitän Grant; von Horowitz Theod. H. W. Georg: 1001 Nacht; von Proß Wilhelm. Schillers Werke, ill. Ausg.; von Gedali Gustav. Burmann: Stanleys Reisen; von St. Jasikowski. J. Verne: Meister Antifer; von Wegemann. Ferd. Goebel: Rübezahl, Münchhausen, Robinson; von St. Jasikowski. C. A. Kortum: Jobsiade; von Rosenberg. Fr. Klopstocks Werke, 6. Bd.; von Rüber. H. C. Andersen: Winterabend-Geschichten; von Kohn Moritz. L. Bernhardi: Märchenwundergarten; von Kratky Ottokar. ? Märchen; von Kratky Ottokar.

Der Zuwachs beträgt also:

124 Werke in 150 Bänden, wovon 83 Werke gekauft und 41 geschenkt wurden.
Gesamtstand: 1561 Werke in 1794 Bänden.

Ruthenische Abteilung.

Verwalter: Prof. Anton Klem.

Durch Kauf wurden erworben:

1. Ів. Левицкий-Печуй: Хмари in 2 Exempl., Причена, Над чорним морем in 2 Exempl.
- 2. Р. Кіллінг: Джунгляк, в англійского переклав К. Вербин in 3 Exempl. — 3. Ос. Маковей: Оповідання. — 4. Марко Вончок: Народні оповідання I., II. und III. in є 3 Exempl.
- 5. А. Кримський: Муазильманство і його будучість. — 6. Ів. Вазов: Під яром. — 7. Др. Щурат: Святе письмо в Шевченковій поезії in 2 Exempl. — 8. Нат. Кобриньска: Кааки in 2 Exempl. — 9. А. Кримський: Ізъ ногистокъ и эскизизъ. — 10. Лев Лотоцкий: „Занеруха“ і „Два домики і одна фіртка“ in є 2 Exempl. — 11. Др. Й Конрад: Національна економія, перекл. Лозанський. — 12. Андрій Дікзон Уайт: Розмова з Львом Толстим, в англ. перекл. Петрушевич in 3 Exempl. — 13. Ос. Маковей: Яроменко. — 14. Б. Л. Просвітіта: „Допъка і мати“ in 3 Exempl. — 15. Др. Ол. Вайсмаер: Про туберкульозу. — 16. Ол. Стороженко: Оповідання III. in 1 Exempl. — 17. Гр. Ккітка: Руска писменність I. II. in є 2 Exempl. — 18. Всеволод Гаринин: З війска in 2 Exempl. — 19. Леон. Глобів: Твори. — 20. Джон Фанімор Купер: Зъвіробійник. — 21. О. Луцкий: За красою, альманах в честь О. Кобилянської. — 22. Б. Гричиненко: Нисання II. — 23. Мих. Коцюбинський: У грішний сьвіт. — 24. Жорж Масперо: Старинна істория східних народів. — 25. Нетерб. Академія наук: В справі знесеня заборони укр. слова. — 26. Ольга Кобилянська: До сьвіта. — 27. Ів. Франко: Мойсей. — 28. Богдан Лепкий: „З глубини душі“, „Над рікою“ und „По дорозі життя“. — 29. Філ. Колеса: Огляд української поезії in 10 Exempl. — 30. Ол. Коваленко: „Розвага“ декліматор. — 31. Куліш: Листи з хужора. — 32. Нед. товариство: Дзвінок 1904 in 2 Exempl. — 33. Ст. Рудавський: Твори II., III., IV., V., VI. und VII.

Durch Schenkung:

Von Romaniuk Johann V. b: Спартак, провідник римських гладіаторів.

Zu den 542 Exemplaren des Vorjahres kamen 76 Exemplare hiezu.

Gesamtstand : 618 Bände.

Bücherentlehnungen fanden in 1305 Fällen statt.

d) Geographisch-historische Lehrmittelsammlung.

Kustos: Direktor Kornel Koza k.

a) Geographische Sammlung.

Durch Kauf wurden erworben:

K. Bamberg, Wandkarte der östlichen Halbkugel. — Bamberg, Wandkarte der westlichen Halbkugel. — Bamberg, Schulwandkarte von Europa. — Franz K. Bamberg, Physikalische Wandkarte von Deutschland. — Franz Bamberg, Politische Schulwandkarte von Deutschland. — Franz Bamberg, Schulwandkarte der Balkanhalbinsel. — Franz Bamberg, Schulwandkarte von Italien. — Adolf Mang, Horizontarium mit Himmelsphäre. — Adolf Mang, Zerlegbares Tellurium-Lunarum mit Mondphasenapparat. — Rich. Kiepert, Physikalische Wandkarte von Mittel-Europa. — H. Wagner, Wandkarte des deutschen Reiches. — H. Kiepert, polit. Wandkarte von Asien. — Hözl's geogr. Charakterbilder: a) Tundra, b) Chinesische Lößlandschaft, c) Erdpyramiden bei Bozen. — A. Gerasch, geogr. Charakterbilder aus Österreich-Ungarn: a) Kerkafälle, b) Prag, c) Der Semmering, d) Gmunden und Traunsee, e) Urwald im Böhmerwalde und f) Das Karls-eisfeld am Dachstein und 1 Lava-Stück (Gesch. von St. Jassilkowski) Schüler der II. Kl.).

Gegenwärtiger Stand dieser Sammlung: 3 Gioben, 2 Tellurien, 1 Mondphasen-Apparat, 1 Horizontmodell, 1 Horizontarium mit Himmelssphäre, 76 Wandkarten, 102 Bilder, 268 Produkte der Erde und ihrer Bewohner und 1 Boussole im Holzgehäuse (Nadel 15 cm).

b) Historische Sammlung.

Zuwachs durch Kauf:

Heinrich Kiepert, Wandkarte von Alt-Griechenland.

Jetziger Stand dieser Sammlung: 90 Karten und 171 Bilder.

e) Münzensammlung. (Kustos wie unter d.)

Durch Schenkung erworben:

Zwei Silberscheidemünzen (eine türkische und eine rumänische), geschenkt vom Direktor Kozak. — Eine Silberscheidemünze, von Rosenberg Friedrich, II. A.

Gegenwärtiger Stand der Sammlung: 134 Münzen und 2 Banknoten.

f) Archäologische Lehrmittelsammlung.

Kustos: Prof. Friedrich Loebl.

Stand der archäologischen Lehrmittel am Ende des Schuljahres 1904/5: Wandtafeln und Wandbilder 99 Stück; Modelle 18 Stück; Photographien 552 Stück, Diapositive 159 Stück; Gipsabgüsse nach antiken Originale 6 Stück.

Im Laufe des Schuljahres wurden angeschafft: Forum Romanum, Westseite, nach der Rekonstruktion von Hülsen; Bilder zur Geschichte und Mythologie der Griechen und Römer von Hoppe; Olympia und Delphi von Lukenbach.

Gegenwärtiger Stand: Wandtafeln und Wandbilder 102 Stück; Modelle 18 Stück; Photographien 552 Stück; Diapositive 159 Stück; Gipsabgüsse nach antiken Originale 6 Stück; 1 Mappe mit 30 Bildern.

g) Physikalisches Kabinett.

Kustos: Prof. Nikolaus Isopenko.

Bisheriger Stand der Sammlung: 486 Stück. — Neu angeschafft wurden: 1. Pendelapparat nach Mach. 2. Demonstrationswage. 3. Modell der Dezimalbrückenwage. 4. Kryophor. 5. Apparat f. d. Tyndalls Versuch. 6. Schalttafel mit Widerständen. 7. Elektromotor nach Ritschie. 8. Elektromotor nach Page. 9. Galvanischer Glühapparat. 10. Bogenlampe. 11. Horizont nach Prof. Pick-Rusch. 12. Fernrohr.

h) Mathematische Lehrmittel.

(Kustos wie unter g.)

Bisheriger Stand: 51 Stück. — Neu angeschafft wurden: 1.) 3 Dreiecke. 2.) 2 Transporteure. 3.) 2 Zirkel.

i) Lehrmittel für Zeichnen.

(Kustos wie unter g.)

Bisheriger Stand: 86 Stück. — Neu angeschafft wurden: 1. Helm aus Papier-Maschee. 2. Weintraube. 3. 10 Schmetterlinge. 4. Barque Ger: Cours des dessins II. Bl. IX. XVII. 5. Gotischer Kelch. 6. Rheinischer Krug. 7. Moser, Flächenschmuck. 8. Benirschke, Buchschmuck. 9. Barque Ger: Cours des dessins: I. Serie: Bl. 32, 34/36, 48. II. Serie: Bl. XII, XVIII, XXIII, XXIV, XXVI, LII, LVII. I. Serie: Bl. 43/44, 52 m. Aufspannen. II. Serie: Bl. XXVII, XLVII, LVI.

k) Naturgeschichtliche Lehrmittelsammlung.

Kustos: suppl. Gymn.-Lehrer Adolf Czerny.

Durch Schenkung:

Von den Herrn: Gerichtsadjunkt Siegmund Jasilkowski eine Käfersammlung. L. Strauß in Wien Bombinator ign. (1 St.); von den Schülern der Anstalt: Jasilkowski Stanislaus (II. A) Astropecten aur., Resch Eugen (II. A) Os sepiae, Ullmann Emanuel (II. A) Manganerze, Drobomirecki Nikolaus (III A) ein Zehnendergeweih (Teil), Schwemschuh Alexander (III. A) ein prähist. Steinbeil, Berkowicz Emanuel (V. A) ein Tragbrett, Zuryk Wladimir (V. B) ein Mammutbackenzahn, mehrere Konchylien, 60 Krystallmodelle aus Pappe und ein Herbarium.

I. Zoologie.

Durch Kauf:

a) Skelette: Ovis aries (Fußskelett), Phascolomys fossor (Becken), Tetrao urogallus (Schädel); b) Stopfpräparate: Corvus cornix, Certhia famil., Dendrocopos, Parus coerul., Fringilla spinus u. carduelis, Serinus canarius, Alauda arvensis, Motacilla alba, Regulus ignicapillus, Luscinia lusciola, Nucifraga caryocatactes, Circus cyanenus, Milvus regalis, Turtur auritus und risorius, Mustela erminea; c) Spiritaspräparate: Picus major (Schädel mit Zungenbein), Bos taurus (Auge), Typi cerebrorum, Rana sp. (Situs visc.), Rhodeus amarus (Entwicklung), Triton (Entwickl.) Cottus gobio, Sphaerechinus granul., Alpheus ruber, Carcinus maenas, Galathea strigosa, Stenorbyynchus longirostris, Doris tuberculata, Tethys fimbriata, Ophiotrix alop., Vipera amodyt., Haliotis tuberculata.

II. Botanik.

Pirus malus u. communis (Blütenmodelle).

III. Mineralogie und Petrographie.

Augitporphyr, Bitumen, Granitit, Granulit, Phonolith, Olivinfels, Pegmatit, Sandstein (krystallis.), Tuff, Achroit, Aktinolith, Anorthit, Biotit, Braunschist, Carnallit, Chrysolith, Fettquarz, Glanzkohle, Kalialaun, Kalisalpeter, Kieselguhr, Korund, Kupferglanz, Lithionglimmer, Natronsalpeter, Nephelin, Nephrit, Oligoklas, Realgar, Rotgiltigerz, Sanidin, Sumpferz, Talk, Ton (fett), Tripelerde, Asphalt, Mergel.

IV. Technologie.

25 Produkte der Petroleumindustrie.

Stand der Sammlung:

		1904/5	Zuwachs	1905/6
I. Zool.:	1. Wirbeltiere	323	29	352
	2. Wirbellose	158	14	172
	3. Mikrosk. Präparate	4	—	4
	4. Modelle	12	—	12
	5. Abbildungen	122	—	122
	Zus.	619	43	662
II. Botan.:		265	3	268
III. Min. u. Petr.:	1. Mineralien	522	28	550
	2. Gesteine	56	9	65
	3. Petrefakten	36	—	36
	4. Modelle	28	—	28
	Zus.	642	37	679
IV. Technol.:		—	26	26
V. Instrumente etc.:		12	1	13
	Summe	1538	110	1648

I) Jugendspielgeräte.

Kustos: Turnlehrer Johann Wilhelm:

Im abgelaufenen Schuljahre nichts angeschafft.

m) Lehrmittel für Gesang.

Reimann: Lateinische Messe in G. — Orgel und Direktionsstimme. 7 Sopr., 5 Alt, 3 Ten. und 3 Baßstimmen.

n) Lehrmittel der Vorbereitungsklasse.

Im abgelaufenen Schuljahre nichts angeschafft.

VII. Unterstützung der Schüler.

A. Stipendien.

Post-Nr.	Name des Stipendisten	Klasse	Benennung des Stipendiums	Datum und Zahl des Verleihungsdekretes	Jähr- licher Betrug	
					K	h
1	Freitag Emil . .	II. a	Klaudius Ritter von Jasinski'sches Stipend.	L.-Reg. v. 7. Jänner 1906, Zl. 35701 ex 1905.	300	—
2	Koržinski Basil . .	II. b	Gr.-or. Religionsfonds-Stipendium.	L.-Reg. v. 30. Dezember 1905, Zl. 40649.	160	—
3	Wraubek Josef . .	III. a	Peter Wojnarski'sches Stipendium.	L.-Reg. v. 20. Februar 1904, Zl. 4887.	84	—
4	Zacharjasiewicz Czeslav	III. a	Florian Mitulski-Warttonowicz'sches Stipendium.	L.-Aussch. v. 30. März 1906, Zl. 2194.	200	—
5	Grudziński Heinrich	IV. a	Vinzenz Faustmann-Stiftung.	Unterstützungsverein der Anstalt v. 7. Mai 1906, Zl. 28.	105	—
6	Hnidey Konst. . .	IV. b	Gr.-or. Religionsfonds-Stipendium.	L.-Reg. v. 26. Dezember 1904, Zl. 37045.	160	—
7	Toderuk Simeon	V. b	Andreas v. Gaffenko-sches Stipendium.	L.-Aussch. v. 26. Mai 1903, Zl. 3888.	100	—
8	Dickstein Moses	VI. a	Kaiser Franz-Josef-Regierungs-Jubiläums-Stiftung.	Unterstützungsverein an der Anstalt v. 8. Dezemb. 1905, Zl. 24.	100	—
9	Bodnariuk Joh. . .	VI. b	Gr.-or. Religionsfonds-Stipendium.	L.-Reg. v. 26. Dezember 1904, Zl. 37045.	160	—
10	Poklitar Isidor . .	VI. b	Köhler'sches Stipendium.	Bezirksschulrat Kotzman v. 20. Dezember 1902, Zl. 5739.	160	—
11	Warszawski Eduard	VI. b	Wilhelm Pompe-Stiftung.	Unterstützungsverein an der Anstalt v. 8. Dez. 1905, Zl. 26.	100	—
12	Brandl Franz . . .	VII. a	Andreas v. Gaffenko-sches Stipendium.	L.-Aussch. v. 26. Novemb. 1904, Zl. 8130.	100	—
13	Lang Adolf . . .	VII. a	Klaudius Ritter von Jasinski'sches Stipendium.	L.-Reg. v. 20. Jänner 1901, Zl. 25706/1900.	300	—
14	Serfas Karl . . .	VII. a	Kaiser Regierungs-Jubiläums-Stipendium des Czernowitzter Konsortiums des I. allg. Beamtenvereines.	Gymn.-Direktion v. 24. Nov. 1903, Zl. 618.	120	—

Post-Nr.	Name des Stipendisten	Klasse	Benennung des Stipendiums	Datum und Zahl des Verleihungsdekretes	Jähr- licher Betrag	
					K	h
15	Mibaliuk Nikolaus	VII. b	Andreas v. Gaffenko- sches Stipendium.	L.-Aussch. v. 26. Nov. 1904, Zl. 8130.	100	—
16	Orelecki Johann .	VII. b	Dr. Basil Wolan'sches Stipendium.	L.-Reg. v. 23. Dezember 1903, Zl. 35536.	240	—
17	Haas Eduard . .	VIII.	Leib Achner'sches Stipendium.	L.-Reg. v. 31. Dezember 1900, Zl. 26010.	240	—
18	Doszeziwnyk Joh.	VIII.	Kaiserin Elisabeth- Gedächtnis-Stiftung.	Unterstützungsverein an der Anstalt v. 8. Dezemb. 1905, Zl. 25.	100	—

B. Unterstützungsverein an der Anstalt.

1. Geburungsauswels.

Postzahl	B e n e n n u n g	Wert- papiere	B a r g e l d	
			K	h
<i>A. Einnahmen:</i>				
1	Vermögensstand am Ende des Jahres 1904/5:			
	a) Kaiser Franz-Josef-Regierungsjubiläums-Stiftung	2400	—	—
	b) Kaiserin Elisabeth-Gedächtnis-Stiftung	2400	—	—
	c) Wilhelm Pompe-Stiftung	2400	—	—
	d) Vinzenz Faustmann-Stiftung	2500	—	—
	e) Silberrente in Verwahrung der Postsparkasse	200	—	—
	f) Andere Kapitalien	—	—	681 23
	Dazu kommen im Jahre 1905/6:			
2	Silberrente im Nominalbetrage von	200	—	—
3	Subvention des hohen Landtages	—	—	250
4	Subvention der Bukowiner Sparkasse	—	—	100
5	Gründerbeitrag	—	—	50
6	Mitgliederbeiträge 3 für 1905, 56 für 1906	—	—	187
7	Spenden von Wohltättern	—	—	23
8	Reinergebnis einer Vorstellung des Dilettanten-Theatervereines	—	—	158
9	Ergebnis der Sammlungen unter den Schülern	—	—	796 42
10	Zinsen der Kaiser Franz-Josef-Regierungsjubiläums-Stiftung .	—	—	100 80
11	Zinsen der Kaiserin Elisabeth-Gedächtnis-Stiftung	—	—	100 80
12	Zinsen der Wilhelm Pompe-Stiftung	—	—	100 80
13	Zinsen der Vinzenz Faustmann-Stiftung	—	—	105 —
14	Zinsen der anderen angelegten Kapitalien	—	—	29 93
15	Zinsen des zufolge L.-Sch.-R.-Erlasses vom 2. Dezember 1901, Zl. 8587, angelegten Spielfondes	—	—	24 —
16	Andere Einnahmen	—	—	3 18
17	Kaiser Regierungsjubiläums-Stiftung des Czernowitzter Kon- sortiums des I. allgemeinen Beamtenvereines in Wien	—	—	120 —
	Summe der Einnahmen	10100	—	2830 16

Postzahl	B e n e n n u n g	Wert-papiere		Bargeld	
		K	h	K	h
		Einzeln		Zus.	
<i>B. Ausgaben.</i>					
1	Ankauf von Silberrente im Nominalbetrage von 200 K	—	—	206	15
2	5. Jahresrate der Gebühren der Kaiserin Elisabeth-Gedächtnis-Stiftung	—	—	23	60
3	Regieanslagen:				
	a) Stempel und Porto	6	99	—	—
	b) Renumeration des Dieners	3	—	—	—
	c) Andere Auslagen	—	40	10	39
4	Unterstützungen:				
	a) für Bücher und Buchbinderarbeiten	382	09	—	—
	b) für Kleidung, Medikamente und Geldunterstützungen	86	—	—	—
	c) Stipendium der Kaiser Franz Josef-Regierungsjubiläums-Stiftung	100	—	—	—
	d) Stipendium der Kaiserin Elisabeth-Gedächtnis-Stiftung	100	—	—	—
	e) Stipendium der Wilhelm Pompe-Stiftung	100	80	—	—
	f) Stipendium der Vinzenz Faustmann Stiftung	105	—	873	89
5	Kaiser Regierungsjubiläums-Stiftung des Czernowitzer Konsortiums des I. aligem. Beamtenvereines in Wien	—	—	120	—
	Summe der Ausgaben	—	—	1234	03
<i>C. Bilanz.</i>					
	Hält man der Summe der Einnahmen von	10100	—	2830	16
	die Summe der Ausgaben von	—	—	1234	03
	gegenüber, so ergibt sich ein Vermögen von	10100	—	1596	13
	dieses besteht aus der				
1.	Kaiser Franz-Josef-Regierungsjubiläums Stiftung	2400	—	—	—
2.	Kaiserin Elisabeth-Gedächtnis-Stiftung	2400	—	—	—
3.	Wilhelm Pompe-Stiftung	2400	—	—	—
4.	Vinzenz Faustmann-Stiftung	2500	—	—	—
5.	Silberrente (in Verwahrung der Postsparkasse auf Rentenbüchel Nr. 31635)	400	—	—	—
6.	Einlage in der Bukowiner Sparkasse (Nr. 83782)	—	—	190	27
7.	Einlage in der Postsparkasse (Nr. 12369)	—	—	13	93
8.	Spareinlage in der Raiffeisenkasse (Nr. 339)	—	—	1036	56
9.	Aus Bargeld in der Handkasse	—	—	355	37

Seit Gründung des Vereines (1896/7) betragen die Einnahmen 17461 K 50 h, die Unterstützungen 4515 K 78 h. Im Berichtsjahre nahm das Vermögen um 1114 K 90 h zu.

2. Verzeichnis

der Gründer, Mitglieder, Wohltäter*) und deren Beiträge.

a) Gründer:

aus dem Jahre 1897/8: der Lehrkörper der Anstalt. Ferner:

1. Gymnasialdirektor Vinzenz Faustmann †,
2. Gutsbesitzer Roman Freitag,
3. Bürgermeister Anton Freiherr v. Kochanowski,
4. Bezirkshauptmannsgattin Olympia v. Tabora,
5. Nikolaj Ritter v. Wassilkow;

aus dem Jahre 1898/9: 6. Franz Graf Bellegarde sen.,

7. Frau Alma v. Poliakoff, geb. Reiß,

aus dem Jahre 1901/2: 8. Erzbischof Dr. Josef Bilczewski,

9. Gymnasialdirektor Kornel Kozak,

aus dem Jahre 1904/5: 10. Professor Josef Bittner,

11. Professor Friedrich Loebl,

aus dem Jahre 1905/6: 12. Gutspächter (in Czernawka) Bernhard Rosenstock (50 K).

b) Mitglieder:

1.	Mitglied seit 1900 Alber Adalbert, Prof. in Friedek	K	5
2.	" 1897 Brunstein A. M.	"	2
3.	" 1897 Brunstein Frau Josefine	"	2
4.	" 1905 Christof Peter, Professor	"	2
5.	" 1905 Czerny Adolf, Gymnasiallehrer	"	2
6.	" 1905 Dresdner Emanuel, Dr., Landesgerichtsrat	"	6
7.	" 1897 Fontin Wenzel, Kaufmann	"	2
8.	" 1899 Frank Josef, Dr., Lyzealdirektor	"	2
9.	" 1898 Goldenberg Max, Dr., Advokat	"	10
10.	" 1899 Handl Alois, Dr., Hofrat	"	2
11.	" 1897 Heumann Abraham, Professor	"	2
12.	" 1897 Hinghofer Friedrich, Vorstand der österr.-ung. Bank	"	2
13.	" 1902 Isopenko Nikolaus, Professor**)	"	2
14.	" 1897 Jakowetz Sabine, Frau	"	10
15.	" 1897 Kalužniacki Emil, Dr., Universitätsprofessor	"	2
16.	" 1897 Kamiński Johann, v., Volksschuldirektor	"	2
17.	" 1898 Kasprowicz Kajetan, arm.-kath. Prälat	"	10
18.	" 1900 Klem Anton, Professor	"	2
19.	" 1905 Kmickiewicz Wladimir, Professor	"	4
20.	" 1898 Kobylański Julian, Professor	"	2
21.	" 1904 Kórduba Miron, Dr., Professor	"	2
22.	" 1900 Krahl Arthur, Oberforstrat	"	2
23.	" 1900 Krämer Chaim, Holzhändler	"	2
24.	" 1905 Kumanowski Peter, Professor	"	2
25.	" 1905 Lebouton Alois, Professor	"	2
26.	" 1902 Lewinski Athanasius, Konsistorialrat	"	2

*) Nach § 3 der Satzungen sind Gründer Personen oder Körperschaften, welche mindestens 50 K auf einmal zu Vereinszwecken widmen, Mitglieder, welche einen Jahresbeitrag von mindestens 2 K leisten, Wohltäter alle Personen, welche durch einmalige Spenden oder auf irgend eine andere Weise die Vereinszwecke fordern.

**) Für 1904/5.

27.	Mitglied seit 1904	Malachowski Emil, Professor	K	2
28.	"	1900 Mauthner Louise von, Frau	"	2
29.	"	1897 Mayer Marie, Frau, Professorsgattin	"	4
30.	"	1899 Merzowicz Zofia, Frau	"	2
31.	"	1897 Michalski Wladimir, Staatsanwalt	"	2
32.	"	1897 Neunteufel Eduard	"	2
33.	"	1905 Olszewski Franz, Professor	"	2
34.	"	1902 Pompe Erwine, Frau, Hofratswitwe	"	3
35.	"	1897 Popescul Orestes, Dr.	"	2
36.	"	1899 Příbram Richard, Dr., Hofrat	"	2
37.	"	1897 Reiß Eduard, Dr., Regierungsrat, Bürgermeister	"	2
38.	"	1897 Rosenzweig Leon, Reichsratsabgeordneter	"	—
39.	"	1905 Ross Johann, Gutspächter	"	10
40.	"	1906 Runes Isidor, Dr.	"	10
41.	"	1905 Schächter Phöbus (Kaczyka)	"	—
42.	"	1900 Schally Romuald, Buchhändler	"	3
43.	"	1899 Scharizer Rudolf, Dr., Universitätsprofessor	"	2
44.	"	1897 Seidenstein Bernhard	"	2
45.	"	1902 Seidenstein Honora, Frau	"	4
46.	"	1905 Semaka Eugen, v., Professor	"	2
47.	"	1905 Sigall Moses, Dr., Professor	"	2
48.	"	1897 Steiner Josef	"	2
49.	"	1897 Straucher Benno, Dr., Reichsratsabgeordneter	"	2*)
50.	"	1902 Szymonowicz Siegmund, Professor	"	3
51.	"	1897 Tabakar Brüder	"	3
52.	"	1897 Tabakar-Kowsiewicz Marie, Frau	"	2
53.	"	1902 Tiron Johann, Professor	"	2
54.	"	1897 Tittinger Naftali, kais. Rat	"	2
55.	"	1897 Trintscher Isak, Kaufmann	"	2
56.	"	1900 Ullmann Josef, Hofrat	"	6
57.	"	1897 Wender Elias, Kaufmann	"	2
58.	"	1897 West Ludwig, Oberbaurat	"	—
59.	"	1900 Winkler v. Seefels Leo, Bezirkskommissär	"	2
60.	"	1904 Zaloszer Leopold, Dr. (Kimpolung)	"	10*)
61.	"	1899 Zelinka Karl, Dr., Universitätsprofessor	"	2
62.	"	1899 Zieglauer v. Blumenthal Ferdinand, Dr., Hofrat	"	2

Summe . . K 187

c) Spenden der Wohltäter:

Prof. Kumanowski 3 K, Jurist Karl Schmul und Bautechniker Norbert Weichselblatt je 10 K.

Schüler-Spenden:

Aus dem Jahre 1904/5: Nachträgliche Spenden der Schüler der IV. Kl. B.: 9 K 90 h und der V. Kl. A: 6 K 76 h. Kosinski Viktor VII. 60 h. Von den Abiturienten des Jahres 1904/5: 18 K 60 h.

1905/6: I. Kl. A: 31 K 90 h, davon Roschka 2 K 20 h, Buchen, Mahr und Hrehiczeck je 2 K und 43 Schüler kleinere Beträge.

*) Für 1904/5.

I. Kl. B: 33 K 76 h, davon Smal-Stocki 2 K 80 h, Spenul 2 K und 59 Schüler kleinere Beträge.

II. Kl. A: 88 K 50 h, davon Ullmann 20 K, Łukaszewicz 8 K, Dolležal 6 K, Krześniowski 4 K 20 h, Grünberg und Löbel je 4 K, Zappler 3 K 40 h, Runes 2 K 50 h, Jasilkowski, Knittel, Proß, Resch und Sekler je 2 K und 36 Schüler kleinere Beträge.

II. Kl. B: 20 K, davon Jaworowski 2 K 10 h, Siemowicz 1 K 20 h und 42 Schüler kleinere Beträge.

III. Kl. A: 68 K 30 h, davon Adametz und Bilgrei je 6 K, Ferliewicz 4 K, Roß 3 K, Bergmann, Brauner, Czechowski, Jekeles, Krämer, Melzer, Mohr, Osadez, Wolański, Wraubek und Zwarek je 2 K und 28 Schüler kleinere Beträge.

III. Kl. B: Von 26 Schülern 11 K 70 h.

III. Kl. C: 18 K 95 h, davon Smal-Stocki 4 K, Mintiez und Nayda je 2 K und 21 Schüler kleinere Beträge.

IV. Kl. A: 64 K 07 h, davon Allerhand 6 K, Schapira 2 K 90 h, Porges 2 K 20 h, Mitrofanovici Eugen 2 K 10 h, Mitrofanovici Modest 2 K 05 h, Roll 2 K 10 h, Christof Otto, Gärtner, Grudzinski, Kozak, Lisiński, Orobko, Romanowicz und Schärf je 2 K und 32 Schüler kleinere Beträge.

IV. Kl. B: 16 K 28 h, davon Taszczuk Georg 4 K 20 h, Hnidey 2 K 38 h und 21 Schüler kleinere Beträge.

V. Kl. A: 89 K 73 h, davon Horowitz und Leibl je 8 K, Engler 6 K 20 h, Ber-kowicz 5 K 70 h, Merdinger 5 K 50 h, Sydor 5 K 30 h, Russnak 4 K 70 h, Metsch 4 K 50 h, Goldes 4 K, Schwarz 3 K 50 h, Kwiatkowski 3 K 45 h, Schapira 2 K 50 h, Feingold, Gedali, Neunteufel, Rauchwerger und Steinmetz je 2 K und 21 Schüler kleinere Beträge.

V. Kl. B: 11 K 80 h, davon Baloscheskul und Kozarisezuk je 2 K und 19 Schüler kleinere Beträge.

VI. Kl. A: 25 K 20 h, davon Weißglas 2 K 70 h, Buchholz 2 K 10 h, Bar, Chobzej, Ostapowicz und Ungar je 2 K und 25 Schüler kleinere Beträge.

VI. Kl. B: 12 K 90 h, davon Iliewicz 2 K und 19 Schüler kleinere Beträge.

VII. Kl. A: 109 K 70 h, davon Landmann 10 K, Allerhand 9 K, Bergmann 7 K 60 h, Jekeles 7 K, Haber 6 K 40 h, Druckmann 6 K, Brandl und Kößler je 5 K, Gelles 4 K 10 h, Lunenfeld, Morgenstern, Runes je 4 K, Huhn 3 K 20 h, Fischer 3 K, Domański, Dworżak, German, Kmitkowski, Kozak, Krauthammer, Mojzesowicz, Szule und Zachar je 2 K und 15 Schüler kleinere Beträge.

VII. Kl. B: 39 K 30 h, davon Drohomirecki 10 K, Jasienicki 8 K, Baloszeskul 5 K, Mihaliuk 3 K, Hrehorowicz 2 K und 11 Schüler kleinere Beträge.

VIII. Kl.: 118 K 47 h, davon Iwaniuk 9 K 55 h, Grabowski Albin und Kasimir 9 K 50 h, Muntean 7 K 60 h, Allerhand Heinrich und Karl je 7 K 50 h, Lupaszko 7 K, Schnee 6 K 44 h, Mayer Dionys und Eugen 7 K 65 h, Einhorn 5 K 70 h, Suchowerski 4 K 49 h, Halicki 4 K, Lesner Benjamin 3 K 60 h, Weihrauch 3 K 9 h, Haas 3 K, Lessner Mendel 2 K 60 h, Krämer 2 K 50 h, Buchholz, Piuliak, Rongusz, Szwarczuk und Tyminski je 2 K und 18 Schüler kleinere Beträge.

d) Ausweis über den Stand der „Bibliotheca pauperum“.

Ende des Jahres 1904/5 wurden ausgewiesen 1054 Bücher, dazu kamen durch Schenkung 21, durch Kauf 132, zusammen 1207 Bücher. Ausgeschieden wurden 121 Bücher. Die Bibliothek besteht daher aus 1086 Büchern.

Geschenkt haben die Abiturienten v. Drohomirecki und Jedrzyjowski je 5, Kment (II.) 1, Engler (V. a) 6, Bar (VI. a) 4 Bücher.

Ausgeliehen wurden an 206 Schüler 737 Bücher.

Allen edlen Spendern, Gründern, Mitgliedern und Wohltätern, besonders dem hohen Landtage und der läblichen Bukowiner Sparkasse spricht der Ausschuß des Unterstützungsvereines im eigenen Namen wie im Namen der unterstützten Schüler den herzlichsten Dank aus und bittet, auch in Zukunft dem Vereine das gleiche Wohlwollen bewahren zu wollen.

Czernowitz, am 20. Juni 1906.

Für den Vereinsausschuß:

der Obmann:
der Säckelwart und Verwalter der
Bibliothek:

Direktor Kornel Kozak.

Prof. Josef Bittner.

C. Sonstige Unterstützungen.

Das hochw. gr. or. erzbischöfliche Konsistorium übermittelte zur Förderung des gr.-or. Kirchengesanges die aus dem Bukowiner gr.-or. Religionsfonde bewilligte Subvention per 250 K. zur Verteilung unter jene arme Schüler gr.-or. Konfession, welche den Kirchen-Chorgesang mit Vorliebe und Eifer pflegen.

Der Kaiserin-Elisabeth-Damenverein zur Beköstigung armer würdiger Kinder wendete der Anstalt drei Freitische in der Volksküche zu, in deren Genusse Isak Grünberg (I. a), Salomon Koffler (II. b) und Benzin Schaner (V. a) standen.

Der Verwaltungsrat des I. allgemeinen Beamtenvereines in Wien hat in seiner Sitzung vom 8. November 1905, Zl. 2397/I, folgenden Schülern einmalige Unterrichtsbeiträge bewilligt: 1. Grabowski Ladislaus (IV. a) 80 K.; 2. Mitrofanovici Engen (IV. a) 80 K.; 3. Christof Otto (IV. a) 100 K.; 4. Stupnicki Vladimir (V. b) 80 K. und 5. Eusebius Rudyk (VIII.) 80 K.

Mit Zuschrift vom 8. Juni 1906, Zl. 58 verlieh das Ferienheim-Komitee des jüdisch-nationalen Vereines „Zion“ vier Schülern der Anstalt je einen Ferienheim-Platz.

Mehrere Ärzte, vornehmlich die Herren: Direktor des Landeskrankenbauses Regierungsrat Dr. Philippowicz, Zahmarzt Dr. Klem und Augenarzt Dr. Swierzcho, behandelten unbemittelte Schüler unentgeltlich.

Die Direktion spricht an dieser Stelle allen edlen Wohltätern der studierenden Jugend den wärmsten Dank mit der Bitte aus, der Anstalt das bisherige Wohlwollen auch fernerhin zu bewahren.

Dir. Kornel Kozak.

VIII. Maturitätsprüfung.

1. Im Schuljahr 1904/05.

Ergebnis der Prüfung.

Kategorie der Abiturienten	Schriftlich geprüft wurden	Davon zum		Zurück- geblieben		Reif erklärt		Unreif		% reif von der Gesamt- zahl der Ange- meldeten	
		2.	3.	krankheitshalber	wegen ungenüg. Semestraumnoten	wegen ungenü- gender schrift- licher Arbeiten	mit Auszeichnung	einfach	nach wiederholter Prüfung		
		male					Summe				
Öffentliche . . .	27	—	—	—	—	1	—	3	13	22	81%
Privatisten . . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Externisten . . .	4	—	—	—	—	—	2	—	1	1	25%
Summe . . .	31	—	—	—	—	1	2	3	14	23	74%

Verzeichnis der im Sommer- und Herbsttermine 1905 approbierten Abiturienten.

Postzahl	N A M E	Geburtsort und Vaterland	Lebensalter	Dauer der Gymnasia- studien	Ergebnis der Prü- fung	Gewählter Beruf
1	Baumann Gustav . . .	Tereblestie, Bukowina	19	8	reif	Handelsakad. Jus
2	Bekul Johann . . .	Czernowitz, „	22	10	"	
3	Böhmer Gustav Leo .	Sereth,	19	8	"	Medizin
4	Buchberg Moses . . .	Korolówka, Galizien	23	8	"	Philosophie
5	Cisyk Emilian . . .	Kluczów mały, Galiz.	18	8	"	
6	Drohomirecki Ritter v. Howora Nikolaus . . .	Sniatyn, Galizien	18	8	"	Jus
7	Ebner Jüdel . . .	Nikorești, Rumänien	19	8	"	"
8	Halip Artemius . . .	Woloka a. Cz., Bukow.	18	8	reif mit Auszeich.	"
9	Harnik Mendel . . .	Tolova mica, „	20	8	reif	"
10	Hinidey Emil . . .	Walawa, „	19	8	"	Theologie
11	Isecescu Konstan' in .	Czernowitz, „	20	10	"	Jus
12	Jędrzyjowski Ludwig	Gurahumora, „	19	8	reif mit Auszeich.	Philosophie
13	Juris David . . .	Kolomea, Galizien	31	Ext.	reif	Theologie
14	Krüssel Moses . . .	Zadowa, Bukowina	19	8	reif mit Auszeich.	Jus
15	Landau Abrah. Jakob	Gurahumora, „	20	8	reif	"
16	Mack Stephan . . .	Sadagóra, „	20	8	"	Philosophie
17	Matich Eugen . . .	Czernowitz, Bukowina	19	8	"	"
18	Orza Vladimir . . .	"	18	8	"	Jus

Poztzahl	N A M E	Geburtsort und Vaterland	Lebensalter	Dauer der Gymnasialstudien	Ergebnis der Prüfung	Gewählter Beruf
19	Pfaff Karl	Czernowitz, Bukowina	20	8	reif	Jus
20	Schapira Kalman . . .	"	19	9	"	"
21	Schlamp Reinhold . . .	Połowce, Galizien	21	10	"	"
22	Straucher Otto	Czernowitz, Bukowina	18	8	"	"
23	Welisch Emil	Gurahumora, "	21	8	"	"

Im Februartermine 1906:						
24	Hermann Schabse . . .	Jezierzany, Galizien	28	Ext.	reif	Jus
25	Schnul Karl	Czernowitz, Bukowina	19	8	"	"

2. Im Schuljahre 1905/06.

Im Sommertermine 1906 meldeten sich zur Maturitätsprüfung 49 Kandidaten, und zwar 42 öffentliche Schüler und 7 Externisten. Von diesen unterzogen sich der schriftlichen Prüfung 41 öffentliche Schüler und 7 Externisten.

Themen für die schriftliche Maturitätsprüfung.

Für beide Abteilungen.

Übersetzung ins Lateinische.

a) aus dem Deutschen: Krieg der Lazedämonier mit den Messeniern. (Selbst zusammengestellt); b) aus dem Ruthenischen: Damocles. (Selbst zusammengestellt.)

Übersetzung aus dem Lateinischen:

a) ins Deutsche: Livius, lib. XXX, cap. 7; b) ins Ruthenische: Livius, lib. XXIII, cap. 18.

Übersetzung aus dem Griechischen:

Πλάτωνος Ἐπεργύσεως 228, b—e.

Deutscher Aufsatz:

„Im Vaterhause ruht der Kindheit Traum,
Im Vaterland des Mannes Größe.“

Ruthenischer Aufsatz:

Вільне християнства на духовний розвиток України-Русі.

Mathematik:

1. Ein 48jähriger Vater gab auf die Frage, wie alt seine beiden Kinder seien, zur Antwort: Die Differenz des achtfachen Alters des ersten und des fünffachen Alters des zweiten Kindes verhält sich zu dem um 21 vermehrten fünffachen Alter des zweiten Kindes wie 3:4 und beide Kinder zusammen haben noch lange nicht die Hälfte und das Viertel meines Alters erreicht. Wie alt war jedes der beiden Kinder?

2. Zwei Winkel eines Dreieckes sind gegeben durch die Gleichungen:

$$4 \operatorname{tg} x + \operatorname{tg} y = 8 \text{ und } 16 \operatorname{tg}^2 x - \operatorname{tg}^2 y = 8; \text{ wie groß ist der dritte Winkel?}$$

3. Ein Kreissektor, dessen Radius r und dessen Zentriwinkel 2α ist, rotiert um einen seiner beiden Radien; man soll die Formeln für die Oberfläche und den Rauminhalt des so erzeugten Kugelsektors ableiten, sie auf eine logarithmierbare Form bringen, und selbe für den speziellen Fall $r = 9 \text{ cm}$ und $\alpha = 11^\circ 25'$ anwenden.

4. Man bestimme die Gleichung und den Inhalt des Kreises, welcher durch den Punkt $(x_1 = 4; y_1 = 3)$ geht, den Kreis: $(x-2)^2 + y^2 = 1$ von außen berührt und gleichzeitig auch die Ordinatenachse tangiert.

Über das Ergebnis der Prüfung wird erst im nächsten Jahre berichtet werden.

IX. Chronik der Anstalt.

Nach Abschluß der Aufnahme der Schüler, der Aufnahms-, Wiederholungs- und Nachtragsprüfungen fand am 5. September 1905 der feierliche Eröffnungsgottesdienst in den einzelnen Gotteshäusern für Schüler und Lehrer aller Riten statt, worauf um 3 Uhr nachmittags die Disziplinarvorschriften und der Stundenplan verlesen wurden.

Der regelmäßige Unterricht begann am 6. September um 8 Uhr vormittags.

Die Anstalt zahlte im abgelaufenen Schuljahre 16 Klassen und eine ruthenisch-deutsche Vorbereitungsklasse.

Der relativ-obligate Unterricht im Ruthenischen für Nichtruthenen wurde im Berichtsjahre in 3 aufsteigenden Kursen mit je einer Ober- und Unterstufe (3 Abt. je 3 St. wöch.) erteilt.

Am 9. September nahmen Schüler und Lehrer an den feierlichen Traueran-
dachten der verschiedenen Riten für weiland Ihre Majestät die verewigte Kaiserin
Elisabeth teil.

Am 4. Oktober fanden aus Anlaß des Allerhöchsten Namenfestes Sr. Majestät des Kaisers Franz Joseph I. in den Gotteshäusern aller Konfessionen Festgottesdienste statt, denen die Schuljugend unter Führung des Lehrkörpers beiwohnte.

Am 12. Oktober um 12 Uhr mittags erschienen die Direktoren der h. o. Mittelschulen unter Führung des Regierungsrates Direktor Heinrich Kläuser zur Verabschiedung von dem über sein eigenes Ansuchen nach Graz versetzten Herrn Landesschulinspektor Dr. Karl Tumlirz und gaben ihm am 29. Oktober bei seiner Abreise am Bahnhofe das Geleite.

Am 17. Oktober beteiligte sich die Schuljugend in Begleitung des Lehrkörpers an dem Leichenbegängnis des braven Schülers der II. Kl. Konstantin Radomski.

Am 9. Dezember besuchten die Schüler der oberen Klassen unter Führung des Direktors, des Zeichenlehrers Karl Schwan und der Professoren J. Bitner und A. Lebouton die von der Gesellschaft der Kunstfreunde veranstaltete Gemäldeausstellung. Für unbemittelte Schüler wurden 50 Eintrittskarten zum Besuch der Ausstellung zur Verfügung gestellt.

Im Personalstande des Lehrkörpers traten folgende Veränderungen ein:

Mit dem Min.-Erl. vom 20. Juni 1905, Zl. 20444 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 4. Juli 1905, Zl. 5387) wurde der supplierende Lehrer Alois Lebouton zum wirklichen Lehrer an der Anstalt ernannt.

Mit dem Min.-Erl. vom 20. Juni 1905, Zl. 12688 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 4. Juli 1905, Zl. 5387) wurde dem Supplenten Theodor K e r n eine definitive Lehrstelle am k. k. Staatsgymnasium in Radautz verliehen.

Mit dem Min.-Erl. vom 19. Juni 1905, Zl. 20553 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 6. Juli 1905, Zl. 5390) wurde der Supplent an der gr.-or. Oberrealschule in Czernowitz Leon Hoffmann zum wirklichen Lehrer am h. o. II. Staatsgymnasium mit der Rechtswirksamkeit vom 1. September 1905 ernannt.

Zufolge Min.-Erl. vom 28. Juni 1905, Zl. 24526 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 6. Juli 1905, Zl. 5503), wurden die Professoren Wladimir K micikiewicz und Emil Malachowski in die VIII. Rangsklasse mit der Rechtswirksamkeit vom 1. Oktober 1905 befördert.

Zufolge Sitzungsbeschlusses des k. k. Landesschulrates vom 8. Juli 1905, Zl. 5006, wurde der wirkliche Lehrer Dr. Miron K o r d u b a unter gleichzeitiger Verleihung des Titels „Professor“ mit der Rechtswirksamkeit vom 1. Juli 1905 im Lehramte definitiv bestätigt.

Mit dem L.-Sch.-R.-Erl. vom 13. Juli 1905, Zl. 5540, wurde dem Direktor Kornel K o z a k die Lehrverpflichtung für das Schuljahr 1905/06 auf drei wöchentliche Lehrstunden ermäßigt.

Das k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht hat mit dem Erlass vom 9. Juli 1905, Zl. 25321 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 25. Juli 1905, Zl. 5864) den Prof. Adolf Michniewicz aus Dienstesrücksichten auch für die Dauer des Schuljahres 1905/6 der Filiale des I. Staatsgymnasiums in Czernowitz zur Dienstleistung zugewiesen. Die Stelle desselben wurde durch den geprüften Supplenten Adolf C z e r n y versehen.

Zufolge Sitzungsbeschlusses des k. k. Landesschulrates vom 21. Juli 1905 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 28. Juli 1905, Zl. 5749) wurde der wirkliche Lehrer Peter Ku manowski unter Verleihung des Titels „Professor“ im Lehramte definitiv bestätigt.

Mit dem L.-Sch.-R.-Erl. vom 16. August 1905, Zl. 6719, wurde der Lehramtskandidat Pantelimon K l y m zum Supplenten an der Anstalt bestellt und dem Professor Friedrich L ö b i zur Einführung in das praktische Lehramt zugewiesen.

Se. Exzellenz der Herr Minister für Kultus und Unterricht betraute mit dem Erlass vom 22. August 1905, Zl. 30341 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 5. September 1905, Zl. 7428) den Landesschulinspektor in Lemberg Anton Stefanowicz mit den Funktionen eines Fachinspektors für den Zeichenunterricht an Mittelschulen in der Bukowina auch für das Schuljahr 1905/6.

Zufolge L.-Sch.-R.-Erl. vom 20. September 1905, Zl. 8061, wurde der Oberrabbiner Dr. Josef Rosenfeld an Stelle des dem h. o. I. Staatsgymnasium zur Dienstleistung zugewiesenen Supplenten Abraham Heumann zum israelitischen Religionslehrer an der Anstalt bestellt.

Mit dem Min.-Erl. vom 5. Oktober 1905, Zl. 36384 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 11. Oktober 1905, Zl. 9203) wurde genehmigt, daß der bisherige Nebenlehrer für Freihandzeichnen Karl Schwan in der gleichen Eigenschaft auch für die Dauer des Schuljahres 1905/06 verwendet werde.

Se. Exzellenz der Herr Minister für Kultus und Unterricht hat mit dem Erlass vom 30. September 1905, Zl. 24526 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 31. Oktober 1905, Zl. 9071) den Prof. Josef Bittner in die VII. Rangsklasse mit der Rechtswirksamkeit vom 1. Jänner 1906 befördert.

Zufolge L.-Sch.-R.-Erl. vom 3. Dezember 1905, Zl. 10650, wurde dem Professor Julian Kobylanski vom 1. Dezember 1905 angefangen die III. Quinquennalzulage zuerkannt.

Zufolge L.-Sch.-R.-Erl. vom 19. Dezember 1905, Zl. 11106, wurde dem Professor Nikolaus Isopenko krankheitshalber ein vierwöchentlicher Urlaub bewilligt, welcher jedoch in der letzten Woche nicht in Anspruch genommen wurde.

Auf Grund des Min.-Erl. vom 22. Dezember 1905, Zl. 48587 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 28. Dezember 1905, Zl. 12148), wurde dem Professor Josef Bittner zum Zwecke der Deckung der Kosten der Drucklegung eines Programmverzeichnisses von 1890 bis 1905 eine Subvention im Betrage von 400 K bewilligt.

Mit dem L.-Sch.-R.-Erl. vom 14. Februar 1906, Zl. 11.301 ex 1905 wurde der röm.-kath. Religionslehrer Siegmund Szymonowicz unter Zuerkennung des Titels „Professor“ mit der Rechtswirksamkeit vom 1. November 1905 im Lehramte definitiv bestätigt.

Zufolge Sitzungsbeschlusses des k. k. Landesschulrates vom 27. Februar 1906 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 9. März 1906, Zl. 40) wurde der geprüfte Lehramtskandidat Mendel Herbst dem Professor Nikolaus Isopenko zur Einführung in das praktische Lehramt zugewiesen.

Am 30. Jänner schloß das I. Semester mit der Zeugnisverteilung; an demselben Tage und am nächstfolgenden wurden die Privatistenprüfungen vorgenommen.

Am 3. Februar begann das II. Semester.

Am 7. Februar wurde die schriftliche, am 8. Februar die mündliche Wiederholungs-Maturitätsprüfung abgehalten.

Am 10. März veranstaltete der h. o. Dilettantentheater-Verein eine Wohltätigkeitsvorstellung, deren Reinertrag (159 K) dem an der Anstalt bestehenden Unterstützungsvereine zugeführt wurde.

Der 20. März wurde als Direktorstag freigegeben und zur Veranstaltung von Jugendspielen und Schülerausflügen benutzt.

Am 29. März inspizierte der hochwürdige Herr Prälat Josef Schmid den röm.-kath. Religionsunterricht in mehreren Klassen.

Die Osterexerzitien wurden für die Schüler aller christlichen Konfessionen am 8., 9. und 10. April abgehalten.

Am 28. April besuchten die Schüler unter Führung des Lehrkörpers den zoologischen Zirkus und die damit verbundene Menagerie, welche besonders eine ansehnliche Kollektion von gezähmten Löwen, Tigern und Panthern enthielt.

Am 9. Mai hielt der Vortragsmeister und Schriftsteller Herr Konrad Pekermann einen von Schülern und Lehrern sehr beifällig aufgenommenen Rezitationsvortrag, wobei Dichtungen von Goethe, Schiller, Shakespeare und Lenau in gelungener Weise deklamiert wurden.

Die schriftlichen Maturitätsprüfungen im Sommertermine 1906 fanden in der Zeit vom 14. bis 19. Mai statt. Zu derselben meldeten sich 49 Kandidaten, von denen sich 48 dieser Prüfung unterzogen.

Am 1. Juni inspizierte der Herr Landesschulinspektor Anton Stefanowicz als Fachinspektor den Zeichenunterricht und sprach sich hinsichtlich der erzielten Unterrichtserfolge wie auch betreffs der reichhaltigen Lehrmittelsammlung in sehr anerkennender Weise aus.

Im Laufe des Schuljahres wurden die röm.-kath., gr.-kath. und gr.-or. Schüler dreimal zur hl. Beichte und hl. Kommunion geführt.

Die mündlichen Versetzungsprüfungen fanden in der Zeit vom 11. bis 27. Juni statt.

Am 28., 29. und 30. Juni wurden die Privatistenprüfungen vorgenommen.

Am 2. Juli schloß das II. Semester mit der Abhaltung eines feierlichen Dankgottesdienstes und der Verteilung der Zeugnisse.

Am 3. Juli begann die mündliche Maturitätsprüfung unter dem Vorsitze des Direktors der h. o. k. Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalt Herrn Michael Kusehniruk.

Am 16. und 17. Juli fanden die Aufnahmsprüfungen in die I. Klasse statt.

X. Gesundheitspflege.

Die Maßnahmen zur Pflege der Gesundheit und Förderung der körperlichen Ausbildung der Schüler wurden zu Beginn des Schuljahres 1905/6 in einer eigenen Konferenz eingehend besprochen, worauf ließt ein bestimmtes, besonders auf Baden, Schwimmen, Turnen, Schlittschuhlaufen, Jugendspiele und Exkursionen Bezug nehmendes Programm festgestellt wurde.

Die Durchführung der Jugendspiele, Ausflüge und Übungsmärsche übernahm das Jugendspielkomitee, bestehend aus den Herren: Direktor K. Kozak als Obmann, Prof. Malachowski, Prof. Czerny und Turnlehrer Wilhelm als Mitgliedern.

Soweit es die Witterung gestattete, wurden die Spiele in den Herbst-, Frühlings- und Sommermonaten an freien den Feiertagen vorangehenden Nachmittagen und jeden Samstag von 3 bis 6 Uhr nachmittags eifrig gepflegt. In den Wintermonaten wurden die Spielwarte (Spielkaiser), aus jeder Klasse je zwei, an Sonntagen von 11—12 Uhr vormittags vom Turnlehrer Wilhelm mit den im Lehrplane angeführten Spielen vertraut gemacht.

Spielort war die in der Nähe der Anstalt liegende Sturmwiese. Es erschienen auf dem Spielplatze 120 bis 230 Schüler.

Ausflüge und Übungsmärsche wurden unternommen: am 16. September 1905 nach Horecza (123 Schüler), am 20. März 1906 nach Horecza (126 Schüler), am 23. Mai 1906 nach Cecina-Rosch (71 Schüler), am 27. Juni 1906 nach Zuczka (90 Schüler). Infolge des öfteren Regenwetters mußten andere in Aussicht genommene Ausflüge in diesem Jahre unterbleiben.

Auch im abgelaufenen Schuljahr hatte die Direktion für warme Bäder in der Badeanstalt des Herrn Gedali vorgesorgt, welcher an bestimmten Tagen den Schülern der Anstalt den Besuch des Badens zu ermäßigten Preisen freistellte. Die Ausgabe sowie die Verrechnung der Badekarten, die Führung des Verzeichnisses der Badenden behufs Kontrolle in sanitärer Hinsicht und die Überwachung des Besuches der Badeanstalt besorgte die Direktion im Einvernehmen mit dem Jugendspielkomitee. In der Zeit vom 15. Oktober 1905 bis Ende Mai 1906 wurden 525 Badekarten ausgegeben. Darunter waren 350 Zahlkarten und 175 Karten, zu deren Anschaffung 33'30 K aus den Jugendspielbeiträgen verwendet wurden.

Der Badehausbesitzer, Herr Gedali, bewilligte auch eine größere Zahl von Freikarten, wofür ihm hiermit der gebührende Dank abgestattet wird.

Was das Schlittschuhlaufen und das Lawn-Tennisspiel anbelangt, so mußte dies wegen Raumangels im Schulhofe im verflossenen Schuljahr unterbleiben. Durch Fürsprache der Direktion bei dem Eisbahnbesitzer, Herrn M. Gruder, hatten aber die Schüler der Anstalt bei Benützung des Eisplatzes weitgehende Begünstigungen, wofür Herrn Gruder an dieser Stelle der Dank ausgesprochen wird.

Herr Oberbezirksarzt Dr. Rudnik hielt als Schularzt der Anstalt während des Schuljahres fast jeden Samstag von 12—1 Uhr vormittags Sprechstunden ab, in denen er kranken Schülern die notwendigen ärztlichen Weisungen gab. Überdies wurden von ihm im Laufe des II. Semesters alle Schüler der I., II. und III. Klasse

einer genauen ärztlichen Untersuchung unterzogen, die konstatierten Gesundheitsfehler bei jedem einzelnen in dem Gesundheitsscheine ersichtlich gemacht und solche Schülern darüber belehrt, wie die betreffenden Gesundheitsfehler zu beseitigen wären.

Der Gesundheitszustand der Schüler war auch im abgelaufenen Schuljahre im allgemeinen befriedigend; infektiöse Krankheiten kamen nur in vereinzelten Fällen vor, doch mußten mehrere Schüler wegen Erkrankung von Familienmitgliedern der Schule fernbleiben.

Übersichtstabelle

über die Teilnehmer an den Jugendspielen, den Ausflügen etc. und über den
Gesundheitszustand der Schüler im Schuljahr 1905/1906.

Klasse	Zahl der				Zahl der	Zahl der an Infektions-krankheiten Erkrankten							
	Teilnehmer an Jugend-spielen und Ausflügen	Eisläufer	Schwim-mer	Radfahr.		Kurz-sichtigen Schwer-hörigen	Influenza	Masern	Scharlach	Diph-te-ritis	Typhus	Blättern	Keuch-husten
I. a .	34	8	7	—	21	7	4	1	—	2	1	—	4
I. b .	47	10	17	1	40	5	2	—	—	2	3	—	—
II. a .	35	12	11	4	24	2	2	1	—	3	2	—	—
II. b .	34	6	18	—	38	3	—	2	1	1	—	—	—
III. a .	36	14	18	3	22	5	1	—	—	1	—	—	—
III. b .	25	6	17	2	24	1	1	1	—	1	1	—	—
III. c .	21	5	20	1	28	1	—	1	—	—	—	—	—
IV. a .	21	11	21	13	20	6	1	1	—	—	—	—	—
IV. b .	30	14	4	7	31	2	2	1	—	1	—	1	—
V. a .	18	13	17	7	26	5	—	2	—	—	1	—	—
V. b .	14	8	17	11	29	2	—	1	—	—	1	—	—
VI. a .	22	8	9	9	28	2	—	5	—	—	—	—	—
VI. b .	11	2	14	3	20	2	—	—	—	1	—	1	—
VII. a .	20	8	15	9	21	3	—	4	—	1	—	1	—
VII. b .	7	3	5	2	14	2	—	—	—	—	—	—	—
VIII. .	23	3	18	15	22	7	1	1	—	1	—	1	—
Summe .	398	131	228	87	408	54	14	21	—	14	9	4	4

XI. Wichtigere Erlässe der vorgesetzten Behörden.

1. Min.-Erl. vom 9. Mai 1905, Zl. 14325 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 17. Juni 1905, Zl. 4885), womit die Einführung einer zweiten Exhorta für die gr.-kath. Schüler der Mittelschulen in Czernowitz an der eigenen Austalt vom Schuljahre 1905/6 angefangen genehmigt wird.

2. L.-Sch.-R.-Erl. vom 25. Juli 1905, Zl. 5913, womit angeordnet wird, daß Anmeldungen zu Aufnahmsprüfungen für eine höhere Klasse (II.—VIII.) spätestens 8 Tage vor dem regelmäßigen Prüfungstermine zu erfolgen haben, damit über die Vorstudien der Aufnahmswerber noch rechtzeitig Erkundigungen eingezogen werden können.

3. L.-Sch.-R.-Erl. vom 5. September 1905, Zl. 5504: Weisungen, betreffend den Vogelschutz.

4. L.-Sch.-R.-Norm.-Erl. vom 14. November 1905, Zl. 9518: Weisungen, betreffend die Form, den Umfang und das Gewicht der in Verwendung stehenden Lehrmittel und Lehrbücher, ferner betreffend die Zahl und die Anlage der Schülerhefte.

5. L.-Sch.-R.-Erl. vom 29. November 1905, Zl. 36013, betreffend die Behandlung der Religionsfondsstipendisten bei entsprechender Sittennote.

6. Min.-Erl. vom 19. Oktober 1905, Zl. 38636, (L.-Sch.-R.-Erl. vom 21. November 1905, Zl. 9981), womit eröffnet wird, daß ungeprüfte oder unvollständig geprüfte Supplementen, welche im Sinne des Min.-Erlasses vom 1. November 1893, Zl. 24871 (M.-V.-Bl. Nr. 35) ein volles Jahr der Leitung eines Fachprofessors unterstellt waren, zur Fortsetzung der Probepraxis bis zur Ablegung der Lehramtspfüfung nicht zu verhalten sind.

7. L.-Sch.-R.-Norm.-Erl. vom 15. Februar 1906, Zl. 611: Abänderung des Lehrplanes für den röm.-kath. Religionsunterricht in den vier Unterklassen der Gymnasien vom Schuljahre 1906/7 angefangen.

8. Min.-Erl. vom 15. Februar 1906, Zl. 609 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 28. Februar 1906, Zl. 1810), womit auf Grund der Allerhöchsten Entschließung vom 5. Jänner 1906 gestattet wird, daß den geprüften Religionslehrern die Supplementendienstzeit bis zum Höchstmaße von 3 Jahren behufs Zuerkennung von Quinquennalzulagen, jedoch erst ab 1. September 1906, angerechnet werde.

9. Min.-Erl. vom 5. Februar 1906, Zl. 47945 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 24. Februar 1906, Zl. 1285), womit die Maximal-Lehrverpflichtung der definitiven Turnlehrer an Staatsmittelschulen mit 24 wöch. Unterrichtsstunden ab 1905/6 festgesetzt wird.

10. L.-Sch.-R.-Erl. vom 26. März 1906, Zl. 1284: Anordnung, daß die Schüler der vier unteren Klassen jedesmal bei Beginn des Schuljahres hinsichtlich des Umganges mit Explosivstoffen entsprechend belehrt und gewarnt werden.

11. L.-Sch.-R.-Erl. vom 30. April 1906, Zl. 3760: Die Schüler sind zu belehren, daß es strenge verboten ist, Gegenstände, durch welche Personen und Sachen beschädigt werden können, aus dem Eisenbahnwagen zu werfen.

12. L.-Sch.-R.-Norm.-Erl. vom 5. Juni 1906, Zl. 4958: Weisungen, betreffend die Anforderungen, die bei außerordentlichen für besondere Zwecke angesuchten Prüfungen rücksichtlich des Wissens und Könnens der Prüflinge zu stellen sind.

XII. Zusammenwirken von Schule und Haus.

Um den Eltern, beziehungsweise deren Stellvertretern Gelegenheit zu geben, sich über den Fortgang und die sittliche Haltung der Schüler in geeigneter Weise zu informieren, wurden täglich um 10 und 12 Uhr im Konferenzzimmer und in der Direktionskanzlei bereitwillig Auskünfte erteilt.

Es ist dem Lehrkörper nur sehr erwünscht, wenn von dieser Einrichtung fleißig Gebrauch gemacht wird.

Auch die Frage der häuslichen Nachhilfe durch einen entsprechenden Instruktor kann am besten im Einvernehmen mit dem betreffenden Klassenvorstande oder Fachlehrer gelöst werden.

Nach jeder Monatskonferenz sind den Eltern und Vormündern, beziehungsweise verantwortlichen Aufsehern regelmäßige Nachrichten über den Unterrichtserfolg und das sittliche Verhalten der Schüler zugestellt worden; in vielen Fällen wurden die Eltern und deren Stellvertreter zu eingehenden Besprechungen mit den Klassenvorständen und der Direktion eingeladen.

Durch diese Vorkehrungen wurde auch im abgelaufenen Schuljahre ein reger und ersprießlicher Verkehr der Schule mit dem Elternhause erhalten, welcher ebenso wie in den früheren Jahren wieder außerordentlich viel zur Ermöglichung eines erfreulichen Unterrichtserfolges und einer im allgemeinen zufriedenstellenden sittlichen Haltung der Schüler beitrug.

Mit aufrichtigem Danke anerkennet der Berichterstatter das freundliche Entgegenkommen des Elternhauses und wünscht nur, daß die Intentionen der Schule auch in Zukunft vorurteilsfrei und voll gewürdigt werden mögen.

XIII. Verzeichnis der Schüler am Schlusse des Schuljahres 1905/1906.

Schüler, deren Namen **fett** gedruckt sind, haben ein Zeugnis der ersten Klasse mit Vorzug.

I. Klasse A. (41 + 11 Schüler.)

1. Arijezuk Theodor, 2. Bischof Gustav, 3. Buchen Josef, 4. Cuzek Eugen,
5. Danielewicz Nikolaus, 6. Daszkiewicz Trifyllij, 7. Draczynski Dionys, 8. Ernst Bruno,
9. Eustafiewicz Eugen, 10. Finger August, 11. Gingold Moses, 12. Grünberg Isak,
13. Hillich Johann, 14. **Hrehirczek Orest**, 15. Jäger Ignaz, 16. Jawetz Artur, 17. Knoblauch Fridolin,
18. Kogut Peter, 19. Kramer Emil, 20. Kuhn Franz, 21. Leder Wenzel,
22. Ludwar Johann jun., 23. Ludwar Johann sen., 24. **Mahr Rudolf**, 25. Miszkiewicz
Romuald, 26. Neunteufel Anton, 27. Nikorowicz Josef, 28. Nikorowicz Siegmund,
29. Ohlgießer Michael, 30. Rauchwerger Moritz, 31. Rosenberg Josef, 32. Rottenburg
Richard, 33. **Roschka Rudolf**, 34. Runes Aron, 35. Schiffer Mayer, 36. Serotiuk Johann,
37. Striszka Wladimir, 38. **Stenzler Salomon**, 39. Strutynski Remigius, 40. Szweiger
Robert, 41. **Ustyanowicz Nikolaus**. *Privatisten*: 1. Czala Friedrich, von, 2. Habermann
Karl, 3. Knobloch Christof, Baron, 4. Kozak Olga, 5. Kozak Stephanie, 6. Marian Adele,
7. Mallek Roman, 8. Morgenstern Schaje, 9. Papp Martha, 10. Spitzer Alfred, 11. Goldeberg Emil.

I. Klasse B. (59 + 1 Sehüler.)

1. Alexandruk Eugen, 2. Andriewicz Alexander, 3. Baloscheskul Emil, 4. Bandura
Athanasius, 5. Basaraba Demeter, 6. **Buraczynski Nikolaus**, 7. Czajkowski Julian, 8. Czer-
niawski Eusebius, 9. Firmanczuk Eugen, 10. Fotij Theophil, 11. Golowacz Johann,
12. **Gorgitza Emanuel**, 13. Hodeniuk Michael, 14. **Hodowalski Themistokles**, 15. Jarema
Stephan, 16. Jarovej Peter, 17. Jureczuk Demeter, 18. Karliczuk Peter, 19. Kateryniuk

Michael, 20. **Kernaz Basil**, 21. Kreklewetz Nikolaus, 22. Kupeczanko Michael, 23. Kuž Athanasius, 24. Lakusta Nikolaus, 25. Lastiwka Kornel, 26. Lupalenko Hieronymus, 27. Maleszczuk Theodor, 28. Maxymowicz Theodor, 29. Mihajczuk Emil, 30. Miroščh Basil, 31. Moskalek Nikolaus, 32. Orłowski Nikolaus, 33. Popowicz Stephan, 34. Prodanek Elias, 35. Rusnak Simeon, 36. Saldat Demeter, 37. Sandulowicz Johann, 38. Schiehar Gregor, 39. Šemakowski Nikolaus, 40. Skakun Gregor, 41. Slusar Wladimir, 42. **Smal-Stocki Nestor**, 43. **Smereczyński Nikolaus**, 44. **Sowiak Basil**, 45. Spenuł Emil, 46. Strileczuk Ludwig, 47. Strzelecki Alfred, 48. Suschynski Alexander, 49. Swoboda Rudolf, 50. Szynkariuk Eugen, 51. Tabaka Anton, 52. Toloczko Josef, 53. Turuschanko Hilarion, 54. Warnicki Marian, 55. Welniczuk Orest, 56. Wirsta Josef, 57. Wlad Nikolaus, 58. **Zoppa Nestor**, 59. Zybaczyński Dorimedont. *Privatist*: 1. Zelenczuk Philipp.

II. Klasse A. (50 + 4 Schüler.)

1. Aufgabel Adolf, 2. Balicki Kornel, 3. Bittmann Ksiel, 4. Bogdanowicz Josef, 5. Bolucki Romuald, 6. Czala Anton, 7. Czupka Basil, 8. Dobrowolski Adolf, 9. Dolležal Ottokar, 10. Dutkowski Johann, 11. Eifler Friedrich, 12. **Freitag Emil**, 13. **Glaubach Abraham**, 14. Gluchowski Wilhelm, 15. Grauer Heinrich, 16. Grünberg Julius, 17. Hau ryłuk Paul, 18. Hermann Hersch, 19. Hoffmann Alexander, 20. Jäger Julius, 21. Jasiłkowski Stanislaus, 22. **Knittel Albrecht**, 23. Kohn Moritz, 24. Kozarischuk Igor, 25. Kratky Ottokar, 26. Krupka Viktor, 27. Krześniowski Karl, 28. Leigner Albrecht, 29. Lukaszewicz Georg, 30. Mahler Hermann, 31. Paunel Valerian, 32. Pross Wilhelm, 33. Przygrodski Eduard, 34. **Resch Eugen**, 35. Rosenberg Friedrich, 36. Rückemann Herbert, 37. Runes Edmund, 38. Salzinger Naftali, 39. Sandmann Bernhard, 40. **Schlecker Gerson**, 41. Seckler Gustav, 42. **Seyk Anton**, 43. Stocker Franz, 44. Tomorug Hilarion, 45. Trent Anton, 46. **Ullmann Emanuel**, 47. Welt Moses, 48. Wiegler Hersch, 49. Zappler Marzell, 50. Zoppa Alexander. *Privatisten*: 1. Korn Julius, 2. Löbel Emanuel, 3. Scharfstein Mendel, 4. Spitz Osias.

II. Klasse B. (41 + 1 Schüler.)

1. Balicki Alexius, 2. Buczacki Gregor, 3. Burek Emanuel, 4. **Darijczuk Gregor**, 5. Dragan Justin, 6. Galau Stephan, 7. Gayer Isidor, 8. Haras Michael, 9. Horn Michael, 10. **Hoschowski Orestes**, 11. Jaworowski Nikolaus, 12. Isopenko Nikolaus, 13. Kawulia Basil, 14. Kejwan Nikolaus, 15. Kisielitz Johann, 16. **Kiewczuk Stephan**, 17. Kolotelo Michael, 18. Koržinski Basil, 19. Kostecki Wladimir, 20. Kostenczuk Georg, 21. Kostrež Samuel, 22. **Lesniak Alexander**, 23. Lukasz Mathias, 24. Luputiak Jakob, 25. Malicki Johann, 26. Melnyczuk Nikolaus, 27. Neborak Nikolaus, 28. Orelecki Georg, 29. Ponycz Basil, 30. Popowiecki Nikolaus, 31. Rachmistrík Emil, 32. Romanowicz Georg, 33. Rudnicki Emil, 34. **Serbinski Leon**, 35. Simowicz Nikolaus, 36. Sorochan Johann, 37. Tkaczuk Georg, 38. **Totoeskul Ignaz**, 39. Zachariasiewicz Anton, 40. **Zelenko Miron**, 41. Kofller Solomon. *Privatist*: Jarmolowicz Zenobius.

III. Klasse A. (43 + 2 Schüler.)

1. Adametz Wilhelm, 2. Aufgabel Josef, 3. Bergmann Srul, 4. Bet̄ Emilian, 5. Bilgrei Adolf, 6. Bleier Adolf, 7. Branowitzer Leopold, 8. Brauner Hersch, 9. Czeckowski Kasimir, 10. Daskaliuk Basil, 11. Dobrowolski Josef, 12. Drohomirecki Johann, 13. Drohomirecki Nikolaus, 14. Eifler Heinrich, 15. Ferliewicz Ottokar, 16. Geller Bernhard, 17. Großbach Rubin, 18. **Jekeles Chaim**, 19. Kopelmann Karl, 20. Koreczuk Nikolaus, 21. Lukasiewicz Kajetan, 22. Malina Paul, 23. Melzer Karl, 24. Miszkiewicz Sta-

nislau, 25. Mohr Bernhard, 26. Moroz Basil, 27. Oberländer Karl, 28. **Osadez Epiphanius**, 29. Piątkowski Rudolf, 30. Ross Johann, 31. Schwemseluh Alexander, 32. Tkaczuk Otto, 33. Trent Eduard, 34. Urbański Eduard, 35. Wallach Beno, 36. Wołanński Josef, 37. Woloszczuk Gregor, 38. Wraubek Josef, 39. Zachariasiewicz Czesław, 40. Zappler Artur, 41. Zwarek Johaun, 42. Schöner Chaim, 43. Kremer Franz. *Privatisten*: 1. Hodowalski Aristides, 2. Schnitzer Mendel.

III. Klasse B. (29 Schüler.)

1. Aronetz Johann, 2. Babiuk Adam, 3. Baczyński Eugen, 4. Badiuk Nikolaus, 5. Baraniak Wladimir, 6. **Bohatyretz Ananias**, 7. **Boyczuk Basil**, 8. Butzura Isidor, 9. Chemeczuk Darius, 10. **Cisyk Anatol**, 11. **Dudeczak Sofoni**, 12. **Durst Rudolf**, 13. Gorecki Vinzenz, 14. Gregori Wladimir, 15. Hajduk Johann, 16. Ilrehorowicz Orestes, 17. Hrymaliuk Nikolaus, 18. **Hasczuk Michael**, 19. Illiuk Theophil, 20. Isopenko Dionys, 21. **Ivonescuk Alexius**, 22. Kaniuk Wladimir, 23. **Kapustyński Nikolaus**, 24. Keywan Kornel, 25. Kostenczuk Konstantin, 26. Kosteniuk Kornel, 27. Krzyżanowski Zeno, 28. Kwasnicki Kassian, 29. Mihajczuk Basil.

III. Klasse C. (31 Schüler.)

1. Hundycz Emilian, 2. Jeremijczuk Borys, 3. Luczek Nikolaus, 4. Metzak Wladimir, 5. Mintiez Stephan, Ritter von, 6. Moysiuk Dionys, 7. Nayda Alexander, 8. Niedzielski Stehpán, 9. Niedzielski Wladimir, 10. Odyński Basil, 11. Ostrowski Johann, 12. Patzareniuk Basil, 13. Pisa Uldrich, 14. **Radesz Konstantin**, 15. Rudnicki Alexander, 16. Sawicki Febronius, 17. Serbinski Kornel, 18. Skowroński Peter, 19. Smal-Stocki Roman, 20. Smereczyński Michael, 21. **Stowbek Kornel**, 22. Szuchiewicz Kornel, 23. Tarnowiecki Ananias, 24. Todoruk Georg, 25. Townacki Nikolaus, 26. Uhrynski Dionys, 27. Waselaszko Johann, 28. Welnyczuk Eugen, 29. Winnicki Johann, 30. Wlad Alexander, 31. Zahul Demeter.

IV. Klasse A. (47 + 7 Schüler.)

1. Allerhand Alfred, 2. Andriyczuk Peter, 3. Awakowicz Stephan, 4. Baliecki Anton, 5. Bressler Salomon, 6. Christof Gustav, 7. Christof Otto, 8. Engster Norbert, 9. Foti Stephan, 10. Frimet Rubin, 11. Gärtner Leiser, 12. Grabowski Ladislaus, 13. **Grudziński Heinrich**, 14. Haber Beruhard, 15. Hamburg Josef, 16. Hammel Jakob, 17. Herzog Abraham, 18. Hirsch Sru, 19. Hoffmann Karl, 20. Hryniewicz Alexander, 21. Huley Georg, 22. Jaskulowski Ladislaus, 23. **Karmin Elias**, 24. Kozak Georg, 25. Kuhn Aurel, 26. Kugler Karl, 27. Kuzmany Otto, 28. Landskron Friedrich, 29. Lisiński Johann, 30. **Mann Salomon**, 31. Miszkiewicz Viktor, 32. Mitrofanowicz Eugen, 33. Mitrofanowicz Modest, 34. Morosiewicz Michael, 35. Onciu Johann, 36. Orobko Stephan, 37. Ostaszczuk Johann, 38. Porges Eugen, 39. Romanowicz Julian, 40. **Roll Moses**, 41. Schapira Gustav, 42. Schärf Kopel, 43. Sternberg Osias, 44. Smereczyński Hilarion, 45. Woloszczuk Paul, 46. Zelenczuk Gregor, 47. **Zukowski Franz Josef**. *Privatisten*: 1. Chalten Aron, 2. Dutezak Praxed, 3. Haber Mendel, 4. Hirschhorn Josef, 5. Metsch Leon, 6. Sekler Hermine, 7. Soicher Freide.

IV. Klasse B. (38 + 2 Schüler.)

1. Adam Nikolaus, 2. Albotă Eugen, 3. Baliecki Michael, 4. Boberski Nikolaus, 5. Charyna Alexius, 6. **Cyganek Augustin**, 7. Diakonowicz Stephan, 8. Formagiu Basil, 9. Halickij Simeon, 10. Hladij Peter, 11. **Hnidey Konstantin**, 12. Jauczek Georg,

13. Jaworski Alexander, 14. Jeremijczuk Wladimir, 15. Joakimowicz Mathias,
16. Jurijezuk Nazar, 17. Koczala Elias, 18. Kuczowski Theophil, 19. Kurczak Johann,
20. Osadczuk Basil, 21. Pauliuk Xenophon, 22. Predinczuk Georg, 23. Rudaczek Johann,
24. Sandul Emanuel, 25. Sarnawski Nikolaus, 26. Semaka v. Wladimir, 27. Semuliak
Nikolaus, 28. Stasiuk Demeter, 29. Stefiuk Peter, 30. Szerbanowicz Theodul,
31. Taszczuk Georg, 32. Taszczuk Peter, 33. Tkaczuk Basil, 34. Tokaryk Michael,
35. Turuschanko Eusebius, 36. Zacharsiewicz Roman, 37. Zapareniuk Elias, 38. Zipser
Michael. *Privatisten*: 1. Cholodniuk Nikolaus, 2. Radomski Kornel.

V. Klasse A. (40 + 7 Schüler.)

1. Altmann Pinchos, 2. Balicki Wladimir, 3. Berkowicz Emanuel, 4. Bojczuk
Auxentius, 5. Bretfeld Alfons, Freiherr v., 6. Brodzik Kasimir, 7. Czownicki Josef,
8. Donigiewicz Bogdan, 9. Druckmann Gabriel, 10. Dumański Stanislaus, 11. Engler
Süssie, 12. Feingold Abraham, 13. Gedali Gustav, 14. Goldes Josef, 15. Gottesfeld
Menachem, 16. Halm Wolf, 17. Heßler Edmund, 18. Horowitz Theodor, 19. Kaß Selig,
20. Korn Moses, 21. Kriczi Adolf, 22. Kwiatkowski Witold, 23. Leibel Ziga, 24. Meringer
Marzell, 25. Moroziewicz Roman, 26. Neunteufel Heinrich, 27. Prévost Wilhelm,
28. Rappaport Samuel, 29. Rauchwerger Siegfried, 30. Rechlo Johann, 31. Rušnak
Konstantin, 32. Schapira Max, 33. Schwarz Nuchem, 34. Steinmetz Sindel, 35. Sydor
Michael, 36. Tomowicz Alexander, 37. Urbański Eugen, 38. Ustyanowicz Alexander,
39. Wąsowicz Ferdinand, 40. Władyga Ladislaus. *Privatisten*: 1. Dresden Delia,
2. Dresden Melitta, 3. Goldschmidt Adolf, 4. Kozak Axentij, 5. Metsch Bela, 6. Stocklöw
Marie, 7. Wegemann Artur.

V. Klasse B. (31 Schüler.)

1. Andrietz Georg, 2. Baloscheskul Eugen, 3. Demitrowski Ladislaus, 4. Dimitriuk
Basil, 5. Gliński Theophanu, 6. Goj Ladislaus, 7. Gruber Vinzenz, 8. Hankiewicz Gregor,
9. Hlewka Johann, 10. Hotinezan Artimon, 11. Illiuk Johann, 12. Jendrzejowski Johann,
13. Jeremijczuk Eugen, 14. Kocza Michael, 15. Kosteniuk Josef, 16. Kowaliuk Kosmas,
17. Kozarischczuk Roman, 18. Magas Johann, 19. Nazarek Johann, 20. Osadez Georg,
21. Paziuk Georg, 22. Romaniuk Johann, 23. Sakalo Demeter, 24. Skrepnek Johann,
25. Smereka Simeon, 26. Suchowerski Eugen, 27. Swaryczewski Hilarius, 28. Toderik
Simeon, 29. Wasilowicz Konstantin, 30. Wlad Miron, 31. Żuryk Wladimir.

VI. Klasse A. (34 + 3 Schüler.)

1. Adlersberg Abraham, 2. Affinis Theophanius, 3. Bar Arkadius, 4. Bäumer
Michael, 5. Bezen Zeinwel, 6. Brendzan Valerian, 7. Buchholz David, 8. Chobzej Theodor,
9. Dickstein Moses, 10. Eustafiewicz Meletius, 11. Galan Adolf, 12. Golz Leopold,
13. Granirer Efraim, 14. Herzan Siegfried, 15. Hoszisławski Wladimir, 16. Kassianowicz
Johann, 17. Kolb Johann, 18. Kozarisczuk Daniel, 19. Kudisch Heinrich, 20. Kuhn
Dominik Franz, 21. Michniewicz Ladislaus Josef, 22. Morgenstern Chaim, 23. Ostapowicz
Kornel, 24. Prelicz Friedrich, 25. Schächter Isidor, 26. Schäfler Wolf, 27. Schärf
Benjamin, 28. Ritter v. Striszka Michael, 29. Ungar Majer, 30. Wasilowicz Johann,
31. Weißglas Isak, 32. Zellermayer Moses, 33. Zimbler Mathias, 34. Zurkanowicz
Emilian. *Privatisten*: 1. Fränkel Moses, 2. Lauer Johanna Kornelia, 3. Zaloszcer
Adalbert.

VI. Klasse B. (22 Schüler.)

1. Barbier Elias, 2. Bodnariuk Basil, 3. Bodnariuk Johann, 4. Bojko Nikolaus,
5. Budz Basil, 6. Czajkowski Isidor, 7. Grigorowicz Eugen, 8. Ilewicki Roman Emil,

9. Kałynczuk Johann, 10. Kapustyński Josef Thomas, 11. Koczerhan Michael,
12. Kozarijezuk Emanuel, 13. Kozarijezuk Michael, 14. Kuchta Theodor, 15. Poklitar
Isidor, 16. Poluk Marian, 17. Railean Johann, 18. Serbeniuk Georg, 19. **Seyk Eduard.**
20. Sopiuk Alexius, 21. **Warszawski Siegmund.** 22. Wynohradnyk Michael.

VII. Klasse A. (40 + 1 Schüler.)

1. Allerhand Karl Ludwig, 2. Bauer Schulem, 3. Bergmann Hersch, 4. Berl Heinrich, 5. Brandl Franz, 6. Brenmann Hersch, 7. Domański Leopold, 8. Druckmann Josef, 9. Dutkowski Josef, 10. Dworząk Rudolf, 11. Fischer Gustav, 12. **Gelles David.** 13. Germann Wilhelm, 14. **Haber Ulrich,** 15. Huhn Moses, 16. **Jekeles Moses,** 17. Kleinwächter Ferdinand, 18. Kmitkowski Stanislaus, 19. Kößler Emanuel, 20. **Kozak Arkadius,** 21. Krauthammer Nachman, 22. Landmann Moritz, 23. **Lang Adolf,** 24. Latawiec Franz, 25. Lunenfeld David, 26. Mojzesowicz Bogdan, 27. Morgenstern Nachman, 28. Pächt Karl Josef, 29. Rosenrauch Gawriel, 30. Runes Leon, 31. Schärf Phōbus, 32. Schärf Pinkas, 33. Schwartz Josef, 34. **Serfas Karl,** 35. v. Stehlik Rudolf, 36. Szule Eugen, 37. Turcanovici Eugen, 38. Wegemann Romuald, 39. Wittner Lazar, 40. Zachar Franz Xaver. *Privatist* : Sternberg Josef Majer.

VII. Klasse B. (15 + 1 Schüler.)

1. **Baloszeskul Alexander,** 2. Butzura Panteleimon, 3. **Chłowschi Trifon,** 4. Cyganiuk Alexander, 5. Drohomirecki Eugen, Ritter von Hovora, 6. Hrehorowicz Stephan, 7. Hrymaliuk Georg, 8. Jasienicki Roman, Ritter von, 9. Kuszniruk Theoktist, 10. Lipiecki Konstantin, 11. **Mihalluc Nikolaus,** 12. **Orelecki Johann,** 13. Pauliuk Eugen, 14. Reucki Gregor, 15. Źukowski Hilarion. *Privatist* : Droń Basil.

VIII. Klasse. (42 Schüler.)

1. Allerhand Heinrich, 2. Allerhand Karl, 3. Andriewicz Eugen. 4. Buchholz Berl, 5. Doszcziwnyk Johann, 6. Dragan Orest, 7. Einhorn Moses, 8. Fuchs Benjamin, 9. Geller David, 10. Grabowski Albin, 11. Grabowski Kasimir, 12. **Haas Eduard,** 13. Halicki Viktor, 14. **Hankiewicz Gregor,** 15. Iwaniuk Simeon, 16. Kirstiuk Kornel, 17. Kozarisczuk Oleg, 18. Krämer Markus, 19. Lagadyn Demeter, 20. Lenkisch Stephan, 21. Lesner Benjamin, 22. Leßner Mendel, 23. Lupaszko Konstantin, 24. Mayer Dionys, 25. Mayer Eugen, 26. Muntean Dionys, 27. Mykityla Anton, 28. Oleksiewicz Stephan, 29. Paul Eduard, 30. Piuliak Emil, 31. Radyk Eusebius, 32. Rongusz Wladimir, 33. Rosenberg Moses, 34. Rüber Kalman, 35. Rużyłowicz Franz, 36. Schnee Jakob, 37. Stepek Peter, 38. **Suchowerski Josef,** 39. Szkwarczuk Basil, 40. Tanasyczuk Viktor, 41. Tyminski Wladimir, 42. Weihrauch Chaim.

Vorbereitungsklasse. (43 Schüler.)

1. Albota Emilian, 2. Balasinowicz Johann, 3. Baraniak Thomas, 4. Bodnaruk Nikolaus, 5. Bodnaruk Stefan, 6. Braha Dionisius, 7. Chrapko Nikolaus, 8. **Cyganruk Onisifor,** 9. Droniak Peter, 10. Grybowski Wladimir, 11. Horn Johann, 12. Jakimeczuk Basil, 13. Kapustynskyj Gregor, 14. Kassian Georg, 15. **Kautisch Stefan,** 16. Kłodnicki Eugen, 17. Kobylanski Jaroslaus Jurij, 18. Kupczanko Modest, 19. Labacz Demeter, 20. Lauric Johann, 21. Lewandowski Isidor, 22. Lukiniuk Basil, 23. **Marczuk Athanasius,** 24. Niedzielski Johann, 25. Popowicz Emilian, 26. Potrusiak Basil, 27. **Radesz Demeter,** 28. Rusnak Konstantin, 29. Rybiuk Kornel, 30. Sawczuk Michael, 31. **Sawa Anatolie,** 32. Seniuk Ilarion, 33. Skowronski Leon, 34. Slobodian Peter, 35. Smereczanski Julian, 36. Stratyczuk Johann, 37. Szkwarczuk Jakob, 38. Turuschanko Markian, 39. Wasilkow Demeter, 40. Wasilkiewicz Sviatoslaus, 41. Welniczuk Alexander, 42. Zachariasiewicz Bohdan, 43. Zwerid Prokop. *)

*) Nachzutragen ist zur I. Klasse A, daß die Privatistinnen **Marian Adele, Papp Martha,** sowie der Privatist **Spitzer Alfred** ein Zeugnis der ersten Klasse mit Vorzug erhielten.

XIV. Statistik der Schüler im Jahre 1905/1906.

Die für die Privatisten geltenden Zahlen sind in der entsprechenden Kolumne in kleiner Schrift rechts oben beigesetzt.

	Fr. 1 a s s e												Zusammen		
	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.		
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	
1. Zahl.															
Zu Ende 1904/1905	71	48	45	73	57	47	—	63	47	42	22	52	22	53	—
Zu Anfang 1905/1906	63	73	59	45	43	35	34	55	44	55	35	38	23	44	17
Während des Schuljahres eingetreten	2	—	—	1	2	—	—	1	—	2	—	39	23	44	—
Im ganzen also aufgenommen	65	73	59	46	45	35	34	56	44	57	35	39	23	44	17
Darunter neu aufgenommen und zwar:															42
Aufgestiegen	55	66	8	2	8	2	2	4	—	1	—	—	—	2	—
Repetenten	—	—	1	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—
Wieder aufgenommen, u. zw.			—	—	47	37	29	33	25	44	36	50	31	16	37
Aufgestiegen			7	3	7	7	—	7	7	8	5	4	8	6	14
Repetenten			10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Während des Schuljahres ausgetreten	13	13	5	4	—	6	3	2	4	10	4	2	1	3	1
Schülerzahl zu Ende 1905/1906	52	60	54	42	45	29	31	54	40	47	31	37	22	41	16
Darunter:															42
Öffentliche Schüler	41	59	50	41	43	29	31	47	38	40	31	34	22	40	15
Private	11	1	4	1	2	—	—	7	2	7	—	3	—	1	—
2. Geburtsort (Vaterland).															71
Czernowitz	15 ³	4	23	3	15	5	8	16 ^a	5	12 ^a	—	7 ^b	2	12	2
Bukowina (außer Czernowitz)	22 ^s	53 ^s	22 ^s	29 ^s	18 ^s	20	18	24 ^s	29 ^s	16 ^s	23	19 ^s	16	19	15
Galizien	4	2	4	9	6 ^s	4	5 ^s	5 ^s	3	10	8	8	4	8 ^s	22
Andere österr. Länder	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	5
Ungarn	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3
Rumänien	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Rußland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summe	41 ¹¹	59 ^s	50 ^s	41 ^s	43 ^s	29	31	47 ^s	38 ^s	40 ^s	31	34 ^s	22	40 ^s	42
															603 ⁴⁰

Σ 1. θ. θ. θ. θ. θ.												Zusammen						
I.			II.			III.			IV.			V.	VL.	VII.	VIII.			
a	b	a	b	a	b	c	a	b	a	b	a	b	a	b				
3. Muttersprache.																		
Deutsch	27 ⁶	—	36 ⁴	1	23 ¹	—	28 ⁶	—	27 ⁷	—	23 ³	—	31 ¹	—	15 ¹			
Büthenisch	7 ²	59 ¹	6	40 ¹	5 ¹	29	30	9 ¹	38 ²	6	29	6	1	21	21 ³			
Polnisch	7	—	8	—	14	—	9	—	6	2	2	2	8	6	64 ¹			
Andere Sprachen	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	3	—	—	—	7			
Summe	41 ¹¹	59 ¹	50 ⁴	41 ¹	43 ²	29	31	47 ⁷	38 ²	40 ⁷	31	34 ³	22	40 ¹	15 ¹	42		
4. Religionsbekennnis.																		
Katholisch des lat. Ritus . . .	20 ²	1	20	—	18	—	1	12	—	13 ¹	3	5	2	10	—	8		
" " armen. Ritus . . .	2 ¹	—	9	4	12	3	7	12	3 ¹	4	9	2	6	1	4	—	—	
" " griech.	7 ²	49 ¹	4	28 ⁴	5 ¹	22	18	11	31 ²	2 ¹	19	9	14	2	11 ¹	7	14	
Gr.-or. m. rath. Unterr.-Sprache	1	—	4	—	—	—	—	3	—	1 ¹	—	4	—	—	—	—	—	
Evangelisch (Augsb. Konf.)	11 ⁶	—	18 ⁴	1	14 ¹	—	—	17 ⁶	—	19 ⁴	—	18 ³	—	22 ¹	—	13	—	
Israelitisch	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summe	41 ¹¹	59 ¹	50 ⁴	41 ¹	43 ²	29	31	47 ⁷	38 ²	40 ⁷	31	34 ³	22	40 ¹	15 ¹	42		
5. Lebensalter.																		
11 Jahre	2 ¹	6	10 ¹	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
12 "	5 ⁴	8	11 ¹	3 ¹	8	3	3	7	5 ¹	2	2	2	—	—	—	—	—	
13 "	14 ⁴	17 ¹	12	18 ²	11	11 ¹	6	12	10	6	7 ³	5	7 ²	—	—	—	—	
14 "	16 ¹	14	7	5	7	5	3	9	3	10	18 ¹	4 ¹	14 ³	3	3 ¹	—	—	
15 "	4 ¹	2	—	—	1	2	2	4	4	11 ²	7 ¹	10 ²	4	7 ²	4	6	—	—
16 "	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	5	11	6	11	6	13	6	—
17 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	1	6	7	3	6	—
18 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	12	2	50
19 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	2	3	8	3	8	35
20 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	3	5	2	11
21 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1	22 ¹
22 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	6 ¹
23 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5
24 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summe	41 ¹¹	59 ¹	50 ⁴	41 ¹	43 ²	29	31	47 ⁷	38 ²	40 ⁷	31	34 ³	22	40 ¹	15 ¹	42	—	603 ⁴ 0

Zusammen																
I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.		VIII.		
a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	
II. Fortgangsklasse	10 ² 9	7 3	4 2 [*]	7 4	10 ¹ 0 ¹	9 2	— —	10 ² —	1 ¹ 1	9 ² 3	6 2 ¹	7 —	— —	1 —	102 ⁰ 31 ⁶ 2 ⁴	
III. „ blieben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— 1 ¹	— —	— —	— —	— —
Summe	67 [*]	48	37 ⁸	73	49 ⁸	47	—	52 ¹¹	47	36 ⁶	22	44 ⁸	22	51 ²	—	622 ⁴⁷
8. Geldleistungen der Schüler.																
Das Schulgeld haben gezahlt:																
im I. Semester	33	19	31	14	24	2	14	31	12	27	5	25	8	18	292	
im II. Semester	18	4	24	6	22	8	12	32	12	29	11	16	5	12	22	251
Zur Hälfte waren befreit:																
im I. Semester	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	6
im II. Semester	—	2	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Ganz befreit waren:																
im I. Semester	22	48	26	30	33	19	25	32	27	29	16	14	18	9	24	389
im II. Semester	33	57	27	37	20	21	20	30	19	22	22	17	22	3	20	393
Das Schulgeldbetrag im ganzen:																
im I. Semester	1320	760	1260	560	1000	80	560	1240	480	1080	220	820	360	1020	720	11800
im II. Semester	760	160	1020	260	940	320	480	1280	480	1160	440	640	200	760	480	10300
Summe	2080	920	2280	820	1940	400	1040	2520	960	2240	630	1460	560	1780	800	22100
Die Aufnahmestaxen betragen																
Die Lehrmittelbeiträge betr.	231	277 ²⁰	3780	840	29 ⁴⁰	840	840	21	—	840	—	78	46	1260	—	64680
Die Taxen für Zeugnisduplicate	130	146	118	92	90	70	68	112	88	114	70	78	46	88	34	1428 [—]
Die Jugendspielbeiträge be-	—	—	—	8	4	8	—	8	4	—	4	—	4	4	—	44
trugen	65	73	59	46	45	35	34	56	44	57	35	39	23	44	17	714
Summe	426	496 ²⁰	21480	15440	16840	12140	11040	197	136	17940	109	117	7720	14860	51	283280

9. Besuch in den rel.-obl. und nicht obligaten Gegenständen.		301	32
Ruthenische Sprache (obl.) (rel. obl.)			
I. Kurs	- 8	- 8	- 8
II. "	- 7	- 10	- 10
III. "	- 4	- 2	- 2
Polnische Sprache I. Kurs .	- 4	- 3	- 3
" " III. "	- 2	- 2	- 2
" " IV. "	- 4	- 4	- 4
Französische Sprache I. Kurs	- 2	- 2	- 2
Stenographie I. " Kurs .	- 2	- 1	- 1
" II. "	- 2	- 1	- 1
Kalligraphie I. Kurs .	- 2	- 1	- 1
Freihandzeichnen I. Kurs	- 2	- 1	- 1
Allgemeiner deutscher Gesang			
I. Kurs	- 3	- 3	- 3
II. "	- 3	- 3	- 3
III. "	- 3	- 3	- 3
Allgem. ruth. Gesang .	- 1	- 1	- 1
Gr.-or. Kre hengesang .	- 1	- 1	- 1
Gr.-kath.	- 1	- 1	- 1
Röhm.-kath.	- 1	- 1	- 1
10. Stipendien.			
Anzahl der Stipendisten	- -	- -	- -
Gesamtbetrag der Stipendien	- -	- -	- -
in Kronen	- -	- -	- -
Summe	- -	- -	- -
	19	15	2
	- -	- -	- -
	17	16	16
	- -	- -	- -
	13	13	13
	- -	- -	- -
	19	19	19
	- -	- -	- -
	14	14	14
	- -	- -	- -
	7	7	7
	- -	- -	- -
	13	13	13
	- -	- -	- -
	25	25	25
	- -	- -	- -
	4	4	4
	- -	- -	- -
	2	2	2
	- -	- -	- -
	3	3	3
	- -	- -	- -
	3	3	3
	- -	- -	- -
	1	1	1
	- -	- -	- -
	1	1	1
	- -	- -	- -
	1	1	1
	- -	- -	- -
	1	1	1
	- -	- -	- -
	1	1	1
	- -	- -	- -
	1	1	1
	- -	- -	- -
	1	1	1
	- -	- -	- -
	2	2	2
	- -	- -	- -
	3	3	3
	- -	- -	- -
	340	340	340
	- -	- -	- -
	2829	2829	2829

Statistik der Vorbereitungsklasse im Schuljahr 1905/1906.

		Ge b u r t s o r t (Württerland)				Schulgeld
Zu Anfang des Schuljahres 1905/6 aufgenommen	Während des Schuljahres eingetreten	Während des Schuljahres ausgetreten	Schülerzahl zu Ende des Schuljahres 1905/6	Czernowitz	Bukowina außer Galizien	
57	—	14	43	7	29	7
Deutsch	Muttersprache	Religionsbekennnis	Lebensjahre	I. Fortgangsklasse mit Vorzug	Klassifikation zu Ende des Schuljahres 1905/6	
Ruthenisch	gr.-or.	gr.-kath.	10 Jahre 11 Jahre 12 Jahre 13 Jahre 14 Jahre 15 Jahre 16 Jahre 17 Jahre	I. Fortgangsklasse	Zu einer Wiederholungsprüfung zugelassen	
—	43	28	15 4 10 9 7 6 2 4 1	II. Fortgangsklasse	III. Fortgangsklasse	
—	43	28	15 4 10 9 7 6 2 4 1	5	35 2 1 —	
—	—	—	—	—	—	I. Semester
—	—	—	—	17	10	II. Semester
—	—	—	—	170	100	

XV. Lehrbücher für das Schuljahr 1906/07. *)

- I. Klasse: Religionslehre: a) röm.-kath.: Großer Katechismus der Religion, 1. Aufl.; b) gr.-kath.: Toronski, christlich-kathol. Katechismus, 3. Aufl.; c) gr.-or.: Toronski, biblische Geschichte des alten und neuen Bundes, 1. Aufl.; d) evang.: Ernesti, Luthers kleiner Katechismus, 40. Aufl.; e) mos.: Wolf-Pollak, Geschichte Israels, 1. Heft, 15. (14.) Aufl. — Latein: Scheindler-Kauer, lat. Schulgrammatik, 5. (4.) Aufl.; Hauler, lat. Übungsbuch, I., Ausg. B, 14. (13.) Aufl. — Ruth.-deutsche Abt.: Самолевич-Цеглиньский, вправи лат. для I. кл. 2. Aufl.; Самолевич-Цеглиньский, грамматика лат. 2. Aufl. event. Кобилянский, вправи лат. для I. кл. 1904. — Deutsch: Willomitzer, deutsche Schulgrammatik, 11. Aufl.; Lampel, deutsches Lesebuch, 1. Band, 11. (10.) Aufl. — Ruth.-deutsche Abt.: Christof, deutsches Grammatik, 1. Aufl.; Stritof, deutsches Lesebuch, 2. Aufl. — Ruthenisch: Stocki-Gartner, ruthenische Grammatik, 1. Aufl.; Szpoynarowski, Руска читанка, для I. кл. шк. середн.; Умпурт-Кордуба, Учебник географ., ч. I. — Geographie: Umlauft, Lehrbuch der Geographie, I., 7. (6.) Aufl.; Kozenn-Haardt-Schmidt-Heiderich, Atlas für Mittelschulen, 40. (39.) Aufl. — Mathematik: Močnik-Neumann, Arithmetik, 1. Abt., 37. (36.) Aufl.; Močnik-Spielmann, Geometrie, 1. Abt., 27. (26.) Aufl. — Ruth.-deutsche Abt.: Огоновский, учебник арифметики, I., 2. Aufl.; Мочник-Савицкий, наука Геометрия ч. I., 1. Aufl. — Naturgeschichte: Pokorny-Latzel, Naturgeschichte des Tierreiches, 27. (26.) Aufl.; Pokorny-Fritsch, Naturgeschichte des Pflanzenreiches, 24. (23.) Aufl.
- II. Klasse: Religionslehre: a) röm.-kath.: Fischer, Geschichte der göttl. Offenbarung des alten Bundes, 10. (9.) Aufl.; b) gr.-kath.: Schuster, bibl. Geschichte des alten und neuen Bundes, 1. Aufl.; c) gr.-or.: Semaka, bibl. Geschichte des alten und neuen Bundes, 1. Aufl.; d) evang.: Ernesti, Luthers kleiner Katechismus, 40. Aufl.; e) mos.: Wolf-Pollak, Geschichte Israels, 2. Heft, 14. (13.) Aufl. — Latein: Scheindler-Kauer, lat. Schulgrammatik, 5. (4.) Aufl.; Hauler, lat. Übungsbuch, II., 16. (15.) Aufl. — Ruth.-deutsche Abt.: Самолевич Коновский, Вправи лат. для II. кл., 1. Aufl. — Самолевич-Цеглиньский, Grammatik ut I. Kl. — Deutsch: Tumlitz, deutsche Schulgrammatik, 4. Aufl.; Lampel, deutsches Lesebuch, 2. Band, 9. (8.) Aufl. — Ruth.-deutsche Abt.: deutsche Grammatik wie in I. B; Lampel, deutsches Lesebuch, 2. Band, 9. (8.) Aufl. — Ruthenisch: Stocki-Gartner, Ruthenische Grammatik; Szpoynarowski, Руска читанка для II. кл. шкіл середніх. — Geographie und Geschichte: Umlauft, Lehrbuch der Geographie, II., 7. (6.) Aufl.; Mayer, Lehrbuch der Geschichte, I. Teil: Altertum, 5. (4.) Aufl.; Kozenn-Haardt-Schmidt-Heiderich, Atlas für Mittelschulen, 39. Aufl.; Schubert-Schmidt, histor.-geogr. Atlas, Ausgabe für Gymnasien, 1. Aufl. — Mathematik: Močnik-Neumann, Arithmetic wie in I. A; Močnik-Spielmann, Geometrie wie in I. A (auch 26. Aufl.) — Ruth.-deutsche Abt.: Огоновский, арифметика ut I. Kl.; Мочник-Савицкий, геометр. ut I. Kl. — Naturgeschichte: Pokorny-Latzel, Naturgeschichte des Tierreiches, 27. (26.) Aufl.; Pokorny-Fritsch, Naturgeschichte des Pflanzenreiches, 23. (22.) Aufl.
- III. Klasse: Religionslehre: a) röm.-kath.: Fischer, Geschichte der göttl. Offenbarung des neuen Bundes, 10 (9.) Aufl.; b) gr.-kath.: Schuster, bibl. Geschichte wie in der II. Kl.; c) gr.-or.: Guszalewicz, christlich-kath. Katechismus, 2. Aufl.; d) evang.: Palmer, der christliche Glaube und das christliche Leben, 10. (9.) Aufl.;

*) Wo keine Zahl in () steht, darf ausschließlich nur die angegebene Auflage verwendet werden.

e) mos.: Wolf-Pollak, Geschichte Israels, 3. Heft, 11. (10.) Aufl. — Latein: Scheindler, lat. Schulgrammatik, 4. (3.) Aufl.; Hauler, Aufgaben zur Einübung der lat. Syntax, Kasuslehre, 10. (9.) Aufl.; Golling, Chrestomathie aus Corn. Nepos und Curtius Rufus, 2. (1.) Aufl. — Ruth.-deutsche Abt.: Самолевич-Огоновский, грамат. лат. ч. II., 1. Aufl.; Прухніцкий-Огоновский, вправи лат. для III. кл., 1. Aufl. Л. Сальо: Cornelii Nepotis de exc. ducibus lib. 1. Aufl. — Griechisch: Curtius-Hartel-Weigel, griech. Schulgrammatik, 25. (24.) Aufl.; Schenkl Karl-Heinrich, griech. Elementarbuch für die III. und IV. Klasse, 19. Aufl. — Deutsch: Grammatik wie in II. A; Lampel, deutsches Lesebuch, 3. Band, 9. (8.) Aufl. — Ruth.-deutsche Abt.: deutsche Grammatik wie in I. B; Lampel, deutsches Lesebuch, 3. Band, 9. (8.) Aufl. — Ruthenisch: Читанка для III. кл. школи середніх, Lemberg; Stocki-Gartner, Ruthenische Grammatik. — Geographie und Geschichte: Umlauft, Lehrbuch der Geographie wie in der II. Kl.; Mayer, Lehrbuch der Geschichte, II. Teil: Mittelalter, 5. (4.) Aufl.; Atlanten wie in der II. Klasse. — Mathematik: Moenik-Neumann, Arithmetik, 2. Abt., 28. (27.) Aufl.; Moenik-Spielmann, Geometrie, 2. Abt., 22. (21.) Aufl. — Ruth.-deutsche Abt.: Огоновский, Учебник арифметики для III. і IV. кл., 1. Aufl.; Савицкий, наука геометрії, ч. II. для III. і IV. кл., 1. Aufl. — Physik: Mach-Habart, Grundriß der Naturlehre, 5. Aufl. — Naturgeschichte: Ficker, Leitsfaden der Mineralogie, 2. (1.) Aufl.

IV. Klasse: Religionslehre: a) röm.-kath.: Zetter, kath. Liturgik, 5. Aufl. b) gr.-kath.: Toronski, Liturgik der gr.-kath. Kirche, 2. Aufl.; c) gr.-or.: Iwanowicz, Liturgik der gr.-or. Kirche, 2. Aufl.; d) evang.: Palmer wie in der III. Klasse; e) mos.: Wolf, Geschichte Israels, 4. u. 5. Heft, 10. (9.) Aufl. — Latein: Scheindler, lat. Schulgrammatik wie in III. A; Hauler, Aufgaben zur Einübung der lat. Syntax, Moduslehre, 7. (6.) Aufl.; Prammer-Kalinka, Caesar de bello Gallico, 7. (6.) Aufl.; Grysar-Ziwsa, Ovidii Nas. carm. sel., 5. (4.) Aufl. — Ruth.-deutsche Abt.: Самолевич-Огоновский, грамматика лат ut III. Kl.; Прухніцкий, Вправи лат. для IV. кл., 1. Aufl.; Prammer-Kalinka, Caesar und Grysar-Ziwsa, Ovid wie in der IV. A. — Griechisch: Curtius-Hartel-Weigel, griech. Schulgrammatik wie in der III. Kl.; Schenkl Karl-Heinrich, griech. Elementarbuch wie in der III. Kl. — Deutsch: Grammatik wie in II. A; Lampel, deutsches Lesebuch, IV. Band, 9. (8.) Aufl. — Ruth.-deutsche Abt.: deutsche Gramm. wie in I. B; Lampel, deutsches Lesebuch, 4. Band, 9. (8.) Aufl. — Ruthenisch: Читанка руска для IV. кл., школи середніх, Lemberg; Stocki-Gartner, Ruthenische Grammatik. — Geographie und Geschichte: Mayer, Geographie der österr.-ung. Monarchie, 7. (6.) Aufl.; Mayer, Lehrbuch der Geschichte der Neuzeit, 5. (4.) Aufl. Atlanten wie in der II. Kl. — Mathematik: Arithmetik und Geometrie wie in der III. Kl. — Physik: Mach-Habart, Grundriß der Naturlehre, 5. Aufl.

V. Klasse: Religionslehre: a) röm.-kath.: König, allgem. Dogmatik, I. Kursus, 10. (9.) Aufl.; b) gr.-kath.: Toronski, christlich-kath. Fundamentaldogmatik und Apologetik, 1. Aufl.; c) gr.-or.: Semaka, Dogmatik, I. und II. Teil, 1. Aufl.; d) evang.: Palmer, wie in der III. Kl.; e) mos.: Brann, Lehrbuch der jüdischen Geschichte, I. T., 2. Aufl. — Latein: Scheindler-Zingerle, Titi Livii a. u. c. libr. partes sel., 7. (6.) Aufl.; Grysar-Ziwsa, Ovid, wie in der IV. Kl.; Hintner-Neubauer, Sammlung von Übungsstücken zum Übersetzen aus dem Deutschen ins Lateinische, 1. Aufl., samt Wörterbuch hiezu; Scheindler, lat. Schulgrammatik, 4. Aufl. — Griechisch: Schenkl Karl-Heinrich, Chrestomathie aus Xenophon 13. Aufl.; Curtius-Hartel, Schulgrammatik, 24. Aufl.; Christ, Homers Ilias, 3. (2.) Aufl.;

Hintner, griech. Aufgaben, 4. (3.) Aufl. — Deutsch: Tumlirz, Schulgrammatik wie in der II. A; Bauer-Jelinek-Streinz, deutsches Lesebuch für Obg., V. Band, 1. Aufl. — Ruthenisch: Konst. Luczakowski, Взори поезій і прози, Lemberg. — Geschichte: Zeehe, Lehrbuch der Geschichte f. d. o. Kl. d. G., I. T.: Altertum, 4. Aufl.; Putzger, hist.-geogr. Schulatlas, 26. (25.) Aufl. — Mathematik: Moenik-Neumann, Lehrbuch der Arithmetik für o. Kl., 29. (28.) Aufl.; Moenik-Spielmann, Lehrbuch der Geometrie für ob. Kl., 25. (24.) Aufl. — Naturgeschichte: Scharizer, Mineralogie und Geologie für Obergymn., 5. Aufl.; Wretschko-Heimerl, Vorschule der Botanik, 7. Aufl.

VI. Klasse: Religionslehre: a) röm.-kath.: König, besondere Dogmatik, III. Kursus, 10. (9.) Aufl.; b) gr.-kath.: Wappler-Pelesz, kath. Glaubenslehre, 1. Aufl.; c) gr.-or.: Andrijczuk, Morallehre, 1. und 2. Teil, 1. Aufl.; d) evang.: Palmer, christliche Glaubens- und Sittenlehre; e) mos.: Brann, Lehrbuch der jüdischen Geschichte: 2. Teil, 1. Aufl. — Latein: Linker-Klimscha-Perschinka, Sallust, bellum Cat. et bell. Iugurth., 1. Aufl.; Hoffmann, Caesaris bellum civile, 3. Aufl.; Kornitzer, Cicero in Catilinam orat. IV, 4. (3.) Aufl.; Golling, Vergilii carm. sel., 2. Aufl.; Hintner-Neubauer, Übungsbuch wie in der V. A; Scheindler, lat. Schulgrammatik wie in der V. Kl. — Griechisch: Schenkl, Chrestomathie wie in der V. Kl.; Curtius Hartel, Schulgrammatik, 22. Aufl.; Christ, Homers Ilias wie in der V. Kl.; Hintner, Herodots Perserkriege, I. T.: Text, 6. Aufl.; II. T.: Anmerkungen; Tkač, Wörterbuch zu Herodot, 2. Aufl. — Deutsch: Tumlirz, Schulgrammatik, wie in der II. A; Prosch-Wiedenhofer, deutsches Lesebuch für österr. Obg. II. T., Ausg. B, 1. Aufl. — Ruthenisch: Ogonowski, altruthenische Chrestomathie, 1. Aufl. und A. Barwinski: Вітмки з устної словесності. — Geschichte: Zeehe, Lehrbuch der Geschichte f. d. ob. Kl. d. G., II. T., 2. Aufl.; Putzger, histor. Schulatlas wie in der V. Kl. — Mathematik: Arithmetik und Geometrie wie in der V. Kl. — Naturgeschichte: Gruber-Latze!, Leitfaden der Zoologie für Obg., 4. Aufl.

VII. Klasse: Religionslehre: a) röm.-kath.: König, allgemeine Glaubenslehre, IV. Kursus: die Sittenlehre, 10. (9.) Aufl.; b) gr.-kath.: Dorożyński, christl. kath. Ethik, 1. Aufl.; c) gr.-or.: Semaka, Kirchengeschichte; d) evang.: Palmer, wie in der VI. Klasse; e) mos.: Brann, Lehrbuch der jüdischen Geschichte, III. Teil 1. Aufl. — Latein: Kornitzer, Cicero pro Roscio Amerino, 1. Aufl.; Kornitzer, Cicero pro Archia poeta, 3. Aufl.; Kornitzer: Cicero de officiis, 1. Aufl.; Golling, Vergilii carm. sel., wie in der VI. Kl.; Hintner-Neubauer, lat. Übungsbuch, wie in der V. Kl.; Scheindler, lat. Schulgrammatik, wie in der V. Kl. — Griechisch: Curtius-Hartel, griech. Grammatik, wie in der VI. Kl.; Hintner, griech. Aufgaben, wie in der V. Kl.; Christ, Homers Odyssee in verkürzter Ausgabe, 4. (3.) Aufl.; Bottek, ausgewählte Reden des Demosthenes, 1. Aufl. — Deutsch: Prosch-Wiedenhofer, deutsches Lesebuch f. d. o. Kl., III. T., 1. Aufl. — Ruthenisch: Barwinski: Вітмки з народної літр. укр. руцн., I. T., 4. (3.) Aufl. — Geschichte: Zeehe, Lehrbuch der Geschichte f. o. Kl., III. T., 2. Aufl.; Putzger, historischer Schulatlas, wie in der V. Kl. — Mathematik: Wallentin, Lehrbuch der Arithmetik für ob. Kl., 2. Aufl.; Wallentin, Aufgabensammlung zur Arithmetik, 5. Aufl.; Geometrie wie in der V. Kl. — Physik: Rosenberg, Lehrbuch der Physik f. d. ob. Kl. d. Mittelschulen, 2. Aufl. — Philosophische Propädeutik: Höfler, Grundlehrnen der Logik, 3. Aufl.

VIII. Klasse: Religionslehre: a) röm.-kath.: Bader, Lehrbuch der Kirchengeschichte, 4. Aufl.; b) gr.-kath.: Wappler-Stefanowicz, Geschichte der ka. h. Kirche,

2. Aufl.; c) gr.-or.: Semaka, Apologetik der gr.-or. Kirche; d) evangel.: Palmer, wie in der VI. Kl.; e) mos.: Brann, Lehrbuch der jüdischen Geschichte, 4. Teil, und Philippson, die israel. Religionslehre, 1. Aufl. — Latein: Scheindler, lat. Grammatik, wie in der V. Kl.; Hintner-Neubauer, Sammlung von Übungsstücken, wie in der V. Kl.; Müller-Christ: Tacitus, Annalen, I. und II. Band, 1. Aufl.; Müller-Christ: Tacitus, Germania, 1. Aufl.; Huemer, Horatii Flacci carm. sel., 6. Aufl. — Griechisch: Curtius-Hartel, griech. Grammatik, wie in der VI. Kl.; Hintner, griech. Aufgaben, wie in der V. Kl.; Christ, Odyssee, wie in der VII. Kl.; Christ: Plato, Apologie und Kriton, 4. Aufl.; Christ: Plato, Euthyphron, 4. Aufl.; Schubert: Sophokles, Antigone, 6. Aufl. — Deutsch: Prosch-Wiedenhofer, Lesebuch wie in der VII. Kl. — Ruthenisch: Barwinski, Вітчизна в народній літ. укр. рускої, II. Teil, 3. Aufl. — Geographie und Geschichte: Hannak, österreichische Vaterlandskunde f. d. VIII. Gymnkl., 14. (13.) Aufl.; Atlanten von Kozenn, wie in der I. und Putzger, wie in der V. Kl. — Mathematik: Arithmetik wie in der VII. Kl.; Gajdeczka, Lehrb. der Geom. f. ob. Kl., 2. Aufl.; Gajdeczka, Übungsbuch zur Geometrie, 2. Aufl. — Physik: Rosenberg, Lehrbuch der Physik, wie in der VII. Kl. — Philosophische Propädeutik: Höfler, Grundlehrnen der Psychologie, 2. Aufl.

Vorbereitungsklasse: a) gr.-or.: Manastyrski, Коротка Святація Історія, 1. Aufl.; Worobkiewicz, Короткий Катехизм гр.-прав. церкви, 1. Aufl.; b) gr.-kath.: Alexius Toronski, Größerer christlicher Katechismus, 1. Aufl.; A. Toronski, Kurze biblische Geschichte, 1. Aufl. — Deutsch: Dr. Karl Kummer-Franz Bransky-Hofbauer, deutsches Lesebuch für österr. allgemeine Volksschulen, II. Teil, 2. Aufl.; Josef Lehmann, deutsches Sprachbuch für österr. allgem. Volksschulen, III. Teil, 1. Aufl. — Ruthenisch: E. Popowicz, Читанка для шкіл народ., III. часть, 1. Aufl.; E. Popowicz, Граматика для шкіл народ., II. Teil, 2. Aufl. — Rechnen: Kraus u. Habernal-Popowicz, Ruthenisches Rechenbuch für Volksschulen, IV. 7., 1 Aufl.

XVI. Kundmachung für das Schuljahr 1906/07.

1. Das **Schuljahr 1906/07** wird am **4. September** um 7 Uhr früh mit dem h. Geistamte eröffnet werden. Nach dem Gottesdienste haben sich alle Schüler in ihren Klassen zu versammeln, wo die Verlesung der Disziplinarvorschriften stattfinden und der Stundenplan bekanntgegeben werden wird. Der regelmäßige Unterricht beginnt am **5. September** um 7 Uhr vormittags.

2. Die **Aufnahme in die I. Klasse** findet am **16. und 17. Juli** (Sommertermin) und am **1. und 3. September** (Herbsttermin) statt. Die Aufnahmewerber haben sich an einem dieser Tage zwischen 7 und 9 Uhr vormittags in Begleitung ihrer Eltern oder deren bevollmächtigter Stellvertreter in der Direktionskanzlei zu melden, durch Vorlage eines legalen Tauf- oder Geburtsscheines nachzuweisen, daß sie das 10. Lebensjahr schon vollendet haben oder im laufenden Kalenderjahre vollenden werden, und falls sie eine öffentliche Volksschule besucht haben, ein Frequentationszeugnis oder die Schulnachrichten, mindestens über das 4. Schuljahr, mitzubringen. Sowohl das Frequentationszeugnis als auch die Schulnachrichten müssen zufolge des h. Ministerial-Erlasses vom 11. Juni 1886, Zl. 8165, das Urteil über die Leistungen in der Unterrichtssprache durch eine einzige Note ausgedrückt enthalten und außerdem zufolge h. Landesschulrats-Erlasses vom 9. April 1898, Zl. 5329 ex 1897, mit dem Vermerke „hat seinen Übertritt an eine Mittelschule angemeldet“ versehen sein. Fehlt auch nur eine der angeführten Bedingungen,

so kann die Zulassung zur Prüfung nicht erfolgen. Bei der Einschreibung haben die Eltern oder deren Stellvertreter auch die **Muttersprache** des Schülers anzugeben, da sich nach dieser der Besuch der ruthenischen Sprache regelt. Die Angabe der Eltern wird für die Folge als bindend angesehen.

Bezüglich der **Aufnahmsprüfung für die I. Klasse** gelten zufolge des h. Min.-Erl. vom 14. März 1870, Zl. 5370, folgende Bestimmungen:

Bei der Aufnahmsprüfung für die I. Klasse mit **deutscher Unterrichtssprache** werden in der **Religionslehre** jene Kenntnisse, die in den ersten vier Klassen einer Volksschule erworben werden können, in der **deutschen Sprache** Fertigkeit im Lesen und Schreiben der deutschen und lateinischen Schrift, Kenntnis der Elemente aus der Formenlehre, Fertigkeit im Analysieren einfacher bekleideter Sätze, Bekanntschaft mit den Regeln der Orthographie und richtige Anwendung derselben beim Diktando-schreiben, im **Rechnen** Geübtheit in den vier Grundrechnungsarten mit ganzen Zahlen verlangt.

Bei der Aufnahmsprüfung für die I. Klasse mit **ruthenisch-deutscher Unterrichtssprache** werden dieselben Forderungen mit dem Unterschiede gestellt, daß an die Stelle der deutschen Sprache die ruthenische tritt. Außerdem haben sich die betreffenden Aufnahmwerber auch einer Prüfung aus der deutschen Sprache zu unterziehen, wobei jedoch nur Fertigkeit im Lesen und Schreiben der deutschen Schrift, Bekanntschaft mit den allerwichtigsten Regeln der Rechtschreibung, Kenntnis der allerwichtigsten und häufigsten Formen der Deklination und Konjugation, einige Übung in der Analyse eines einfach erweiterten Satzes, endlich nur der Wortschatz gefordert wird, der aus den an den ruthenischen Volksschulen eingeführten Lehrbüchern von Roth-Hlibowicki erworben werden kann.

Eine Wiederholung der Aufnahmsprüfung in die I. Klasse, sei es an einer und derselben oder an einer anderen Mittelschule, mit der Rechtswirksamkeit für das unmittelbar folgende Schuljahr ist zufolge Min.-Erl. vom 2. Jänner 1886, Zl. 85, unzulässig.

Die der Direktion beim Einschreiben der Schüler übergebenen Dokumente werden am 12. September zurückgestellt werden.

Anmeldungen zu einer Aufnahmsprüfung für die höheren Klassen (II.—VIII.) haben spätestens 8 Tage vor dem Prüfungstermine, also spätestens am 23. August I. J., zu erfolgen.

Jeder **neu eintretende Schüler** hat eine Aufnahmstaxe von 4 K 20 h, einen Lehrmittelbeitrag von 2 K, einen Jugendspielbeitrag von 1 K, ein Tintengeld von 1 K und überdies 6 h für 1 Exemplar der Disziplinarordnung, also im ganzen 8 K 26 h, zu entrichten. Eine unter falschen Angaben erschlichene Aufnahme hat die Entfernung des Schülers von der Anstalt zur Folge.

Im Falle der Nichtaufnahme wird den **Aufnahmwerbern** der ersten Klasse die Taxe zurückgestattet.

Die Kost- und Wohnungsgeber werden von der Direktion eine besondere schriftliche Belehrung über ihre Pflichten erhalten.

3. Die **Wiederholungs- und Nachtragsprüfungen** sowie die **Aufnahmsprüfungen** in die **höheren Klassen** werden am 1. und 3. September von 7—11 Uhr vormittags und von 2—5 Uhr nachmittags, am 2. September nur von 7—11 Uhr vormittags abgehalten werden. Die **Interimszeugnisse** sind vorher dem Direktor zu übergeben. Als solche haben auch die Zeugnisse mit II. Fortgangsklasse jener Schüler zu gelten, welche die Bewilligung zur Ablegung der Wiederholungsprüfung durch den h. k. k. Landesschulrat erhalten haben. Zur Erlangung dieser Bewilligung trotz wiederholter zweiter Klasse aus demselben Gegenstande (Sprachen oder Mathematik) in beiden Semestern sind die an den h. k. k. Landesschulrat zu richtenden, mit einer 1 K-Marke gestempelten

Gesuche in den ersten 8 Tagen nach dem Schlusse des Schuljahres bei der Direktion einzureichen.

4. Schüler, die bereits im **Vorjahr** der Anstalt **angehörten**, haben sich am 1. oder 2. September in der Zeit von 7--8 Uhr vormittags in den hiefür bestimmten Klassenzimmern behufs Einschreibung zu melden, hiebei das letzte Semestralzeugnis vorzuweisen und 3 K an Taxen und zufolge h. L.-Sch.-R.-Erl. vom 15. Oktober 1893, Zl. 2674, 1 K an Tintengeld (für beide Semester) zu entrichten. Schüler, welche eine Wiederholungs- oder Nachtragsprüfung abzulegen haben, werden erst nach Ablegung derselben aufgenommen.

5. Diejenigen Schüler, welche ihre **Studien unterbrochen** haben, müssen sich zufolge h. Ministerialerlasses vom 6. Oktober 1878, Zl. 13510, auch wenn sie durch Wiederholung der Klasse ihre Studien fortsetzen wollen, einer Aufnahmsprüfung unterziehen. Für jede Aufnahmsprüfung in eine höhere als die erste Klasse ist im vorhinein eine Taxe von 24 K zu erlegen.

6. Schüler, welche von **einem anderen Gymnasium** kommen, haben sich am 1. September zwischen 9 und 11 Uhr in der Direktionskanzlei zu melden, einen legalen Tauf- oder Geburtsschein und sämtliche Semestralzeugnisse, das letzte mit der vorgeschriebenen Abgangsklausel versehen, beizubringen und, wie die Aufnahmswerber der I. Klasse, 8 K 26 h zu erlegen. Über die **Aufnahme auswärtiger Schüler** wird jedoch im Sinne des h. L.-Sch.-R.-Erlasses vom 18. September 1897, Zl. 4346, erst nach Abschluß der Aufnahme der Schüler der eigenen Anstalt und nach Maßgabe der etwa noch vorhandenen Sitzplätze entschieden werden.

Auf die Aufnahme in die deutschen Abteilungen der Anstalt haben neue Aufnahmswerber zufolge h. Landesschulrats-Erlasses vom 14. November 1900, Zl. 6935, nur dann unbedingten Anspruch, wenn sie gr.-kath. oder gr.-or. Religion sind oder den Obligatunterricht im Ruthenischen besuchen. Andere Aufnahmswerber können nur nach Maßgabe des vorhandenen Raumes, also nur in beschränkter Anzahl, zur Einschreibung zugelassen werden.

7. Die **Aufnahme der Privatisten** erfolgt in derselben Weise und zu derselben Zeit wie die der öffentlichen Schüler; bei auswärtigen Privatisten der II.—VIII. Klasse kann die Anmeldung auch schriftlich geschehen.

Auch gewesene Schüler der Anstalt bedürfen, wenn sie aus was immer für einem Grunde den regelmäßigen **Einschreibungstermin versäumt** haben, zu ihrer Wiederaufnahme der Bewilligung des h. k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht.

8. Jeder Schüler hat am 4. September seinem Klassenvorstande **zwei** vollständig ausgefüllte **Nationalien**, in denen auch die freien Gegenstände, die er in dem neuen Schuljahre besuchen will, verzeichnet werden sollen, zu übergeben. Die Nationalien müssen unbedingt mit der Unterschrift des Vaters oder des verantwortlichen Aufsehers versehen sein.

9. Das **Schulgeld** beträgt 40 K für jedes Semester und ist von den öffentlichen Schülern der II. bis VIII. Klasse längstens 6 Wochen nach Beginn jedes Semesters, von den öffentlichen Schülern der I. Klasse, denen die Stundung des Schulgeldes im I. Semester nicht bewilligt werden sollte, spätestens im Laufe der ersten drei Monate nach Beginn des Schuljahres in Schulgeldmarken zu entrichten. Die Privatisten haben das Schulgeld unmittelbar vor Beginn der Prüfung zu zahlen.

10. An jedem Schultage um 9 Uhr vormittags werden den Eltern der Schüler oder den verantwortlichen Aufsehern derselben im Professorenzimmer (I. Stock) Auskünfte erteilt.

Czernowitz, den 2. Juli 1906.

Kornel Kozak,
k. k. Gymnasial-Direktor.